

श्रोत: अभियान, २०७५/१२/३०

नीति नियम सरलीकरण नभए १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन असम्भव

चैत २९, काठमाडौं । प्रत्येक जलविद्युत् आयोजना विकासका लागि ६ देखि ७ ओटा मन्त्रालय, २३ ओटा विभाग र ३४ ओटा कानूनको बाटो तय गर्नुपर्ने अवस्था निकै भङ्गटिलो रहेको छ । शुक्रवार राजधानीमा आयोजित ‘जलविद्युत् विकासमा जग्गा र वनका सवाल’ विषयक अन्तक्रियामा सहभागी जलविद्युत् आयोजनाका प्रबर्द्धकहरूले यस्तो बताएका हुन् ।

यस क्षेत्रमा रहेका झङ्झटिला नीति नियमहरू सरलीकरण नभए १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने सरकारको लक्ष्य पनि पूरा नहुने उनीहरू बताउँछन् । जलविद्युत् आयोजना विकासदेखि राष्ट्रिय प्रसारणमा विद्युत् जोड्नेसम्मका काममा वनको जग्गा उपभोग र अन्य जग्गा प्राप्तिमा रहुँदै आएका लामा प्रक्रियाले लक्ष्य नभेटिने उनीहरूको दाबी छ ।

‘पहाडमा सरकारले तोकेको ७५ रोपनीको हदबन्दीभित्र रहेर सबै जलविद्युत् आयोजना बन्छन् भन्ने छैन,’ सुस्मित इनर्जी प्रालीका अध्यक्ष सुशिल पोखरेलले भने, ‘यो सरलीकृत नगरे सरकारले लिएको १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य पूरा हुन गाह्रो छ ।’ प्रबर्द्धकले ३० वर्षपछि आयोजना सरकारलाई नै बुझाउनु पर्ने व्यवस्था भएकाले जग्गामा हदबन्दीको प्रावधान हटाउनु पर्ने उनको माग छ ।

प्रसारण लाइन मुनीको जग्गा प्रयोगबापत १० प्रतिशत मात्रै क्षतिपूर्ति दिने नीति पनि यस क्षेत्रको विकासको बाधक रहेको कार्यक्रमका सहभागीहरूले बताएका छन् । ‘अन्य संरचना बनेपछि वरपरको जग्गाको पनि मूल्य बढ्छ तर प्रसारण लाइन बनेपछि घट्छ,’ नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको प्रसारण निर्देशनालयका म्यानेजर श्याम यादव भन्छन्, ‘यस्तो अवस्थामा उक्त जग्गाको मूल्यको १० प्रतिशत मात्रै दिने नीतिले जग्गाधनी निकै मर्कामा छन् ।’ यस्ता जग्गा विक्री गर्न नपाइने तथा बैंकमा धितो राख्दा पनि ५० प्रतिशत मात्रै ऋण पाउने व्यवस्था रहेकाले उक्त नीतिमा पुनरावलोकन आवश्यक रहेको यादवले बताए ।

अन्तरक्रियामा बोल्दै ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका सहसचिव रामगोपाल खर्बुजाले सडक निर्माण र प्रसारण लाइनलाई सँगसँगै लैजान सके यो समस्या केही हदसम्म समाधान हुने बताए । यसका लागि आफ्नो मन्त्रालयका साथै भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय र सडक विभागसँगको सहकार्यमा यो काम सम्भव हुने उनको धारणा छ ।

त्यसैगरी, जग्गाको हदबन्दीका विषयमा सहभागीहरूले उठाएका सवाललाई सम्बोधन गर्दै भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरीबी निवारण मन्त्रालयका सहसचिव शंकरबहादुर थापाले हदबन्दीभन्दा बढीको जग्गाको स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषदमै जानुपर्ने बताए । तर प्रबर्द्धकहरूले प्रक्रिया पुर्याएर आएको खण्डमा विगतका तुलनामा जग्गा प्राप्ति छिटो छरितो ढंगमा हुने गरेको स्पष्ट पारे ।

श्रोत: अञ्जपूर्णा पोष्ट, २०७५/१२/३०

ऊर्जामा आयातकै भर

विकास थापा

काठमाडौं : दुईतिहाइको शक्तिशाली सरकारसँग जनताले पहिलो वर्षमै धेरै अपेक्षा गरेका थिए। तर, विद्युत् ऊर्जामा नेपाललाई आत्मनिर्भर बनाउने, दोहोरो अंकको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने र एसियामै सर्वाधिक प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपतको राष्ट्र बनाउने सरकारी नारा यो वर्ष कागजमा सीमित भए। आयोजना निर्माणभन्दा पनि जलविद्युत्का सर्वेक्षण अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) बेचबिखनमै सरकारले समय व्यतीत गर्‍यो।

गेजुवालाई नै बूढीगण्डकी

२०७३ मा गठित पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले राजीनामा दिइसकेपछि निवर्तमान भएका ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले बूढीगण्डकी चीनको विवादास्पद कम्पनी सीजीजीसी (गेजुवा)लाई बेचबिखन गरेका थिए। शेरबहादुर देउवा नेतृत्वको सरकारले २०७४ कात्तिकमा उक्त निर्णय खारेज गर्‍यो। चुनावमा पराजित भएपछि कांग्रेस सत्ताबाट बाहिरियो। केपी ओली प्रधानमन्त्री बने। ओलीले जलविद्युत्सम्बन्धी पहिलो निर्णय बूढीगण्डकी सीजीजीसीलाई पुनः दिएर गरे।

सीजीजीसीले बूढीगण्डकी पुनः प्राप्तिका लागि मन्त्रालयमा निवेदन दिएको थियो। तर, ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनले त्यसउपर कारबाही गरेका थिएनन्। उनको सोच बूढीगण्डकी स्वदेशी लगानीबाट निर्माण गर्ने थियो। तर, ओलीको आसय जसरी पनि गेजुवालाई दिने बुझेपछि उनी मौन बसेका थिए। प्रधानमन्त्री ओली चाहन्थे कि ऊर्जा मन्त्रालयबाटै प्रस्ताव आओस्। मन्त्रालय मौन रहेपछि उनले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयमा निवेदन हाल्ने गेजुवालाई अह्राए। उक्त निवेदनमा तत्काल कारबाही गरी प्रधानमन्त्रीले आयोजना गेजुवालाई दिने निर्णय गरे। तर, उनले देखाउनका लागि ऊर्जा मन्त्रालयसमेत सम्मिलित भएको कमिटी बनाउन लगाए।

ओली पहिलो पटक प्रधानमन्त्री हुँदा पनि गेजुवालाई बूढीगण्डकी इन्जिनियरिङ प्रोक्योरमेन्ट कन्सल्ट्यान्ट (इपीसी) मोडलमा दिने प्रयास नगरेका होइनन्। प्रधानमन्त्रीले फाइल अघि बढाउन निर्देशन दिएका थिए। माओवादीले सरकार छाड्यो। त्यति बेला कर्मचारीतन्त्रले असहयोग गरेका कारण गेजुवाले बूढीगण्डकी हात पार्न सकेको थिएन।

ओलीपछि प्रधानमन्त्री बनेका पुष्पकमल दाहाल, सरकारको समर्थन गरिरहेको कांग्रेस र तत्कालीन एमालेका शीर्ष नेताको मत बूढीगण्डकीमा एउटै थियो। गेजुवालाई बूढीगण्डकी दिलाउन सकेकोमा शीर्ष नेताहरू बाहिर नबोले पनि भित्रभित्रै 'गौरवान्वित' थिए। एमाले र माओवादीबीच एकीकरण भई संयुक्त

रूपमा चुनावमा जाने घोषणापछि देउवाले आफ्नो निर्णय उल्ट्याए। देउवा प्रधानमन्त्री हुँदा दाहालले बेचेको 'बूढीगण्डकी डिल'लाई मन्त्रिपरिषद्बाट अनुमोदन गरेका थिए।

पश्चिम सेतीमा अलमल

जलाशययुक्त आयोजना अभाव तीन दशकदेखि महसुस गरिए पनि ठोस काम हुन सकेको छैन। सरकार लगानी गर्न नसक्ने र विदेशीको मुख ताकेर बस्ने हुँदा दुई दशकदेखि सबैभन्दा बढी आशा गरिएको पश्चिम सेती (७५० मेगावाट) यो वर्ष 'विलीन' भयो। चीनमा विश्वकै ठूलो जलविद्युत् आयोजना (२२ हजार ५ सय मेगावाट) बनाएको श्री गर्जेजले ६ वर्षसम्म 'होल्ड' गरेर यो वर्ष अनौपचारिक रूपमा बनाउन नसकिने घोषणा गर्‍यो। लगानी बोर्डले पनि अनौपचारिक तहमै स्वीकार गरी सहसचिव महेन्द्रमान गुरुङको संयोजकत्वमा समिति गठन गरी राय माग्यो।

श्री गर्जेजले विद्युत् प्राधिकरणसित संयुक्त लगानी उपयुक्त (ज्वाइन्ट भेन्चर) सम्बन्धी सम्झौतासमेत गरेको थियो। तर, आयोजनाबाट बाहिरिने बेला 'हामी बाहिरियोँ'समेत नभनी मौन बस्यो। सरकारले यो वर्षको बजेटमा लगानीको बन्दोबस्तीबिनै पश्चिम सेती स्वदेशी लगानीबाट बनाउने घोषणा गर्‍यो।

विदेशीको पोल्टोमा तमोर

बूढीगण्डकीभन्दा आधा सस्तो पर्ने, नाम मात्रको डुबान समस्या रहेको तर बूढीगण्डकीसरह ऊर्जा उत्पादन गर्ने तमोर (७६२ मेगावाट) स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्न विद्युत् प्राधिकरणले २०७३ देखि प्रयास गर्‍यो। तर, ऊर्जा मन्त्रालयले यसको लाइसेन्स प्राधिकरणलाई दिएन। अन्ततः तमोर पनि औपचारिक रूपमै बेचबिखनको सूचीमा पर्‍यो। चैत दोस्रो साता सम्पन्न लगानी सम्मेलनमा तमोरलाई बेचबिखनको सूचीमा राखियो।

ओली सरकार गठनलगत्तै तमोरको लाइसेन्स हत्याउन चिनियाँ कम्पनीका नेपाली एजेन्टले दौडधुप गरेका थिए। प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री र विद्युत् विकास विभागका पदाधिकारीलाई भेट गराउने, चिनियाँ भ्रमण गराउनेदेखि यावत कृत्य भएको थियो। तर, प्राधिकरणले आधा लाइसेन्स (२०० मेगावाट) प्राप्त गरेको तमोरलाई ७६२ मेगावाट (फुल सप्लाई)मा बनाए मात्र लगानीयोग्य हुने अध्ययनको निष्कर्ष हुँदाहुँदै पाएन।

सम्पूर्ण अध्ययन भएर खन्न गए हुने तामाकोसी तेस्रो (६५० मेगावाट) को पुनः अध्ययन भन्दै लाइसेन्स वितरण गरियो। तमोर पनि विदेशीको पोल्टोमा पर्ने निश्चित छ।

लगानीयोग्य नभएकामा 'जनताको लगानी'

राम्रा र आकर्षक आयोजनाजति विदेशीलाई बाँडियो। लाइसेन्सका कारोबारी, जलविद्युत्का दलालको आँखा परे पनि लगानीयोग्य नभएका आयोजनामध्ये १७ वटा 'नेपालको पानी जनताको लगानी'का नाममा घोषणा भए। अध्ययनै नभएका, 'डेस्क स्टडी' भएर पहिचान मात्र भएका आयोजनामा पनि

जनताको लगानी (४९ प्रतिशत) गर्ने भनी यही वर्ष घोषणा भए। घोषित १९ आयोजनामध्ये तामाकोसी पाँचौं र त्रिशूली ३ 'बी' मात्र आकर्षक छन्। बाँकी आयोजना लगानी उठ्न कम्तीमा १५ वर्षसम्म लाग्ने खालका छन्।

निजी क्षेत्रले उत्पादन र लगानीको उत्कर्षमा पुर्याइसकेका नदीप्रवाही आयोजनामा जनताको लगानी लगाएर नेपाललाई कहिले पनि जलविद्युत्मा आत्मनिर्भर हुन नदिनेतर्पाम सरकार अघि बढ्यो। तमोर र बूढीगण्डकीजस्ता राष्ट्रिय आवश्यकता सम्बोधन गर्ने आयोजना बेचेर प्रतिफल न्यून भएका लगानी अयोग्य आयोजना अघि बढाइए।

भारतसित महत्वपूर्ण सम्झौता

विद्युत् ऊर्जाको एक मात्र अन्तर्राष्ट्रिय बजार भारतसित यही वर्ष दुइटा महत्वपूर्ण सम्झौता भए। माघ दोस्रो साता पोखरामा ऊर्जासचिवस्तरीय बैठकले इनर्जी बैंकिङसम्बन्धी अवधारणा पारित गर्‍यो। भारतको इनर्जी एक्सचेन्ज मार्केटमा नेपालको बिजुलीलाई निर्वाध प्रवेश दिनेसम्बन्धी प्रस्ताव हालै स्वीकृत भयो। नयाँ वर्षसँगै यससम्बन्धी सम्झौता हुँदै छ।

पोखरा बैठकअघि भारतले नेपालबाट आयात हुने बिजुलीमा लगाएको अंकुश हटाएको थियो। भारतीय विद्युत् मन्त्रालयले सीमापार विद्युत् व्यापार निर्देशिका संशोधन गरी उसको शतप्रतिशत वा न्यूनतम ५१ प्रतिशत सेयर लगानी भएको कम्पनीले उत्पादन गरेको बिजुली मात्र आयात गर्ने प्रावधान राखेको थियो। यसबाट भारतबाहेक अन्य मुलुक वा नेपालकै कम्पनीले उत्पादन गरेका बिजुलीसमेत उसको बजारमा वर्जित थियो। यो प्रावधान संशोधन गरी उसले खुकुलो बनायो। नेपालमा लाइसेन्स लिएर आउने जुनसुकै देशका कम्पनीले उत्पादन गरेको बिजुली पनि भारतमा सहज प्रवेश पाउने भयो।

इनर्जी बैंकिङले नेपालमा वर्षायाममा जगेडा हुने वा खपत हुन नसक्ने बिजुलीलाई भारतीय बजारमा बैंकिङ गर्न पाउने भयो। वर्षायाममा दिएको बिजुली हिउँदमा पैसा नतिरी नेपालले पाउने अवस्थाले नेपालमा जलविद्युत् विकासको बाटो खुल्ने सबैको अपेक्षा छ। यद्यपि, विगतका अनुभवका आधारमा भारतीय सहमति र सम्झौता कार्यान्वयन सजिलो देखिँदैन। कार्यान्वयन भए त्यो कोसेढुंगा सावित हुनेछ। इनर्जी बैंकिङ, ऊर्जा निकासीसम्बन्धी प्रावधान र इनर्जी एक्सचेन्ज मार्केटसम्मको पहुँच नेपालले धेरै पहिलेदेखि माग गर्दै आएका विषय हुन्।

लोडसेडिङबाट मुक्ति

दुई वर्षअघिको लक्ष्मीपूजादेखि निरन्तरता पाएको विद्युत् आपूर्ति यो वर्ष अवरोधबिना चालू रहयो। उपभोक्ताले लोडसेडिङको अनुभूति गर्नुपरेन। माग र आपूर्ति व्यवस्थापन सुखद रहयो। विद्युत् प्राधिकरणले ऊर्जा मिश्रणको अवधारणामा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए)समेत गर्‍यो। २०७५ लाई उत्पादन मिश्रणको कार्यान्वयन थालिएको वर्षका रूपमा लिइएको छ।

सौर्यतर्पण ४५ मेगावाटको पीपीए भयो भने चिनी मिलबाट उत्पादन हुने (बगास) ५ मेगावाटको पीपीए हुन लागेको छ।

यसैगरी यो वर्ष प्रसारण लाइन क्षेत्रमा पनि उल्लेखनीय प्रगति भएको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारी बताउँछन्। उनका अनुसार करिब ५० वटा ग्रिड र वितरण सबस्टेसन यो आर्थिक वर्षसम्ममा पूरा हुँदै छन्। अधिकांश निर्माण सम्पन्न भइसकेका छन्। यसले प्राधिकरणको प्राविधिक चुहावट घटाउने र आपूर्तिलाई विश्वसनीय बनाउनेछ।

प्राधिकरणको आर्थिक घाटामा सबैभन्दा टाउको दुखाइ बन्दै आएको प्राविधिक तथा अप्राविधिक चुहावट (चोरी) यो वर्ष उल्लेखनीय रूपमा घट्यो। यसले प्राधिकरणलाई नाफामै डोर्यायो। शुक्रबार सार्वजनिक महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनअनुसार गत आवमा २.७४ प्रतिशतले चुहावट घट्यो। यो भनेको जडित क्षमताका हिसाबमा करिब २८ मेगावाटबराबर हो। यति बिजुली उत्पादन हुने आयोजना बनाउन झन्डै साढे ५ अर्ब रुपैयाँ खर्च लाग्छ।

समग्रमा

आन्तरिक नदीप्रवाही आयोजना निर्माण धमाधम भइरहेका छन्। आगामी वर्ष ४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीबाहेक थप ३ सय मेगावाट बिजुली प्रणालीमा थप हुँदै छ। यति गर्दा पनि सरकारले जलाशययुक्त आयोजना निर्माणसम्बन्धी कुनै निर्णय र कार्यक्रम अघि नसारेकाले आगामी कैयौं वर्ष भारतीय बिजुली आयातमै देश निर्भर रहनेछ। वार्षिक २४ अर्ब रुपैयाँबराबरको बिजुली आयातको क्रम अझ धेरै वर्षसम्म जारी रहनेछ। यसले आर्थिक समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न कठिन हुनेछ।

महालेखाको प्रतिवेदन : ऊर्जाको हिसाब मिलानमा बेथिति

- *भ्याट फिर्ताको रकम पोस्टेड दरको अनुदानमा प्रयोग*
- *खर्च गर्न नसकिने बजेट रकमान्तर गरी खर्च देखाइयो*
- *चमेलियाका गाडी ९ वर्ष बित्दा पनि सरकारको नाममा आएनन्*

काठमाडौं । महालेखा परीक्षकको ५६औं वार्षिक प्रतिवेदनले ऊर्जाक्षेत्रको हिसाब मिलानमा बेथिति देखाएको छ । त्यस अनुसार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले खर्चका आधार र प्रमाण संलग्न नगरी एउटा शीर्षकको अनुदान अर्कोमा खर्च गरेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

सरकारले २०७२ सालमा तोकिएको समयमा विद्युत् उत्पादन थाल्ने आयोजनाहरूलाई मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ताबापत प्रतिमेगावाट रू. ५० लाख अनुदान दिने व्यवस्था गरेको थियो । तर, उक्त शीर्षकमा छुट्याइएको रू. ५० करोड भने विद्युत खरीद विक्री सम्बन्धी पछिल्लो दर (पोस्टेड रेट) शीर्षकमा निजीक्षेत्रका विद्युत् उत्पादक कम्पनीहरूलाई भुक्तानी दिएको पाइएको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को असार मसान्तमा कार्यक्रम संशोधन गरी निजीक्षेत्रका आठ विद्युत् उत्पादक कम्पनीलाई पोस्टेड दरको अनुदान दिएको प्रतिवेदनले औँल्याएको छ । मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ताबापतको रू. ५० करोडमा पोस्टेड रेटको रू. १५ करोड थपेर रू. ६५ करोड मन्त्रालयले निजीक्षेत्रका ती कम्पनीलाई भुक्तानी दिनुलाई महालेखाले बेथितिका रूपमा लिएको छ ।

यस्तै, बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाका नाममा खर्च गर्न नसक्ने बजेट रकमान्तर भएको प्रतिवेदनले औँल्याएको छ । प्रतिवेदन अनुसार आयोजनाको मुआब्जा वितरण गर्न गत असार २२ मा रू. १० अर्ब रकमान्तर गरी थप गरेकामा उक्त बजेट खर्च हुन नसकी रू. ९ अर्ब ९१ करोड १६ लाख विविध खातामा दाखिला गरिएको छ । 'खर्च हुन नसक्ने स्थितिमा समेत रकमान्तर

गरी कोषमा ट्रान्सफर गरेर पूँजीगत खर्चको आकार वृद्धि गरेकाले संघीय सञ्चित कोषको खर्च हिसाब यथार्थपरक देखिएन, प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

यही अवस्था जलविद्युत् लगानी कम्पनी र राष्ट्रिय ग्रीड प्रणाली लिमिटेडको हकमा पनि लागू भएको प्रतिवेदनले देखाएको छ । बजेट र नीति तथा कार्यक्रममा नराखी जलविद्युत् लगानी कम्पनीलाई रू. ५ अर्ब र राष्ट्रिय ग्रीड प्रणाली लिमिटेडलाई रू. १ अर्ब शेयर लगानी बापत खर्च जनाएकामा ती कम्पनीले सो रकम उपयोग नगरी बैंकमा निष्क्रिय राखेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । यसबाट आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अनावश्यक तवरले बजेट खर्च लेखी अन्य खातामा ट्रान्सफर गरेर मौज्दात राखेबाट खर्चको आकार रू. १६ अर्बले वृद्धि भएको महालेखाको निष्कर्ष छ ।

हिसाब मिलानमा प्राधिकरणको बेवास्ता

२०७५ सालमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणमा पठाइएको रकममध्ये वितरण नभई बाँकी रहेको रू. २० करोड ९७ लाख ५१ हजार सञ्चित कोषमा दाखिला नगरेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । यस्तै, आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सरकारसँग सहायक ऋण सम्झौता गरी विभिन्न दातृ निकाय, विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग लिएको ऋणको रू. १ खर्ब २० अर्ब २६ करोड मौज्दात रहेकामा प्राधिकरणले हिसाब मिलान गरी मौज्दात यकिन गरेको छैन । ऋण तथा ब्याज रकम भुक्तानी तालिका अनुसार समयमा भुक्तानी नगरेको, भाखा ननाघेको र भाखा नाघेको साँवा तथा ब्याज रकम देखिने गरी आयुगत विवरण समीक्षा नगरेको जस्ता प्राधिकरणका कमजोरी देखिएका छन् ।

विद्युत् आयातमा पनि प्राधिकरणको बेरुजू देखिएको छ । महाकाली सन्धि अनुसार नेपाल सरकारले १ करोड युनिट विद्युत् प्रत्येक वर्ष निःशुल्क पाउने तथा त्यसभन्दा बढी चाहिएमा खरीद गर्नुपर्ने प्रावधान छ । प्राधिकरणले पावर ट्रेडिङ कम्पनी इन्डियाबाट आव २०७३/७४ र २०७४/७५ मा गरी ४० करोड २० लाख ३२ हजार १०० युनिट विद्युत् आयात गरेको थियो । अंग्रेजी क्यालेन्डर अनुसारको हिसाबमा त्यसमध्ये २० करोड १० लाख ८० हजार २३३ युनिट निःशुल्क प्राप्त हुने देखिन्छ । तर, २ आर्थिक वर्षको १४ करोड युनिटको रकम मात्र लेखांकन गरी बाँकी ६ करोड १० लाख ८० हजार २३३ युनिटको लेखांकन नगरिएको महालेखाको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । प्रतियुनिट रू. ४.७५ का दरले निःशुल्क बापत बढी पाएको उक्त

परिमाणको कुल रू. २९ करोड १ लाख ३१ हजार प्राधिकरणले नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने हुन्छ । यस्तै, चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाका लागि निर्माण व्यवसायीबाट खरीद गरिएका आठओटा प्राडो गाडी ९ वर्ष बितिसक्दा समेत सरकारको नाममा नसारिएको प्रतिवेदनले औंल्याएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७६/१/१

कालीगण्डकी गर्ज कात्तिकदेखि निर्माण

काठमाडौं । कालीगण्डकी गर्ज जलविद्युत् आयोजना (१६४ मेगावाट) आगामी कात्तिकदेखि प्रारम्भिक निर्माणमा जाने भएको छ । निर्माण अधिका सबै अनुमति प्राप्त भए २०७७ असार मध्यसम्ममा पूर्ण निर्माणमा जान सकिने आयोजनाको प्रवर्द्धक हाइड्रो सोलुशनले जानकारी दिएको छ ।

आयोजनामा लगानी र विकास दुवै गर्नेगरी चीनको 'युनान सिन्वा वाटर कन्जर्भेन्सी एन्ड हाइड्रोपावर इन्भेस्टमेन्ट कम्पनी'ले समझदारी गरेको छ । चैत १५ र १६ मा आयोजित लगानी सम्मेलनमा कम्पनी र आयोजनाको प्रवर्द्धक हाइड्रो सोलुशनबीच समझदारी भएको थियो । मुस्ताङको थसाङ र अन्नपूर्ण गाउँपालिकामा पर्ने आयोजनामा युनानले करीब रु. ४० अर्ब लगानी गर्ने भएको छ । उक्त रकम आयोजनाको लागतको ८० प्रतिशत हो ।

'के उक्त कम्पनी आउने पक्का हो त ?' भन्ने आर्थिक अभियानको प्रश्नमा हाइड्रो सोलुशनका प्रमुख ज्ञानेन्द्रलाल प्रधानले भने, 'नआउने भए खर्च गरीगरी ड्रिलिङ र डिजाइन गथर्यो ? हामीले रोकेनौं भने यो कम्पनी आउने शतप्रतिशत पक्का छ ।' उनका अनुसार आयोजनाको विद्युत् खरीद/विक्री सम्झौता (पीपीए) तथा परियोजना विकास सम्झौता (पीडीए)का काम जति चाँडो भए, उति नै लगानीकर्ता आउने सुनिश्चितता हुनेछ ।

हालसम्म आयोजनाको विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त भइसकेको, जग्गा खरीद गरिसकिएको तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भइसकेको प्रधानले जानकारी दिए । उनका अनुसार आयोजनाको विस्तृत डिजाइन चिनियाँ कम्पनी सीडीले बनाइरहेको छ ।

आवश्यक अनुमतिहरू (कामदार भिसाका साथै वन तथा जग्गा लगायत) ढिलो वा चाँडो हुनुले यो कम्पनीसँगको सम्झौताको कार्यान्वयन निर्भर हुने पनि प्रधानको भनाइ छ । 'यी कुरामा सरकारले सहजीकरण गरिदियो भने यो परियोजनाको निर्माण आगामी कात्तिकमा शुरू हुन्छ,' उनले भने ।

‘युनान सिन्टवा वाटर कन्जर्भेन्सी एन्ड हाइड्रोपावर इन्भेस्टमेन्ट’ चीन सरकार मातहतको ‘चाइना न्यूक्लियर पावर ग्रुप’को सहायक कम्पनी हो । चीनमा जलविद्युत् आयोजना विकासमा काम गरेको यो कम्पनी दक्षिण एशियामा पनि यसको सम्भावना देखेर लगानी तथा विकासका लागि उत्साहित भएको हो । हाइड्रो सोलुशनका प्रमुख प्रधानका अनुसार कालीगण्डकी गर्ज उक्त कम्पनीले दक्षिण एशियामा विकास गर्न लागेको पहिलो परियोजना हो ।

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/१

२०७६ मा सबैभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन हुने

भीम गौतम

५ सय किलोवाटको फर्पिङ जलविद्युत्बाट सुरु भएको विद्युत् उत्पादनको इतिहास १ सय ७ वर्ष लामो छ । वि.सं. १९६८ सालमा नेपालमा विद्युत् उत्पादन भएको सुरु भएको जलविद्युत् उत्पादन हालसम्म आइपुग्दा १ हजार ३० मेगावाटको हाराहारीमा पुगेको छ । ५ सय किलोवाटको फर्पिङ जलविद्युत्बाट सुरु भएको विद्युत् उत्पादनको इतिहास १ सय ७ वर्ष लामो छ । वि.सं. १९६८ सालमा नेपालमा विद्युत् उत्पादन भएको सुरु भएको जलविद्युत् उत्पादन हालसम्म आइपुग्दा १ हजार ३० मेगावाटको हाराहारीमा पुगेको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको भने नयाँ वर्ष २०७६ मानै १ सय ७ वर्षका उत्पादन भएको भन्दा बढी उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । विद्युत् प्राधिकरणको लक्ष्यअनुसार वर्ष २०७६ भित्र ११ सय ५० मेगावाट बराबरका ४० जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुँदैछन् । प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रवल अधिकारी नयाँ वर्ष २०७६ साल जलविद्युत् इतिहासकै सबैभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन हुने वर्ष बन्ने बताउँछन् ।

“लक्ष्यअनुसार उत्पादन भयो भने १ हजार मेगावाटभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन नयाँ वर्ष २०७६ मा हुने देखिन्छ,” उनी भन्छन्, “सबै उत्पादन हुन सकेन भनेपनि नयाँ वर्ष हालसम्मकै सबैभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन हुने वर्ष बन्छ ।” विद्युत् प्राधिकरणका अनुसार ४५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसी, ६० मेगावाटको त्रिशुली ३ ए, १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो लगायतका आयोजना नयाँ वर्षभित्र सम्पन्न हुँदैछन् । यीबाहेक ४२ मेगावाटको मिस्त्रीखोला, २७ मेगावाटको दोर्दीखोला, २५ मेगावाटको अपर दोर्दी ए, ८२ मेगावाटको लोआर सोलुखोला, ८६ मेगावाटको सोलुखोला दूधकोसी, ३७.६ मेगावाटको काबेली-ए, ३४ मेगावाटको आँखुखोला लगायतका आयोजना पनि नयाँ वर्षभित्र सम्पन्न हुने सुचीमा प्राधिकरणले राखेको छ । २०७५ सालमै निर्माण सम्पन्न हुनुपर्ने २५ मेगावाटको काबेली बी ए, ३६ मेगावाट माथिल्लो बलेफी ए, २५ मेगावाटको दरवाङ म्याग्दी, १०२ मेगावाटको मध्यभोटेकोसी तथा ५७.३ मेगावाटको अपर र अपर साञ्जेन जलविद्युत् आयोजना पनि २०७६ सालमै सम्पन्न हुने अवस्था देखिएको प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणका अनुसार हालसम्म सबैभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन २०५९ सालमा १५१.५ मेगावाट उत्पादन भएको थियो । सो वर्ष १४४ मेगावाटको कालीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना विद्युत् प्राधिकरणमार्फत निर्माण सम्पन्न भएको थियो भने नीजि क्षेत्रबाट ७.५ मेगावाटको इन्द्रावती तेस्रो उत्पादन भएको थियो । २०७४ सालमा ११७ मेगावाट, २०५७ सालमा नेपालमै पहिलो निजी क्षेत्रका खिम्ती

र भोटेकोसीबाट १०५ मेगावाट उत्पादन भएको थियो । २०७६ सालमा भने स्वदेशी लगानीमा निर्माण भईरहेको माथिल्लो तामाकोसीदेखि विद्युत् प्राधिकरणको सहायक कम्पनीले निर्माण गरिरहेको मध्यभोटेकोसी, साञ्जेनलगायतका आयोजनाहरू समेत सम्पन्न हुने भएकोले यसै वर्षदेखि विद्युत् प्राधिकरणले विजुली निर्यात गर्ने योजना बनाएको छ । हिउँदमा अझै विद्युत् अभाव भएर छिमेकी राष्ट्रबाट आयात गर्नुपर्ने भएपनि बर्षामा भने निर्यात गर्ने योजना छ । इनर्जी बैकिङ अन्तगत विद्युत् निर्यात गर्ने योजना प्राधिकरणको छ । त्यसैगरी नयाँ वर्ष २०७६ मै बुटवल-गोरखपुर अन्तरदेशीय प्रसारणलाइन निर्माण सुरु हुने छ । प्राधिकरणका प्रवक्ता उत्पादन मात्र होइन, व्यापार र पूर्वाधार निर्माणको दृष्टिकोणले पनि नयाँ वर्ष जलविद्युत् क्षेत्रका लागि सफल वर्ष हुने बताउँछन् ।

श्रोत: अञ्जपूर्वा पोष्ट, २०७६/१/१

त्रिशूली थिए अन्तिम चरणमा : वैशाखदेखि विद्युत् उत्पादन सुरु

देवचन्द्र भट्ट

दैनिक तीन सय कामदार कार्यरत

नुवाकोट : माथिल्लो त्रिशूली थिए जलविद्युत् आयोजना निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको छ। लगभग ९८ प्रतिशत काम सकिएको आयोजनाले जनाएको छ। सन् २०११ देखि त्रिशूलीको पश्चिमी किनारा नुवाकोट र रसुवाको सीमामा आयोजना निर्माण सुरु भएको हो। यो आयोजना ६० मेगावाट क्षमताको छ। नुवाकोट सदरमुकाम विदुरदेखि २५ किलोमिटर उत्तरमा निर्माण भइरहेको यस आयोजनामा १५० चिनियाँ र १५० नेपाली कामदार कार्यरत छन्।

छिमेकी चीनको चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनी (सीजीजीसी)ले निर्माण गरेको आयोजनाको सिभिलतर्फ ९८ प्रतिशत, इलेक्ट्रो मेकानिकलतर्फ ७५ प्रतिशत र हाइड्रो मेकानिकलतर्फ ८८ प्रतिशत तथा प्रशारण लाइन विस्तारको कार्य ९५ प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको आयोजना प्रमुख फणिन्द्र जोशीले जानकारी दिए। निर्माण सम्झौताअनुसार सन् २०१४ को अप्रिलमा सक्नुपर्ने आयोजना ६० बाट ९० मेगावाट बनाउने कि नबनाउने विवादमा परेर लम्बिएको हो। त्यसैगरी २०७२ सालको भूकम्पले बाँधस्थल र पहुँचमार्गमा क्षति पुऱ्याएकाले पनि निर्माण समय लम्बिएको हो।

आयोजना निर्माणका लागि सीजीजीसी कम्पनीसँग इञ्जिनियरिङ, प्रोक्युरमेन्ट एवं कन्स्ट्रक्सन (इपीसी) अवधारणामा सम्झौता भएको थियो। १२ करोड ५७ लाख अमेरिकी डलर लागत अनुमान गरिएको यस आयोजनामा भूकम्पले बाँधस्थल, पहुँच मार्गलगायतमा क्षति पुऱ्याएका ठेकेदारले क्षती दाबी गरिरहेको छ। असार अन्तिमसम्ममा विद्युत् उत्पादन गर्ने योजनाका साथ बाँकी निर्माण कार्य धमाधम भइरहेको छ।

आयोजनाका लागि निर्माण गरिएको बाँधको परीक्षण भएको छ। हरेक भागको छुट्टाछुट्टै परीक्षण गरेपछि मात्र सञ्चालनमा ल्याउनु पर्ने भएकाले बाँध परीक्षण गरिएको आयोजना प्रमुख फणिन्द्रराज जोशीले जानकारी दिए। भूकम्पले क्षति पुगेको बाँधस्थलको परीक्षण सफल भएको उनको भनाइ छ। प्रमुख जोशीका अनुसार बाँधको तीन वटा ढोका थुनेर डिसेन्टर (पानी जमाउने पोखरी)मा पानी पठाउने काम भइसकेको छ।

बाँध परीक्षण गर्न त्रिशूली नदी थुनेर जमाइएको पानी ४८ घण्टासम्म राखिएको आयोजनामा उपप्रबन्धक ईन्जिनियर सत्यराम ज्याख्वाले जानकारी दिए। ‘निर्माण भएका सबै भौतिक, इलेक्ट्रो मेकानिकल, हाइड्रो मेकानिकलतर्फको सबै परीक्षण पुरा गर्नुपर्छ। तोकिएको अबधिसम्म परीक्षण गर्नुपर्छ’, उपप्रबन्धक ज्याख्वाले भने, ‘अर्कोसाताबाट सुरुड परीक्षण शुरु गर्ने छौं।’

४५ दिनको परीक्षणपछि वैशाख १७ गतेदेखि पहिलो युनिटबाट ३० मेगावाट विजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ काम भइरहेको उपप्रबन्धक ज्याख्वाले बताए। उनका अनुसार दोस्रो युनिटको ३० मेगावाट विजुली उत्पादन असार १५ गतेदेखि गरिने योजना छ। त्रिशूली नदीस्थित रसुवाको डाँडागाउँमा बाँध बनाएर नुवाकोटको मनकामनामा उत्पादन गृह रहेको आयोजनाको निर्माण भूमिगत बनाइएको छ। बाँधस्थलमा पुरै नदीमा बाँध बाँधिएको छ। माछा ओहोरदोहोर गर्न खण्डखण्ड (फिस ल्याडर) बनाइएको छ।

रसुवामा बाँध र नुवाकोटमा विद्युत् उत्पादन गृह रहेको ६० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो त्रिशूली थ्री ‘ए’ जलविद्युत् आयोजनाको संरचना निर्माण पूरा भएसँगै विद्युत् उत्पादन परीक्षण सुरु भएकाले नुवाकोट र रसुवावासी उत्साहित भएका छन्। वैशाख १७ गतेदेखि पहिलो चरणको विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ चैत १ गतेदेखि शुरु गरेको बाँधस्थलको परीक्षण सम्पन्न भइसकेको छ। भूकम्पले क्षति पुऱ्याएकाले मर्मत गरी सञ्चालनमा ल्याइएकाले बाँधस्थलको परीक्षण चुनौती

मानिएको थियो। ‘तीन ढोकामार्फत थुनिएको पानी सहजै डिसेन्टरमा प्रवेश गरेको छ, यो सुखद् पक्ष हो’, उपप्रबन्धक ज्याख्वाले भने।

क्षमता वृद्धिको विवाद, स्थानीयको विभिन्न माग एवं अवरोध र विनाशकारी भूकम्प तथा भारतीय नाकाबन्दीको प्रभावले तोकिएभन्दा चार वर्ष ढिलो गरी आयोजना निर्माण अन्तिम चरणमा पुऱ्याइएको छ। यसबाट उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जडान गर्न त्रिशूली-काठमाडौँ २२० केभीए ‘डलब सर्किट’ प्रसारण लाइन निर्माण समन्वयन र व्यवस्थापनको काम थ्रीए मार्फत भइरहेको छ। सो काम पनि ९५ प्रतिशतभन्दा बढी भइसकेको छ।

आयोजनामा नेपाल सरकार र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको संयुक्त लगानी रहने गरी चीन सरकारको सहुलियत ऋणमा एक्जिम बैंक, चीनले वित्तीय व्यवस्थापन गरेको छ। आयोजना पूर्णरूपमा सञ्चालन आएपछि यहाँबाट उत्पादन हुने विद्युत्बाट वार्षिक तीन अर्ब आम्दानी हुने आयोजनाले जनाएको छ। ‘क्यू सेभेन्टी’ मोडलमा निर्माण गरिएकाले आयोजनामा लगानीको तुलनामा आम्दानी राम्रो लिन सकिने देखिएको छ।

श्रोत: नागरिक, २०७६/१/२

विद्युत् प्राधिकरणको नाफा दुई अर्ब ८४ करोड

काठमाडौं – नेपाल विद्युत् प्राधिकरण गत आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा खुद नाफा दुई अर्ब ८४ करोड ८९ लाख रुपैयाँ खुद नाफा कमाउन सफल भएको छ। महालेखा परीक्षक कार्यालयले शुक्रबार सार्वजनिक गरेको ५६औं वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार प्राधिकरणको जगेडा तथा संचित कोष २३ अर्ब ५९ करोड ७९ लाख रुपैयाँ ऋणात्मक छ।

आव २०७२/७३ मा जगेडा तथा संचित कोष २६ अर्ब ३३ करोड ४८ लाख रुपैयाँ ऋणात्मक थियो। गत वर्षको तुलनामा बिक्रीमा खुद नाफा र चालु सम्पत्तिमा दायित्व अनुपात बढेको तथा ऋणको अनुपात, कुल खर्चमा कर्मचारी खर्च अनुपात र वितरण नोक्सान घटेको छ। विगतको तुलनामा प्राधिकरणको वित्तीय अवस्था सुधारोन्मुख देखिएको महालेखाले उल्लेख गरेको छ। कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले गत भदौमा आव २०७४/७५ मा एक अर्ब एक करोड रुपैयाँ खुद नाफा आर्जन हुने प्रक्षेपणसहितको वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेका थिए। महालेखा परीक्षक कार्यालयले गरेको अन्तिम लेखा परीक्षणमा प्राधिकरणको खुद नाफा दुई अर्ब ८४ करोड ८९ लाख रुपैयाँ देखिएको हो।

२०७३ को भदौमा घिसिङ कार्यकारी निर्देशकमा नियुक्त हुँदा प्राधिकरण आठ अर्ब ८९ करोड खुद नोक्सानीमा थियो। उनले व्यवस्थापकीय कुशलताबाट मुलुकबाट लोडसेडिङ अन्त्य मात्रै गरेनन् घाटामा रहेको प्राधिकरणलाई नाफामा लैजान पनि सफल भएका छन्। घिसिङको नेतृत्वमा विद्युत् चुहावट नियन्त्रण, प्रशासनिक र वित्तीय सुधारका लागि चालिएका कदमबाट आव २०७३/७४ मा प्राधिकरणले एक अर्ब ४६ करोड ७३ लाख रुपैयाँ खुद संस्थालाई नाफा कमाएको थियो। आव २०७४/७५ मा नाफा बढेर झन्डै तीन अर्ब पुगेको छ।

विद्युत् चुहावट नियन्त्रणमा हासिल भएको सफलता, भारतबाट आयात र निजी क्षेत्रका उत्पादकसँगको विद्युत्को औसत खरिद दरमा आएको कमी, मर्मतसम्भार तथा प्रशासनिक खर्चमा गरिएको नियन्त्रण, लोडसेडिङ अन्त्य, वित्तीय पुनर्संरचनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनलगायतबाट प्राधिकरण खुद नाफामा जान सफल भएको हो। प्राधिकरणको सेयर पुँजी एक खर्ब दुई अर्ब ४४ करोड, दीर्घकालीन दायित्व एक खर्ब २० अर्ब ९५ करोड ४३ लाख र चालु दायित्व ८४ अर्ब ७७ करोड ८०

लाखसमेत कुल पुँजी तथा दायित्व दुई खर्ब ८४ अर्ब ५७ करोड २१ लाख रुपैयाँ रहेको छ। अचल सम्पत्तितर्पम स्थिर सम्पत्ति एक खर्ब १२ अर्ब ९८ करोड, निर्माणाधीन सम्पत्ति ७७ अर्ब ६१ करोड तथा लगानी २९ अर्ब ९४ करोडसमेत दुई खर्ब २० अर्ब ५३ करोड ३० लाख र चालु सम्पत्ति ६४ अर्ब तीन करोड ८९ लाख रुपैयाँ रहेको छ। गत वर्ष एक अर्ब ४६ करोड ७३ लाख रहेकामा यस वर्ष दुई अर्ब ८४ करोड ८१ लाख रुपैयाँ रहेको छ।

गत आवमा विद्युत् चुहावट २०.४५ मा झार्न प्राधिकरण सफल भएको छ। उत्पादन, प्रसारण तथा वितरण चरणमा विद्युत् चुहावट २०७३/७४ को तुलनामा २.४५ प्रतिशतले घटेको छ। अघिल्लो वर्ष २२.९० प्रतिशत विद्युत् चुहावट थियो। प्राधिकरणले चालु आव २०७५/७६ को पहिलो पाँच महिनामा विद्युत् चुहावट १५.४५ प्रतिशतमा झारेको छ। चालु आवमा विद्युत् चुहावट १८.५ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य राखिएको छ। आव २०७३/७४ मा प्रसारण नोक्सान पाँच प्रतिशत रहेकामा गत आवमा ५.६३ प्रतिशत पुगेको छ। आव २०७३/७४ मा १६.८२ प्रतिशत रहेको वितरण नोक्सान घटेर १४.८२ मा झरेको छ। प्रसारण नोक्सान गर्त वर्षको तुलनामा ०.६३ प्रतिशतले बढेको छ भने वितरण नोक्सान गत वर्षको तुलनामा दुई प्रतिशतले घटेको महालेखाले जनाएको छ।

प्राधिकरणले चुहावट नियन्त्रणका लागि चोरी नियन्त्रण गर्ने, महशुल बक्यौता असुलीमा कडाइ गर्ने, प्राविधिक चुहावट घटाउन ट्रान्सफर्मर, वितरण लाइन तथा सबस्टेसनको सुदृढीकरणलगायत काम अभियानकै रुपमा चलाइरहेको छ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/२

राष्ट्रिय प्रसारणमा थपियो ७० मेगावाट विद्युत्

पुष्प कोइराला

वर्ष ०७५ मा ११ आयोजनाबाट ७०।१६ मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ । साना, मझौला तथा लघु आयोजनाहरूबाट राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा सो परिमाणको विद्युत् जोडिएको हो । त्यसमध्ये दुई सौर्य विद्युत् आयोजनाबाट १।९२ मेगावाट विद्युत् छ । तर, ०७५ भित्रै राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने लक्ष्य राखेको कुलेखानी तेस्रोको १४ मेगावाट भने ग्रिडमा जोडिएन ।

०७५ मा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएकामध्ये बागमती आयोजनाबाट उत्पादित २२ मेगावाट सबैभन्दा बढी हो । ‘आयोजनाहरू ढिलो भइरहेको अवस्थामा बागमती सानोले समयअघि नै उत्पादन सुरु गरेर राम्रो उदाहरण प्रस्तुत गरेको छ,’ प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले भने । योसहित निजी र सरकारी क्षेत्रले निर्माण गरिरहेका १९ आयोजनाका २ सय ६५ मेगावाट विद्युत् भने यसै आर्थिक वर्ष ९असार मसान्तभित्र राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने लक्ष्य सरकारको छ ।

निर्माणमा रहेका आयोजनाहरू लक्षित समयमै पूरा भए १६ महिनाभित्र राष्ट्रिय प्रसारणमा १ हजार २ सय ७१ मेगावाट विद्युत् जडित क्षमता थप हुने ऊर्जा मन्त्रालयको दाबी छ । हाल नेपालको राष्ट्रिय विद्युत् प्रसारण प्रणालीमा कुल जडित क्षमता करिब १ हजार १ सय २० मेगावाट पुगेको छ । आयात कम हुँदै नदी प्रवाह (रन अफ रिभर)मा आधारित विद्युत् आयोजनाको बाहुल्यता हुँदा हिउँदमा प्राधिकरणले ५ सय ५० मेगावाटभन्दा बढी विद्युत् भारतबाट आयात गर्दै आएको थियो । तर, बिस्तारै आयात कम हुँदै गएको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए । ‘लिए पनि, नलिए पनि भुक्तान गर्नुपर्ने गरी ‘टेक अर पे’ प्रावधानअन्तर्गत विद्युत् खरिद सम्झौता गरिएकाले ढल्केबर–मुजफ्फरपुरबाट २ सय ४० मेगावाट र टनकपुर सबस्टेशनमा भित्रिने ३० मेगावाट गरी २ सय ७० मेगावाट लिनैपर्ने भएकाले लिइरहेका छौं,’ अधिकारीले भने, ‘तर, बिहारबाट हुँदै आएको आयात विस्थापन भइसकेको छ ।’

हाल तापक्रम वृद्धि भएसँगै हिउँ पग्लिन थालेकाले नदीमा पानीको प्रवाह बढ्दा विद्युत् उत्पादनसमेत बढ्दै गएको उनले बताए । ‘रातको चार–पाँच घन्टा उपलब्ध विद्युत् खपत नहुने अवस्था आइसकेको छ,’ उनले भने । रातमा खपत नहुने विद्युत् प्राधिकरणले भारतलाई बेचेर ०७४ चैतदेखि ०७५ मंसिरसम्म (८ महिना)मा १६ करोड ७६ लाख रुपैयाँको आर्जन गरेको थियो । यसरी बढी हुने विद्युत् प्राधिकरणले भारतलाई बिक्री गर्दै आएको छ ।

०७५ मा राष्ट्रिय प्रसारणमा जोडिएका ११ आयोजना

१. बागमती सानो जलविद्युत् आयोजना २२ मेगावाट
 २. मद्क्यु खोला १३ मेगावाट
 ३. रुदी खोला ए ८.८ मेगावाट
 ४. माई साना क्यास्केड ८ मेगावाट
 ५. सुपर माई हाइड्रोपावर- ७.८ मेगावाट
 ६. मोलुंग खोला ७ मेगावाट
 ७. ठेउले खोला १.५ मेगावाट
 ८. विष्णुप्रिया सोलार फारम आयोजना ०.९६ मेगावाट
 ९. सिंहदरबार परिसर सौर्य ऊर्जा ०.९६ मेगावाट
 १०. सोबुवा खोला २ -०.९० मेगावाट
 ११. लेगुवा खोला ०.०४ मेगावाट
- जम्मा ७०.१६ (मेगावाट)

स्रोत: ऊर्जा मन्त्रालय-विद्युत् विकास विभाग

श्रोत: काब्लिपुर, २०७६/१/२

मध्यभोटेकोसीका ठेकेदारलाई सचेतपत्र

अनिश तिवारी

सिन्धुपाल्चोक — निर्माण व्यवसायी र परामर्शदाताबीच विवाद हुँदा दुई महिनादेखि रोकिएको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजनाको बाँधस्थल र पावर हाउसको कामबारे छलफल थालिएको छ ।

निर्धारित समयमा काम नसकेकाले ठेकेदार चिनियाँ ग्वान्सी हाइड्रोलाई कार्यशैली सच्याउन सूचना दिइएको छ । ‘चिनियाँ ठेकेदार ग्वान्सी हाइड्रोलाई ‘नोटिस टु करेक्ट’ पठाइसकेका छौं,’ मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजनाका कार्यकारी निर्देशक मणिराम काफ्लेले भने । उनले ग्वान्सी हाइड्रोका प्रतिनिधिलाई बोलाएर यहाँको अवस्थाबारे जानकारी दिएको सुनाए ।

अहिले कम्पनीको डेपुटी जनरल मेनेजरले सबै जिम्मेवारी लिएर व्यवस्था मिलाइरहेका छन् । ‘यसबारे चरणबद्ध रूपमा तेस्रोपटकसम्म छलफल गरिसकेका छौं, ठेकेदार पक्षले लिखित रूपमा जवाफ फर्काएको छैन,’ उनले भने । ठेकेदार पक्षले मौखिक रूपमा सुधार गर्ने प्रतिबद्धता जनाउँदै आए पनि समयमा काम गर्न नसकेको उनले प्रस्ट्याए ।

चिनियाँ ग्वान्सी हाइड्रोले झन्डै ८ अर्बमा सुरुङ र पावर हाउस निर्माणको ठेक्का लिएको थियो । दुई वर्षअघि सकिनुपर्ने आयोजना विभिन्न अवरोधका कारण नसकिएपछि २०१९ को जुलाईसम्म समय थपिएको छ । १२ अर्ब २८ करोड लागत लाग्ने अनुमान गरिएको मध्यभोटेकोसीको लागत बढेर १४ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ ।

‘ग्वान्सीले ५० प्रतिशत सकेको भने पनि ४२ प्रतिशत मात्रै सम्पन्न भएको पाइएको छ,’ उनले भने । भोटेकोसी गाउँपालिकाको चाकुस्थित निर्माणाधीन आयोजनाको बाँधस्थलको ढलानको विषयलाई लिएर ग्वान्सी र परामर्शदाता जर्मनको ड्याकबेलबीच असहमति सुरु भएको थियो । बाँधस्थलको काममा संलग्न जर्मनीको ‘ल्यामेर’ लाई ड्याकबेल कम्पनीले स्वामित्व लिएपछि ड्यामको १५ प्रतिशत काम सकिएको आयोजनाका प्रमुख सुनिलकुमार लामाले बताए । ‘तीव्र गतिमा काम भइरहेको बेला आर्थिक अभाव देखाउँदै आएको छ, उपकरण प्रयोगलाई लिएर निर्माण कार्यमा ग्वान्सी हाइड्रोले विवाद देखाएको छ,’ उनले भने ।

भोटेकोसी गाउँपालिकाको मार्मिडस्थित चाकु बजारमा भोटेकोसी थुनेर १० मिटर अग्लो बाँधस्थलसँगै करिब ७ दशमलव १ किमि सुरुङ बनाउने लक्ष्य राखिएको थियो । ‘आयोजनाको बाँधस्थल, पावर हाउसबाहेक उपकरण, निर्माण सामग्रीदेखि आर्थिक अभावले गर्दा काम रोकिएको छ,’ उनले भने ।

दुई वर्षभित्र विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको मध्यभोटेकोसीले मुख्य टनेल, अडिटसँगै अन्य काम गरिरहेको थियो । १ जनवरी २०१४ बाट सुरु भएको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजनाको काम वर्षैपिच्छे विपत्तिले रोकेको थियो ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/२

चिलिमे हाइड्रोपावरले बनाउने भयो ५ आयोजना, जडित क्षमता १ हजार मेगावाट पुग्ने

चिलिमेले आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिरहेको छ । विस्तृत इन्जिनियरिङ (डीपीआर)को काम सकिएपछि आयोजनाको जडित क्षमता र लागतको खाका आउनेछ । पाँच ओटै आयोजना सरकारले जनताको जलविद्युतमा राखेको छ । जनताको जलविद्युतमार्फत साधारण सेयर (आईपीओ) निष्कासन हुनेछ ।

काठमाडौं । सार्वजनिक निजी साझेदारीमा स्थापना भएको चिलिमे हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेडले ६३८ मेगावाटका ५ ओटा जलविद्युत आयोजना बनाउने भएको छ । कम्पनीले ६० मेगावाटको बूढीगण्डकी स्यारखोला, १०० मेगावाटको बूढीगण्डकी प्रोक, २४० मेगावाटको बूढीगण्डकी प्रोक २, ७५ मेगावाटको बूढीगण्डकी क र १६३ मेगावाटको सेती नदी तेस्रो आयोजना बनाउन लागेको हो ।

चिलिमेले आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिरहेको छ । विस्तृत इन्जिनियरिङ (डीपीआर)को काम सकिएपछि आयोजनाको जडित क्षमता र लागतको खाका आउनेछ । पाँच ओटै आयोजना सरकारले जनताको जलविद्युतमा राखेको छ । जनताको जलविद्युतमार्फत साधारण सेयर (आईपीओ) निष्कासन हुनेछ ।

कम्पनीले २२ मेगावाटको चिलिमे आयोजना सञ्चालन गरिरहेको छ । डेढ वर्षपछि चिलिमे र उसको सहायक कम्पनीबाट गरी २९२ मेगावाट बिजुली उत्पादन हुनेछ । यी आयोजना एकदेखि डेढ वर्षभित्र सम्पन्न हुँदै छन् । रसुवागढीबाट १११, मध्यभोटेकोसीबाट १०२, माथिल्लो सान्जेनबाट १४.५ र तल्लो सान्जेनबाट ४२.५ मेगावाट बिजुली उत्पादन हुने भएको छ । दुवै सान्जेन आउँदो पुसभित्र र रसुवागढी फागुन र मध्यभोटेकोसीमा केही ढिलाइ हुनेछ । सान्जेन आयोजना १ अर्ब ५७ करोड रुपैयाँबराबरको १ करोड ५७ लाख कित्ता आईपीओ निष्कासन गर्दै छन् ।

आयोजनाको अध्ययन भइरहेको चिलिमेका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सीईओ) माधव कोइरालाले बताए । उनले हाल अयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको र केहीको सरकारबाट सम्भाव्यता अध्ययन अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) पाउन बाँकी रहेको उनले सुनाए । निर्माण सम्पन्न, निर्माणाधीन र प्रस्तावित

आयोजना सम्पन्न भएपछि चिलिमेले सहायक कम्पनीबाट मात्रै १ हजार बढी मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्नेछ ।

प्रस्तावित आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेकाले जडित क्षमता बढ्ने सम्भावना छ । हाल विद्युत प्राधिकरण र निजी क्षेत्रबाट गरी १ हजार १०० मेगावाट बिजुली उत्पादन भइरहेको छ ।

चालू आर्थिक वर्ष ०७५/७६ देखि सरकारलाई संस्थागत आयकर (कर्पोरेट ट्याक्स) तिर्नुपर्ने भएको छ । यो आर्थिक वर्षमा गरेको नाफाबाट कम्पनीले सरकारलाई २० प्रतिशत आयकर तिर्नुपर्ने भएको हो । आयकर तिर्नुपरेपछि यो वर्षदेखि लगानीकर्ताले पाउने लाभांश पनि घट्नेछ ।

सरकारले दिएको १५ वर्षको कर छुट गत आर्थिक वर्षदेखि सकिएकाले यो वर्षदेखि तिर्नुपर्नेछ । यो वर्षदेखि २० प्रतिशत आयकर तिर्ने कोइरालाले जानकारी दिए । आयकर बुझाएपछि लगानीकर्ताले पाउने लाभांश १८ करोड रुपैयाँसम्म घट्ने देखिएको छ । गत आर्थिक वर्ष ०७४-७५ मा ९३ करोड ७१ लाख रुपैयाँ खुदनाफा गरेको थियो । गत आर्थिक वर्षको नाफाबाट चिलिमेले २५ प्रतिशत लाभांश दिने घोषणा गरेको छ । यसअनुसार ५ प्रतिशत नगद र २० प्रतिशत बोनस सेयर दिने प्रस्ताव सञ्चालक समितिले गरेको छ । जलविद्युत आयोजनाका लगानीकर्तालाई थप प्रोत्साहित गर्न सरकारले १० वर्ष पूरै र ५ वर्ष आधा कर छुट दिएको छ ।

चिलिमेले आर्थिक वर्ष ०६०-६१ देखि बिजुली उत्पादन थालेको हो । आयकरको दायरामा आउने चिलिमे पहिलो जलविद्युत कम्पनी हो । सरकारले जलविद्युत कम्पनीलाई १५ वर्षसम्म कर छुट दिएको छ । २७० मेगावाटका ४ ओटा आयोजना सञ्चालनमा आएपछि आगामी २ वर्षदेखि चिलिमिले वार्षिक ६० करोड रुपैयाँभन्दा बढी लाभांश सहायक कम्पनीबाट पाउनेछ । ४ आयोजनामा चिलिमेले साढे ५ अर्ब रुपैयाँ लगानी गरेको छ ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/२

लमजुङको उदिपुरदेखि भरतपुरसम्म २२० केभी प्रसारणलाइन बनाउँदै विद्युत् प्राधिकरण, ग्लोबल टेन्डर आह्वान

आयोजनाको काम आगामी सन् २०२० को जुनसम्म सम्पन्न गर्ने प्राधिकरणले जानकारी दिएको छ । छनौट हुने ठेकेदारले प्रसारणलाइनको डिजाइन, निर्माण, आपूर्ति र सञ्चालनको काम गर्नुपर्ने छ । प्रसारणलाइनका लागि युरोपियन इन्भेष्टमेन्ट बैंकले ऋण सहयोग गर्ने भएको छ ।

काठमाडौं । मस्याङ्दी करिडोरबाट उत्पादन हुने विद्युत प्रवाहका लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणले लमजुङको उदिपुरदेखि भरतपुरसम्म २२० केभी क्षमताको प्रसारणलाइन बनाउने भएको छ ।

प्रसारणलाइन बनाउन प्राधिकरणले बोलपत्र आह्वान समेत गरेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्र (ग्लोबल टेन्डर) मार्फत प्रसारणलाइन निर्माण हुन लागेको हो । मस्याङ्दी करिडोर अर्न्तगतको प्रसारणलाइन आयोजनाको काम आगामी सन् २०२० को जुनसम्म सम्पन्न गर्ने प्राधिकरणले जानकारी दिएको छ ।

छनौट हुने ठेकेदारले प्रसारणलाइनको डिजाइन, निर्माण, आपूर्ति र सञ्चालनको काम गर्नुपर्ने छ । प्रसारणलाइनका लागि युरोपियन इन्भेष्टमेन्ट बैंकले ऋण सहयोग गर्ने भएको छ । दक्षिण एसियाली उपक्षेत्रिय आर्थिक सहयोग (सासेक) अर्न्तगत नेपालको ऊर्जा प्रणालीको विस्तार योजना अनुसार प्रसारणलाइन निर्माण हुन लागेको हो । जेठ १७ गते अर्थात् ३१ मेसम्मलाई बोलपत्र पेश गर्न अन्तिम दिन तोकिएको छ ।

मस्याङ्दी नदीमा निर्माण भइरहेका ७० मेगावाटको मध्यमस्याङ्दी, ६९ मेगावाटको तल्लो मस्याङ्दी, ५० मेगावाटको माथिल्लो मस्याङ्दी ए लगायत सञ्चालनमा रहेका साना ठुला र निर्माणका तयारीमा रहेका आयोजनालाई लक्षित गरी प्रसारणलाइन निर्माण गर्न लागेको हो ।

मस्याङ्दी-काठमाडौं प्रसारणलाइनको काम पनि अघि बढेको छ । विद्युत प्राधिकरणले यस वर्ष ५ ओटा लाइन र एउटा सबस्टेसन बन्ने जनाएको छ । चालू आव २०७५७६ को अन्त्यसम्म मुलुकभर निर्माणाधीनमध्ये ६ ओटा प्रसारण लाइन र सबस्टेसन बन्ने अपेक्षा प्राधिकरणले लिएको हो ।

यो करिडोर बनेपछि त्यसक्षेत्रका दर्जनभन्दा बढी साना ठूला जलविद्युत् आयोजना गरी सय मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रणालीमा जोड्ने बाटो खुल्नेछ । डुम्रे—दमौली—मर्याङ्दी प्रसारण लाइन निर्माण भएपछि भोल्टेजमा सुधार हुने छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/२

‘बूढीगण्डकी प्रतिस्पर्धाबाटै देऊ’

सरकारले बिनाप्रतिस्पर्धा चिनियाँ कम्पनीलाई दिन लागेको बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजना प्रतिस्पर्धाका आधारमा अघि बढाउन महालेखा परीक्षकको कार्यालयले सुझाव दिएको छ । संवैधानिक निकाय महालेखाले आफ्नो ५६ औं प्रतिवेदनमा बूढीगण्डकी जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९को व्यवस्थाविपरीत दिइएको भन्दै प्रतिस्पर्धामा जान सुझाव दिएको हो ।

सार्वजनिक खरिद ऐनमा दफा ९ मा सार्वजनिक निकायले कुनै खरिद गर्दा सम्भव भएसम्म खुल्ला रूपमा बोलपत्र आह्वान गरी गर्नुपर्ने र योग्य बोलपत्रदातालाई खरिद प्रक्रियामा विना भेदभाव सहभागी हुने अवसर प्रदान गर्नुपर्ने उल्लेख छ ।

मन्त्रिपरिषद्ले बूढीगण्डकी आयोजना ईपीसीएफ मोडलमा निर्माणका लागि गेजुवालाई दिन ‘वार्ता गरी समझदारी गर्ने’ ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयलाई निर्देशन दिएको छ । पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजनाको डिजाइन, पैसाको जोहो, निर्माणका लागि ठेकेदारको छनोट सबै कम्पनी स्वयंले गर्ने (ईपीसीएफ मोडल)मा बनाउन गेजुवालाई दिने समझदारी गरेको थियो । २०७४ को जेठमा तत्कालिन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले उक्त सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका थिए ।

तर, कांग्रेस सभापति शेरबहादुर देउवा नेतृत्वको सरकारले उक्त सम्झौता खारेज गरेको थियो । राष्ट्रिय योजना आयोगका तत्कालीन उपाध्यक्ष स्वर्णिम वाग्ले नेतृत्वको समितिले बूढीगण्डकी स्वदेशी लगानीमै बनाउन सकिने स्रोतसहितको खाका बनाएको थियो । आयोजनाको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार भइसकेकोले सरकार आफैँले बनाउनुपर्ने आवाज उठ्दै आएको छ । बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको नयाँ शक्तिले स्वदेशी लगानीमै बनाउनुपर्ने भन्दै आन्दोलनसमेत गर्दै आएको छ । सरकारले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाका लागि पेट्रोलियम पदार्थबाट कर उठाएर आफैँ बनाउने भनी बजेटमै घोषणासमेत गरेको थियो । त्यसयता जनताबाटै उक्त आयोजनाका लागि २९ अर्बभन्दा बढी रकम पनि उठिसकेको छ । यसैबीच, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले नियमविपरीत रकम भुक्तानी गर्नेदेखि अनियमितता गर्नेसम्मको कार्य गरेको पाइएको छ । महालेखा परीक्षकको ५६ औं वार्षिक प्रतिवेदनले यो

मन्त्रालयभित्रका बेथितिबारे प्रष्ट पारेको छ ।
प्रतिवेदनमा रानीजमरा, कुलरिया सिँचाइ आयोजनाले गरेका दुई खरिद सम्झौतामा दुबै ठेकामा १३
करोड २ लाख ९५ हजार बढी भुक्तानी गरेको भन्दै असुल गर्न सुझाव दिइएको छ ।

विद्युत् चुहावटमा सरकारी निकायकै तीनथरी तथ्यांक

भीम गौतम

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले गत मंसिरसम्ममा विद्युत् चुहावट १५.४५ प्रतिशतमा झरेको तथ्यांक सार्वजनिक गर्‍यो । आर्थिक वर्ष २०७४-०७५ मा २०.४५ प्रतिशत रहेकोमा चालू वर्ष २०७५-०७६ मा १८.५ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य थियो तर प्राधिकरणले पाँच महिनामै ५ प्रतिशत घटायो । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले गत मंसिरसम्ममा विद्युत् चुहावट १५.४५ प्रतिशतमा झरेको तथ्यांक सार्वजनिक गर्‍यो । आर्थिक वर्ष २०७४-०७५ मा २०.४५ प्रतिशत रहेकोमा चालू वर्ष २०७५-०७६ मा १८.५ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य थियो तर प्राधिकरणले पाँच महिनामै ५ प्रतिशत घटायो । तथ्यांक सही छ भने विद्युत् प्राधिकरणले ठूलो समयमा ठूलो उपलब्धि हो । तर, चैत्र पहिलो साता ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले सार्वजनिक गरेको एक वर्षको प्रगतिमा चुहावट १९ प्रतिशत रहेको सार्वजनिक गरे । दुईथरी तथ्यांक आएकोबारे प्रश्न उठेपछि ऊर्जा मन्त्री पुनले पहिलाभन्दा घटेको जवाफ दिए तर प्राधिकरणको तथ्यांकलाई ठीक भनेनन् । फेरि राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको १५ औं पञ्चवर्षीय योजनामा भने २० प्रतिशत चुहावट रहेको उल्लेख छ । तीन सरकारी निकायले तीनथरी तथ्यांक सार्वजनिक गरेपछि चुहावट कति हो भन्नेमा अन्योल देखिएको छ । वार्षिक रूपमा मात्र ७ अर्बभन्दा बढीको चुहावट भइरहेको बेला विद्युत् प्राधिकरणभित्र यो सबैभन्दा ठूलो समस्याको रूपमा देखिएको छ । तर, तीनथरी निकायका तीनथरी तथ्यांकले समस्या परेको छ । “चुहावट कति छ भनेर स्पष्टसँग भन्न सक्ने अवस्था छैन, प्राधिकरणले आफ्नो तरिकाले तथ्यांक राखेको हुन सक्छ,” ऊर्जा मन्त्रालयका एक अधिकारी भन्छन्, “विद्युत् प्राधिकरणले सार्वजनिक गरेको तथ्यांक पूर्ण रूपमा विश्वसनीय छैन, यति छोटो समयमा यति धेरै प्रतिशत घट्ने सम्भावना देखिँदैन ।” विद्युत् प्राधिकरणका अनुसार, ५.५ प्रतिशत प्रसारण चुहावट रहेको प्राधिकरणमा १ प्रतिशत उत्पादनमा चुहावट छ । यसको आधारमा वितरण चुहावट झन्डै नौ प्रतिशत छ । विगतमा विद्युत् प्राधिकरणका उच्च तहका कर्मचारीहरूले नै १५ प्रतिशत प्राविधिक र १० प्रतिशत चोरी चुहावट (नन टेक्निकल) रहेको बताउँदै आएका थिए तर अहिलेको तथ्यांकले भने धेरै घटेको देखाएको छ । विद्युत् प्राधिकरणका प्रवक्ता भने विद्युत् प्राधिकरणले प्राविधिक र गैरप्राविधिक चुहावट न्यूनीकरणमा

ठूलो प्रगति मारेको बताउँछन् । “धेरै सबस्टेसन निर्माण भएर प्राविधिक चुहावट घटेको छ, गैरप्राविधिक चुहावट घटाउनका लागि पनि प्राधिकरणले अभियान चलाएर सफलता प्राप्त गरेको छ,” उनी भन्छन्, “वास्तविक तथ्यांक त विद्युत् प्राधिकरणको हो, अरुले चुहावटको तथ्यांक कसरी गणना गरे थाहा छैन ।” प्राधिकरण स्रोतले भने विद्युत् प्राधिकरणले सबै क्षेत्रीय कार्यालय र वितरण केन्द्रसँग कार्य सम्पादन सम्झौता गरेर लक्ष्य दिएको तथा लक्ष्य पूरा नगर्ने वितरण केन्द्रहरूलाई कार्बाही समेत गर्ने चेतावनी दिएकोले त्यसको असर तथ्यांकमा देखिएको बतायो । “अहिलेकै तथ्यांक मान्ने हो भने त गैरप्राविधिक चुहावट त शुन्यमा झर्न लागिस्क्यो, तथ्यांकमाथि प्रश्न उठेको छ,” स्रोतले भन्यो, “कतिपय वितरण केन्द्रले चुहावटविरुद्धको अभियान चलाएका पनि छन् तर कतिपयले राम्रो प्रगति देखाउन पनि यसो गरेका हुन सक्छन्, यसका लागि स्वतन्त्र रूपमा अनुसन्धान गर्नुपर्छ ।” प्राधिकरणले चुहावट नियन्त्रणका लागि चोरी नियन्त्रण गर्ने, महशुल बक्यौता असुलीमा कडाइ गर्ने, प्राविधिक चुहावट घटाउन ट्रान्सफर्मर, बितरण लाइन तथा सबस्टेसनको सुदृढीकरण तथा थप गर्ने लगायतका काम अभियानकै रूपमा चलाइरहेकाले यसको प्रभाव देखिएको प्राधिकरणले बताउँदै आएको छ । प्राधिकरणले गैर प्राविधिक चुहावट नियन्त्रणका लागि चोरी नियन्त्रण गर्ने, महशुल बक्यौता असुलीमा कडाइ गर्ने, मिटर वाईपास तथा हूकिड गरी चोरी गर्नेलाई कडा कारवाही गर्ने, बन्द मिटर फेर्ने, मिटर लिन प्रोत्साहित गर्ने मिटर रिडिङ नभएको (स्टक युनिट) ग्राहकको पहिचान गर्ने लगायतका काम अभियानकै रूपमा चलाइ रहेको भने छ ।

श्रोत: अभियान, २०७६/१/४

हाइड्रो पावरको हब बन्दै नौमूले

पंखबहादुर शाही

दैलेख । स्वदेशी लगानीमा दैलेखको नौमूले गाउँपालिकामा ४ ओटा हाइड्रो पावर कम्पनीले कामको थालनी तीव्र गरेका छन् । चारओटै हाइड्रोपावर गाउँपालिकाका ३, ४ र ५ नम्बर वडा क्षेत्रफलभिन्न छन् । द्वारीखोला हाइड्रोले गत वर्षदेखि विद्युत् उत्पादन शुरू गरेको छ भने पदमखोला हाइड्रोपावरको काम ७० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । तल्लो लोहोरे खोला हाइड्रोको काम प्राविधिक समस्याले रोकिएको छ भने अपरलोहोरे हाइड्रोको काम शुरू हुने तयारीमा छ ।

पदमखोला हाइड्रोपावर कम्पनीका सञ्चालक कुमार कार्कीका अनुसार आयोजनाको ७० प्रतिशत काम सकिएको छ । कम्पनीले बांगे बजार नजीकैबाट इयाम निर्माण गरी ३२ सय २० मिटरबाट पानी ल्याई साविकको नौमूले-६ मा निर्माणाधीन पावरहाउसमा पानी खसाली विद्युत् उत्पादन गरिने बताएको छ । ‘बीचमा समस्या नआए जेठ मसान्तसम्म उत्पादन शुरू गर्न सकिनेछ,’ कार्कीले भने ।

पदमखोलादेखि १ किलोमिटर दूरीमा लोहोरेखोला आयोजना बन्दै छ । अपर लोहोरे आयोजनाल जग्गा खरीद प्रक्रिया अगाडि बढाई प्राविधिक काम शुरू गरेको छ । यस्तै, तल्लो लोहोरे आयोजनाले १४ मिटर लामो र ४ दशमलव ५ मिटर अग्लो इयाम बनाई ३५ सय मिटर तलको तोली भुर्सुको खरखैरनीमा पानी खसाल्ने भएको छ ।

‘नौमूलेमा बन्न लागेको हाइड्रोको क्षमता झण्डै १६ मेगावाट हुनेछ,’ सञ्चालक कार्कीले भने, ‘लगानी गर्न सके जिल्लाको महाबु, ठाटीकाँध गाउँपालिकालगायत अन्य स्थानीय तहमा धेरै हाइड्रो बनाउन सकिनेछ ।’

हाइड्रो बनेसँगै यहाँ पर्यटकको संख्या बढ्न थालेको छ । ‘डोल्टी’ पावर कम्पनीअन्तर्गत निर्माण सम्पन्न भएको द्वारीखोला हाइड्रो अवलोकन गर्ने आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको

संख्या चार महीनायता दुई हजारको हाराहारीमा पुगेको हाइड्रोपावरको प्रवेश पुस्तिकामा उल्लेख छ ।

आर्थिक उन्नतिको लागि गाउँपालिकामा लगानीमैत्री वातावरण बनाउने गाउँपालिका अध्यक्ष भदे बुढाले बताए । पछिल्लो समय रारा, कैलाशको अवलोकनमा आएका पर्यटक दैलेख ज्वालामासँगै हाइड्रोको अवलोकन गर्ने गरेको वडा नं. ५ का अध्यक्ष भगिराम बुढाले बताए ।

‘हाइड्रोमा पाँच सयभन्दा धेरैले रोजगारी समेत पाएका छन्,’ वडाध्यक्ष बुढाले भने । दश वर्षको द्वन्द्वकालमा थला परेको गाउँपालिका स्थानीय सरकार बनेसँगै विकासतर्फ लागेको छ । द्वन्द्वका बेला बाहिरिएका नागरिक पनि पछिल्लो समय घर फर्किन थालेका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७६/१/४

सुनकोशी- मरिन डाइभर्सन आयोजनामा पनि टिबिएम प्रयोग गरिने

वैशाख ३, काठमाडौं । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भेरी-बबई डाइभर्सन आयोजनामा टनेल बोरिङ मेशिन (टिबिएम) प्रयोग गर्ने प्रसंग ल्याउँदा धेरैले असम्भव प्रयासको संज्ञा दिएका थिए । नीति निर्माता तथा आयोजनालाई नै विश्वास थिएन । लगानी बढी लाग्ला, प्राविधिक नपाइएला आदि इत्यादि ।

संसारका धेरै देशमा प्रयोग भइसकेको प्रविधि भित्र्याउन ठूलै पापड बेल्नु परेको थियो । असम्भव ठानिएको काम नै भेरी बबईमा सम्भव देखियो । कूल १२ दशमलव दुई किलोमिटर लामो सुरुङमार्ग निर्माण सम्पन्न भएको छ । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले मंगलवार सो सुरुङमार्ग निर्माण सम्पन्न भएको घोषणा गर्नुभएको छ ।

‘ड्रिलिङ एण्ड ब्लास्ट’ प्रणालीबाट मात्रै सुरुङ खन्ने गरिएकामा टिबिएमको प्रयोग नेपालका लागि नौलो प्रविधि थियो । डेढ वर्षमा नै सुरुङ निर्माण सम्पन्न भएपछि अन्य आयोजनामा समेत टिबिएमको प्रयोग गर्नेबारेमा प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ । तोकिएको समयअगावै अर्थात् एक वर्ष पहिल्यै सुरुङ निर्माण सकिएपछि नेपालमा पनि अब मेशिनको युग, प्रविधिको युग शुरु भएको चर्चा गर्न थालिएको छ ।

निर्माण प्रक्रिया शुरु गर्ने चरणमा रहेको सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन आयोजनामा टिबिएम प्रयोग गरिने भएको छ । आयोजनाका निर्देशक सुशील आचार्यका अनुसार निर्माणमा जाने तयारीमा रहेको सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन आयोजनामा टिबिएम प्रयोग गरेर १३ दशमलव १०० किलोमिटर सुरुङ निर्माण गरिने भएको छ । नदी स्थानान्तरण गरेर सिँचाइ सुविधा तथा विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ सरकारले अगाडि बढाएका आयोजनामा अब क्रमशः टिबिएमको प्रयोग गरिने भएको छ । निजी क्षेत्रले पनि त्यसमा चासो व्यक्त गरेको छ ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था नेपाल (इपान)ले समेत केही आयोजनामा टिबिएम प्रयोग गर्ने तयारी गर्दै प्रवर्धकलाई सहजीकरण गरेको छ । लामो समयदेखि चर्चामा मात्रै सीमित रहेको 'सुनकोशी मरिन डाइभर्सन परियोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म सम्पन्न गर्ने तयारीमा सरकार जुटेको छ । यस्तै वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन, जग्गा प्राप्ति तथा अन्य प्राविधिक काम अन्तिम चरणमा पुगेको आयोजना निर्देशक आचार्यले जानकारी दिए ।

सुनकोशी र गोलन्जोर गाउँपालिकाकाको सिमाना नजिकै रहेको खुर्कोटबाट बाँध बाधी १३ दशमलव १०० किलोमिटर लामो सुरुडमार्फत् ६७ मिटर क्युसेक पानी मरिन खोलामा खसालिनेछ । सिन्धुलीको कमलामाई नगरपालिका २ मा निर्माण हुने विद्युत गृहबाट ४२ दशमलव पाँच मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने र बारा, पर्सा, रौतहटका १ लाख २२ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।

भौगोलिक रूपमा समेत विष्फोटन गराएर सुरुड खन्न नसकिने अवस्था भएकाले टिबिएमको नै प्रयोग गर्नु उचित हुने निष्कर्षमा आयोजना पुगेको छ । कूल ५ दशमलव ५ मिटर ब्यासको सुरुड निर्माण हुने भएकाले सोहीअनुसारको टिबिएम डिजाइन गर्नुपर्ने निष्कर्षमा आयोजना पुगेको छ । तराई मधेशमा सिँचाइ र खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने लक्ष्यका साथ सरकारले सो आयोजनालाई प्रमुख प्राथमिकतामा राखेको छ । विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएपछि ठेक्का प्रक्रिया अगाडि बढाइने ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयको भनाइ छ ।

हिमाल, पहाड र तराईलाई समेत जोड्ने भएकाले राष्ट्रिय एकता निर्माणका लागि पनि आयोजना रणनीतिक महत्वको रहेको सरकारको बुझाइ छ । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले परियोजनालाई छिटो सम्पन्न गर्न अत्याधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिने बताएका छन् ।

सुनकोशी- मरिन डाइभर्सन आयोजना तयारी अवस्थामा रहेकाले सरकार, प्रधानमन्त्री र मन्त्रालयको प्राथमिकतामा रहेको मन्त्री पुनको भनाइ छ । आयोजनाको निर्माण अवधि पाँच वर्ष लाग्ने अनुमान गरिएको छ । सो आयोजनाको अनुमानित कूल लागत रु. ८२ अर्ब रहेको छ

। त्यसमा विद्युत र सिँचाइको फरक फरक लागत रहनेछ । विद्युत गृह, सुरुङ निर्माणलगायतमा रू. ५२ अर्ब ८८ करोड र सिँचाइतर्फ रू. ३२ अर्ब लागत रहने अनुमान छ ।

सरकारले चालू आवको बजेटमा समेत सो नदी स्थानान्तरण आयोजनालाई उच्च प्राथमिकतामा राखी बजेट विनियोजन गरेको छ । आयोजनाका प्रमुख आचार्यले उक्त परियोजनाबाट २ नम्बर प्रदेशलाई खानेपानीको लागि पानी उपलब्ध गराउने लक्ष्यसमेत राखिएको बताए । आयोजनालाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजना रूपमा अघि बढाउने तयारीमा सरकार रहेको छ ।

वाग्मतीमा पानीको सतह घटेपछि रौतहट र सर्लाहीको खेतीयोग्य जग्गामा सिँचाइमा समस्या देखिँदै आएको छ । वाग्मती सिँचाइ आयोजनाको क्षमता १ लाख २२ हजार क्युसेक रहे पनि हिउँदमा पानीको मात्रा असाध्यै कम हुने रहेको छ । सुनकोशीबाट मरिन उपत्यकामा झारिने पानीमध्ये रौतहटका किसानलाई ४८ र सर्लाहीलाई ६४ क्युसेक पानी उपलब्ध गराउने लक्ष्य राखिएको छ । रासस

श्रोत: नागरिक, २०७६/१/४

तीन जलविद्युत् आयोजना केन्द्रीय प्रसारणमा जोडिँदै

गिरिराज बाँस्कोटा

पाँचथर - जिल्लाका तीन जलविद्युत् आयोजना उत्पादनको चरणमा पुगेका छन्। ५७ मेगावाटका यि आयोजनाको आन्तरिक अन्तिम परीक्षणको काम भइरहेको प्रवर्द्धक कम्पनीहरुले जानकारी दिएका छन्। वैशाखभरी यि आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणमा जोड्ने गरी तयार हुने उनीहरुको भनाइ छ।

२५ मेगावाटको कावेली वि-१, २२ मेगावाटको तल्लो हेवा र १० मेगावाटको इवाखोला जलविद्युत् आयोजना केन्द्रीय प्रसारणमा जडान गर्नका लागि तयारी अवस्थामा पुगेका हुन्। यि आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् अबको दुई महिनासम्ममा केन्द्रीय प्रसारणमा जडान गरिसक्ने योजना रहेको छ।

आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् प्रसारणलाइन कावेली करिडोरमाफर्त केन्द्रीय प्रसारणमा जोड्नु पर्ने छ। तर कावेली करिडोरको काम सकिएको छैन। प्रसारणलाइन सकिने हो भने वैशाखभित्र नै विद्युत् उत्पादन थाल्न सक्ने अवस्था रहेको प्रवर्द्धक कम्पनीको भनाइ छ।

फिदिमको थापाटारमा रहेको सबस्टेसनसम्मको काम सकिएर परीक्षण भइरहेको करिडोरका आयोजना प्रमुख दिपेन्द्रराज द्विवेदीले जानकारी दिए। तल्लो हेवा जलविद्युत् आयोजना थापाटारको सबस्टेसनमा जोडिने छ। तर थापाटारदेखि अमरपुरसम्मको सबस्टेसनको काम भने अझै केही समय लाग्ने द्विवेदीले जानकारी दिए। यो सबस्टेसनमा कावेली वि-१ र इवाखोला जलविद्युत् आयोजना जोडिने छ। जेठभित्रमा काम सकिने द्विवेदीले जानकारी दिए।

कावेली वि-१ विद्युत् उत्पादनको चरणमा पुगेको परियोजना निर्देशक रमेश न्यौपानेले जानकारी दिए। सबै काम सकिए पनि प्रसारणलाइन नहुँदा विद्युत् उत्पादन हुन नसकेको न्यौपानेले जानकारी दिए। चार अर्बमा सक्ने लक्ष्य राखिएको उक्त आयोजनाको लागत बढेर साढे चार अर्ब पुग्न लागेको न्यौपानेले जानकारी दिए। उनका अनुसार समयमा विद्युत् उत्पादन गर्न नपाउदा बैंकको ब्याजले लागत बढाएको हो। यो आयोजनामा जिल्लाबासीले तीन वर्षअघि नै सेयर लगानी गरेका थिए।

अरुण कावेली हाइड्रो पावर कम्पनीले प्रवर्द्धन गरेको उक्त आयोजना जिल्लाको ठूलो आयोजनाभित्र पर्छ। याडवरक गाउँपालिकामा निर्माण स्थल रहेको छ। याडवरकको इवा र कावेली दोभानबाट पाँच किलोमिटर लामो पाइपलाइनमार्फत पिपले भन्ने ठाउँमा रहेको पावर हाउसमा पानी खसाएर विद्युत् उत्पादन गर्न लागिएको हो। आन्तरिक परीक्षण भइसकेको जानकारी दिइएको छ। प्रसारणलाइन कुरेर बसेको निर्देशक न्यौपानेले बताए।

२२ मेगावाट क्षमता भएको तल्लो हेवा जलविद्युत् आयोजनाको अन्तरिक टेस्टको काम भइरहेको आयोजना प्रमुख गणेश सुब्बाले जानकारी दिए। उनका अनुसार वैशाखभित्र यहाँबाट विद्युत् उत्पादन हुने छ। थापाटारसम्मको प्रसारणलाइनको काम सकिन लागेकाले एक महिनामा विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणमा जोड्न सकिने उनको भनाइ छ। माउन्टेन हाइड्रोपावर कम्पनी प्रवर्द्धक रहेको आयोजना तीन अर्ब ६० करोड रुपैयाँ लागतमा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य थियो। यो बढेर चार अर्ब पुग्ने देखिएको सुब्बाले जानकारी दिए। हेवा खोला र फेमे खोलाको पानी ५.३ किलोमिटर लामो सुरुङबाट सेतीखोला बेंसीमा पानी खसालेर विद्युत् उत्पादन हुने भएको हो।

रैराङ हाइड्रोपावर कम्पनी प्रवर्द्धक रहेको १० मेगावाटको इवाखोला जलविद्युत् आयोजन पनि विद्युत् उत्पादनको तयारीमा छन्। आन्तरिक परीक्षण भइरहेको र केही सातामा विद्युत् उत्पादनका लागि तयार हुने आयोजना प्रमुख कुवेरमणि नेपालले बताए। उनका अनुसार कावेली करिडोरको प्रसारणलाइनको काम कुर्नुपर्ने अवस्था छ। शिवा र इँवाखोला दोभानबाट तीन किलोमिटर लामो पाइपलाइन निर्माण गरी पावरहाउसमा पानी खसाइने छ। यो एक अर्ब ६० करोड लागतको आयोजना हो।

फिदिमको थापाटारसम्मको प्रसारणलाइनको काम अन्तिम चरणमा पुगेकाले कावेली वि-१ र इँवा खेला जलविद्युत् आयोजनालाई भने अमरपुरसम्मको काम सकिनै पर्छ। केही दिनमा थापाटारसम्मको काम पूरा हुने आयोजना प्रमुख द्विवेदीले जानकारी दिए। जेठ मसान्तभित्र काम जसरी पनि सक्ने गरी काम भइरहेको द्विवेदीले बताए। लामो समयदेखि प्रसारणलाइनको काममा ढिलाइ भइरहेको थियो।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/४

भेरी—बबई डाइभर्सन : न पानी फर्काउन बाँध छ, न पावरहाउस, अझै ५ वर्ष सुरुङ प्रयोगविहीन

‘ब्रेक थ्रु’ गर्दै प्रधानमन्त्रीले भने— सुरुङले हिमाल, पहाड र तराईलाई जोडेको छ

सुर्खेतमा खगेन्द्र भट्टराई /काठमाडौंमा पुष्प कोइराला

भेरी—बबई डाइभर्सन आयोजनाको सुरुङ छेडियो

भेरी—बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको सुरुङ निर्माण भए पनि प्रयोगमा ल्याउन अझै ५ वर्ष लाग्ने भएको छ । टनेल बोरिङ मेसिन (टिबिएम) प्रयोग गरेर सुरुङ निर्धारित समयभन्दा एक वर्षअघि नै निर्माण सकिएको भए पनि सुरुङको प्रयोग भने अहिले नहुने भएको हो । सुरुङमा पानी लान आवश्यक बाँध बनाउन आवश्यक खरिद प्रक्रिया नै हालसम्म सुरु भएको छैन । त्यस्तै सुरुङ हुँदै निस्कने पानीबाट विद्युत् उत्पादन गर्न आवश्यक पावरहाउस निर्माण खरिद प्रक्रिया पनि सुरु भएको छैन । सुरुङको सफलताअनुसार नै अन्य निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाउने योजनाअनुसार नै यसलाई पहिलो प्राथमिकता दिएको आयोजना निर्देशक सञ्जीव बरालले बताए । सुरुङ छेड्ने काममा पाएको सफलतासँगै अब अन्य निर्माणको प्रक्रिया पनि अघि बढ्ने उनको भनाइ छ ।

६ महिनाभित्र सुरुङको ‘फिनिसिङ’

आयोजनाको १२.२ किलोमिटर सुरुङ छेड्ने काम ०७६ को चैतमा सक्ने लक्ष्य भए पनि ०७५ चैतमा सकिएको आयोजनाका निर्देशक बरालले बताए । उनले भने, ‘टिबिएमको प्रयोग गरी चौबिसै घन्टा सुरुङ खनेर लक्षित समयभन्दा एक वर्षअघि नै ब्रेक थ्रु भएको हो ।’ छेडिएको सुरुङमा पानी प्रवाह गर्न मिल्ने गरी ‘फिनिसिङ’ गर्न अझै ६ महिना लाग्ने आयोजनाका सिनियर डिभिजनल हाइड्रोलोजिस्ट कृष्णप्रसाद उपाध्यायले बताए ।

सुरुङ बन्यो, पानी फर्काउने बाँध छैन

सुरुङमा पानी पठाउन भेरी नदीमा पुलसहितको ब्यारेज बनाउने गरी आयोजनाको डिजाइन गरिएको छ । त्यस्तै, बहुउद्देश्यीय आयोजनाबाट ४८ मेगावाट विद्युत्समेत उत्पादन गर्ने योजना छ । यसका लागि सुरुङबाट निस्कने पानीलाई प्रयोग गर्न मिल्ने गरी विद्युत्गृह बनाउने डिजाइन छ । तर, यी संरचना निर्माणका लागि खरिद (ठेक्का) प्रक्रियासमेत सुरु भएको छैन । भेरीको पानी सुरुङमा लान आवश्यक

मुख्य संरचना भनेको ब्यारेज (बाँध) नै हो । तर, ब्यारेज निर्माण गर्न अझै ५ वर्ष लाग्ने उपाध्यायले बताए ।

सुरुङ बन्दासम्म किन बनेन बाँध र विद्युत्गृह ?

बहुउद्देश्यीय डाइभर्सन आयोजनाको सुरुङ, बाँध, विद्युत्गृहलगायतका संरचना एकैसाथ अघि बढेर निर्माण पूरा भएको भए सुरुङ तत्काल प्रयोगमा आउँथ्यो । तर, अन्य संरचना निर्माण गर्न आयोजनाले सुरुङको सफलताको नतिजा कुरेको बताएको छ । ‘यो सुरुङ चुरे पर्वत शृंखलाको दरारयुक्त क्षेत्रमा पर्छ र यसमा टिबिएम प्रविधिको नेपालमै पहिलोपटक प्रयोग गरिएको हो,’ हाइड्रोलोजिस्ट उपाध्यायले भने, ‘टिबिएममार्फत चुरेको सो संवेदनशील क्षेत्र छेड्न नसकिएको भए सुरुङ नै रद्द गर्नुपर्ने हुन सक्थ्यो । आयोजनाको डिजाइन नै परिवर्तन गर्नुपर्ने हुन सक्थ्यो ।’

असारसम्म सिभिल निर्माणको ठेक्का

आयोजनाको पहिलो प्याकेजअन्तर्गत सुरुङ निर्माण भएको हो । दोस्रो प्याकेजअनुसार सिभिल (बाँध, विद्युत्गृह, सर्ज ड्र्याक) निर्माण गर्न अबको ३ महिना (असार)भित्र खरिद सम्झौता पूरा गर्ने गरी प्रक्रिया अघि बढाउन निर्देशन दिएको ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनले बताएका छन् । त्यस्तै, तेस्रो प्याकेजअन्तर्गत हाइड्रो मेकानिकल निर्माण र इलेक्ट्रो मेकानिकल (पेनस्टक पाइप, टर्बाइनलगायत जडान) निर्माणका लागि डिजाइन, ड्राइङ र लागतअनुमान तयार भइसकेकाले टेन्डर प्रक्रिया सुरु गरिने उनले बताए ।

सुरुङ प्रयोग गर्न अस्थायी उपायको खोजी

आयोजनाको सुरुङ प्रयोगमा ल्याउन अध्ययन भइरहेको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता प्रवीणराज अर्यालले बताए । ‘४० क्युमेक्समध्ये १५ क्युमेक्ससम्म पानी हिउँदमा सुरुङमार्फत सिँचाइकै लागि लैजाने विषयमा अध्ययन भइरहेको छ,’ उनले भने, ‘लिफ्ट वा पम्प सिँचाइ प्रविधिबाट पानी सुरुङमा लैजानेबारे अध्ययन भइरहेको हो ।’

३६ अर्ब ८० करोड लागत, ५१ हेक्टरमा सिँचाइ, ४८ मेगावाट विद्युत्
जलस्तर बढी भएको भेरी नदीमा १५ मिटर अग्लो पुलसहितको ६ ढोके बाँध (ब्यारेज) बनाएर जलस्तर कम भएको बबई नदीमा ४० क्युमेक्स (घनमिटर प्रतिसेकेन्ड) पानी पुर्याउने लक्ष्य छ । सो पानीलाई ४.२ मिटर चौडाइको १२.२ किलोमिटर लामो हेडरेस सुरुङमार्फत पावरहाउसमा पु-याई ४६.८ मेगावाट बिजुली निकालिनेछ । विद्युत्गृहबाट निस्किएको पानीलाई बबई सिँचाइ आयोजनाको संरचनामा पु-याइनेछ । त्यसबाट बाँके र बर्दियाका ५१ हजार हेक्टर जमिनमा बाह्र महिना सिँचाइ सुविधा पु-याइने लक्ष्य छ । आयोजनाको कुल लागत ३६ अर्ब ८० करोड रुपैयाँ पुग्ने अनुमान छ । दुई जिल्लामा पुग्ने सिँचाइ

सुविधाबाट २ अर्ब ९० करोड रुपैयाँको कृषि उत्पादन बढ्ने तथा ४ अर्ब ३ करोड रुपैयाँको विद्युत् उत्पादन हुने अनुमान छ ।

‘ब्रेक थ्रु’ गर्दै प्रधानमन्त्रीले भने- सुरुङ्गले हिमाल, पहाड र तराईलाई जोडेको छ प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले राष्ट्रिय गौरवको भेरी-बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको सुरुङ्ग ‘ब्रेक थ्रु’ गरेका छन् । आयोजनास्थल सुर्खेतको भेरीगंगा नगरपालिकाको चिप्लेमा आयोजित एक समारोहबीच प्रधानमन्त्री ओलीले स्विच थिचेर सुरुङ्गको ‘ब्रेक थ्रु’ गरेका हुन् । भेरी-बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना नेपालको नमुना आयोजना भएको भन्दै प्रधानमन्त्रीले दुई प्रदेशबीचको समन्वयका लागि पनि आयोजना प्रभावकारी हुने बताए । ‘यो आयोजनाले हिमाल, पहाड र तराईको सम्बन्ध जोड्नलाई पनि मद्दत गरेको छ,’ उनले भने । भेरी र कर्णालीको पानीको सदुपयोग भएको र यसले नेपालीको आय-आर्जन बढाउन पनि मद्दत पु-याउने उनले बताए ।

भेरी-बबईको ४९ प्रतिशत सेयर जनतालाई : मन्त्री पुन
ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले भेरी-बबई डाइभर्सन आयोजना जनताको लगानीमा सम्पन्न गर्ने गरी योजना बनाउने बताएका छन् । कर्णाली प्रदेश र ५ नम्बर प्रदेशका विभिन्न स्थानीय तह र नागरिकको ४९ प्रतिशत सेयर लगानी हुने गरी योजना बनाउन लागिएको उनले जानकारी दिए । चिनियाँ निर्माण व्यवसायी, अमेरिकाको उपकरण र नेपाली लगानीमा निर्माण हुने आयोजनाले अन्तर प्रदेश सम्बन्ध र अन्तरदेशीय सम्बन्ध बढाउन पनि मद्दत गर्ने उनले बताए ।

विद्युत्को पहिलो हक कर्णालीलाई : मुख्यमन्त्री शाही
कर्णाली प्रदेशका मुख्यमन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले कर्णालीमा निर्माण हुने आयोजनाबाट ५ नम्बर प्रदेशको ५१ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुग्ने भएकाले आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत्को पहिलो हक कर्णाली प्रदेशलाई हुनुपर्ने बताए ।

कर्णालीमा भोकमरी हुन दिँदैनौँ : मुख्यमन्त्री पोखरेल
५ नम्बर प्रदेशका मुख्यमन्त्री शंकर पोखरेलले कर्णालीमा निर्माणाधीन आयोजनाबाट ५ नम्बर प्रदेशको ५१ हजार हेक्टरमा उत्पादन बढाउने भएकाले कर्णालीमा भोकमरी हुन नदिने बताए ।

प्रधानमन्त्रीलाई आयोजना प्रभावित क्षेत्र र भेरी नदीको पानीको स्रोत क्षेत्रका नागरिकको घरमा पु-याउनुपर्ने माग राखेका छन् । त्यस्तै, सबै घरधुरीलाई निःशुल्क सेयर दिनुपर्ने, आम्दानीको ५० प्रतिशत

रकम प्रभावित क्षेत्रमा प्रयोग गर्नुपर्ने १६ बुँदे माग गरिएको छ । भेरी-बबई सरोकार समाजले पनि प्रधानमन्त्रीलाई २३ बुँदे माग राखेको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/४

‘सरकारले ठूला पूर्वाधार आयोजनामा स्वदेशी परामर्शदातालाई पत्याउँदैन’

बुटवल पावर कम्पनी (बिपिसी) को सहायक कम्पनीको रूपमा स्थापना भएको हाइड्रो कन्सल्ट इन्जिनियरिङ यस क्षेत्रमा लोकप्रिय बनेको छ । २०६६ साल असारमा स्थापना भएको कम्पनीले सयभन्दा बढी आयोजनामा काम गरिसकेको छ । तेस्रो मुलुकमा समेत काम गरेकाले कम्पनीको अन्तर्राष्ट्रिय पहिचानसमेत बनेको छ । कम्पनीको सक्रियता, स्वदेशी तथा विदेशी आयोजनामा काम गरेको अनुभव तथा भावी योजनाबारे कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मनोहर श्रेष्ठसँग ऊर्जा खबरकी धना ढकालले गरेको कुराकानीको संक्षेप : बिपिसी अन्तर्गत हाइड्रो कन्सल्टलाई अलग्गै कम्पनी बनाउने योजना कसरी बन्यो ? २०२२ साल (सन् १९६६) मा बिपिसी स्थापना भयो । सुरुदेखि नै यसभित्र ‘हाइड्रो कन्सल्ट इन्जिनियरिङ’ समूह थियो । यसले जलविद्युत आयोजनाको परामर्शदाता भएर काम गरिरहेको थियो । पहिलो पटक एक मेगावाटको तिनाउमा काम गर्यो । पाँच सय किलोवाटको तिनाउलाई एक मेगावाट बनाइयो । यसपछि आँधीखोला, झिमरुकलगायत आयोजना निर्माण भए । स्थापना भएको २४ वर्षपछि सन् १९९० (२०४६/४७) मा बिपिसीको निजीकरण भयो । निजीकरणपछि त्यहाँभित्र ‘हाइड्रो कन्सल्ट विडस्’ बन्यो । र, विडस्ले निजी क्षेत्रका आयोजना अध्ययन गर्न थाल्यो । बिपिसी निजीकरणसँगै जलविद्युतमा निजी क्षेत्रको लगानी भित्रिन सुरु भयो । निजी लगानीमा बनेको पहिलो आयोजना खिम्तीमा हाइड्रो कन्सल्टले काम गरेको हो । कम्पनीका लागि यो ठूलो अवसर थियो । यसपछि नियमित काम गर्ने अवसर मिलिरह्यो । यस अवधिमा नेपाल हाइड्रो एण्ड इलेक्ट्रिक लिमिटेड (एनएचई), हाइड्रो ल्याबलगायत कम्पनी स्वायत्त भइसकेका थिए । यसैले पनि हाइड्रो कन्सल्ट अलग्गै कम्पनी बनाउनुपर्छ भन्ने कुरा भयो । यसबीचमा पिपल इनर्जी एण्ड इन्भ्यारोमेन्ट डेभलपमेन्ट एसोसियसन (पिडा) जन्मियो । हाइड्रो कन्सल्टलाई पिडामा लैजाने कुरा चल्यो । तर, धेरै कर्मचारी भर्खरैको नयाँ कम्पनीमा जान मानेनन् । अलमलमै करिब १० वर्ष बित्यो । म पनि हाइड्रो ल्याब गएँ । काबेली ‘ए’ आयोजना अघि बढ्ने भएपछि बिपिसीले मलाई बोलायो । त्यही समयमा हाइड्रो कन्सल्ट प्रमुखले छोडेकाले प्रमुख जिम्मवारी दिइयो । २०६६ साल असार (सन् २००९) मा छुट्टै कम्पनी स्थापना भयो । हामी बिपिसीबाट अगल हुँदा तीन आयोजनाको काम लिएर निस्किएका थियौं । अहिले कम्पनीले एक दशक यात्रा पूरा गरिसकेको छ ।

अहिले कम्पनीले के-के काम गर्दै आएको छ ?

जलविद्युत आयोजनाको पूर्वसम्भाव्यता, सम्भाव्यता अध्ययन, डिजाइनिङ, पूर्वाधार अध्ययन, सिभिल, हाइड्रो तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल र प्रसारण लाइनलगायत संरचनाको बोलपत्र आह्वानका कागजात तयार गर्छ । साथै, बोलपत्रमा परेका आवेदनको मूल्यांकन, अनुगमन तथा नियमन र आवेदन दिने ठेकेदारका कागजातको समीक्षा गर्ने काम हुन्छ । आयोजनाको टोपोग्राफी, सर्वेक्षण, भौगर्भिक नक्साङ्कन, वातावरणीय तथा सामाजिक प्रभाव मूल्यांकन, प्राविधिक तथा वित्तीय लागत विश्लेषण एवं प्रमाणीकरण र सुपरभिजन गर्ने गरिएको छ ।

कति आयोजनामा काम गरियो ?

बिपिसीमै रहँदादेखि अहिलेसम्म काम गरेका आयोजनाको संख्या सयभन्दा बढी पुगेको छ । पछिल्लो १० वर्षमा मात्र ५० भन्दा बढी आयोजनामा काम गरिएको छ । हाम्रो परामर्शमा अघि बढेका केही आयोजना निर्माण पूरा भई सञ्चालनमा आइसकेका छन् । अधिकांश आयोजना निर्माणाधीन छन् ।

कम्पनीले कति मेगावाटसम्मका आयोजनामा काम गरिरहेको छ ?

पाकिस्तानमा ४ सय ४६ मेगावाटको आयोजनामा काम भइरहेको छ । यो अहिलेसम्म काम गरेमध्ये सबैभन्दा ठूलो हो । साधारण हाइड्रोलोजी मात्र हेर्दा पाँच सय मेगावाटसम्मका आयोजना हामी आफैँ अध्ययन गर्न सक्छौं । तर, हाइ हेड (बढी उचाई) र भर्टिकल साफ्ट भएको आयोजनामा अन्तर्राष्ट्रिय विज्ञको परामर्श चाहिन्छ ।

कम्पनीले पाकिस्तान र अफ्रिकी देश केन्यासम्म पुगेर काम गरेको छ । यो अवसर कसरी मिल्यो ?

सुरुदेखि निजी क्षेत्रका आयोजनामा केन्द्रीत भएर काम गर्दै आएका थियौं । अनुभवकै आधारमा विदेशी प्रवर्द्धकसँग जोडिन पुगियो । र, केन्यासम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्ने अवसर पाइयो । केन्याको ५.६ मेगावाट 'गुरा'मा काम गरेका छौं । यसमा कम्पनीले निर्माणाधीन आयोजनाको नियमन, गुणस्तर नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गरेको थियो । पाकिस्तान खैबर पख्तुन प्रान्तमा दुई आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन सकिएको छ । कम्पनीले अध्ययन गरेका एक सय १० मेगावाटको गाब्रल कलम र ४ सय ४६ मेगावाटको कारी मुस्खुर निर्माणाधीन छन् । अन्य दुई आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको छ । पाकिस्तानमा विदेशी विज्ञ परामर्शदाता भएर काम गरिरहेका छौं । पाकिस्तानले अध्ययन गरेका आयोजनामा विज्ञको रूपमा परामर्श दिइएको छ । आयोजनाको 'ले आउट' तयार भएपछि हामीले त्यसलाई अन्तिम रूप दिन्छौं । एक महिनापछि हाम्रो टोली फेरि पाकिस्तान जाँदैछ ।

स्वदेशी र विदेशी प्रवर्द्धकसँग काम गर्दा के फरक हुँदो रहेछ ?

विदेशीसँग काम गर्दाको राम्रै अनुभव छ । पाकिस्तानमा प्रान्त सरकारसँग मिलेर काम गरेका थियोँ । २ सय ३८ मेगावाटको आयोजना अध्ययन गर्न दिइएको थियो । बीचमा 'फ्लट लाइन' भेटियो । यसको क्षमता केही बढी हुने देखियो । जसअनुसार आयोजनाको क्षमता २ सय ६० मेगावाट पुग्यो । फ्लटको तल्लो तटमा ३ सय ५० मेगावाटको अर्को आयोजना निस्कियो । त्यहाँ झन्डै ६ सय १० मेगावाटका आयोजना बन्ने देखियो । हाम्रो काम देखेर पाकिस्तानीहरू निकै खुसी भए । पाकिस्तानमा हाइड्रो कन्सल्टप्रति अझै विश्वास बढ्यो । हाम्रो पनि आत्मविश्वास बढेको छ । केन्यामा काम गर्न निकै सजिलो भयो । त्यहाँ वातावरण अध्ययन प्रतिवेदन पास हुन दुई महिनाभन्दा बढी समय नलाग्ने रहेछ । नेपालमा वर्षौँ लाग्ने गरेको छ । आयोजनाको काम गर्दै जाँदा नेपालमा जस्तो सम्झौतामा जे छ त्यही हुनुपर्छ भन्ने अडान नराखी अध्ययन वा तथ्यअनुसार काम गर्न सकिने हुँदा धेरै सहज छ । त्यहाँ सम्झौताभन्दा दुई वर्ष ढिलो काम सुरु भएको थियो । हामीले क्षतिपूर्ति दाबी गर्यौँ । दाबी अनुसार प्रवर्द्धकले सजिलै क्षतिपूर्ति दियो । तर, नेपालमा काम सुरु गर्न ढिलो भए क्षतिपूर्ति दाबी गरेर पाउनु असम्भव जस्तै छ ।

नेपाल र पाकिस्तानको भौगोलिक अवस्था मिल्दोजुल्दो भए पनि अफ्रिकाको फरक छ । भिन्न भूगोलले आयोजनाको डिजाइनमा के फरक पार्दो रहेछ ?

नेपाल र पाकिस्तानको भौगोलिक अवस्था धेरै हदसम्म समान छ । तर, जलविद्युत अध्ययन गर्ने शैली भिन्नता रहेछ । पाकिस्तानीहरू सुक्ष्मरूपमा आयोजना अध्ययन गर्ने रहेछन् । सानो भन्दा सानो कुरामा ध्यान दिन्छन् । यहाँ स्थलगत निरीक्षणपछि मात्र काम सुरु हुन्छ । उनीहरू पहिले सम्पूर्ण कागजात तयार गरेर आयोजनास्थलमा जान्छन् । उनीहरू कागजी काम (पेपर वर्क) बढी गर्छन् । यो पाकिस्तानको राम्रो पक्ष लाग्यो । हाइड्रोलोजीको हकमा हामीले काम गरेको क्षेत्र अलि सुख्खा छ, धेरै पानी नपर्ने हिमाल पारीको हाम्रो मनाङ र मुस्ताङ जस्तो । केन्या नेपाल र पाकिस्तानभन्दा फरक छ, भूगोल र भौगर्भिक अवस्था पनि । त्यहाँ दुई वटा मनसुन हुन्छ । यसले हाइड्रोलोजीको ग्राफ नै फरक बनाउँछ । हिउँद र बर्खाको मनसुन हुन्छ । त्यो यहाँको भन्दा फरक लाग्यो । त्यहाँ डिजाइन गरेका आयोजना हामीले हेरेर अन्तिम रूप दिएका थियोँ । हामीले डिजाइन गर्ने आयोजना भूकम्प प्रतिरोधी हुने हुँदा अलि बाक्लो र मोटो आउँथ्यो । तर, त्यहाँका ठेकेदारले एकदमै पातलो संरचना राखेर डिजाइन तयार गरेका थिए । डिजाइन र हाइड्रोलोजी हाम्रो भन्दा फरक हुन्छ । गुरामा हामीले ठेकेदारले तयार गरेको डिजाइन हेरेर अन्तिम रूप दिने काममात्रै गरेका थियोँ । अफ्रिकीसँग काम गर्न निकै सहज भएको थियो । केन्या र

पाकिस्तानमा ठेक्का सम्झौता अनुसार काम गरेको रकम लिन पनि सहज छ । नेपालमा बरु निकै बहाना र ढिलासुस्ती गर्ने संस्कार छ ।

हाइड्रो कन्सल्टलाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा पत्याए पनि यहाँ विदेशीको दबदबा छ । ठूला सरकारी आयोजनामा काम गर्न हाम्रो क्षमता नपुगेको हो ?

नेपाली कम्पनी अन्तर्राष्ट्रियस्तरको परामर्श सेवा दिन सक्षम छन् । तर, विदेशी कम्पनी यहाँ आएर काम गरिरहेका छन् । विदेशमा स्थानीय कम्पनीलाई नेतृत्व दिएर सुपरभिजन गर्नमात्रै बाहिरको परामर्शदाता बोलाउने गरिन्छ । यो संस्कारको थालनी यहाँ पनि हुन जरुरी छ । स्थानीय परामर्शदाताले ८० प्रतिशत काम गर्ने नीति ल्याउनुपर्छ । यस्तो नीति बनेर कार्यान्वयन भए विदेशमा बसेर काम गरिरहेका नेपाली विज्ञहरू स्वदेश फर्केर काम गर्ने वातावरण बन्छ । ठूला जलाशय आयोजनाका लागि भने अझै पनि विदेशी परामर्शदाता ल्याउनुपर्ने बाध्यता छ ।

स्वदेशी कम्पनीलाई ठेक्का प्रक्रियामा सहभागी हुन कस्तो मापदण्ड तोकिन्छ ?

स्वदेशी परामर्शदाताका लागि ७० देखि ८० मेगावाटको आयोजनामा कडा मापदण्ड राखिएको हुन्छ । ठूला आयोजनामा लेखिएको क्षेत्राधिकार हुबहु सार्ने प्रवृत्तिले प्रतिस्पर्धा गर्न कठिन बनाएको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणका सहायक कम्पनी र सरकारी लगानीका आयोजनामा दोहोर्याएर प्रतिस्पर्धा आह्वान भइरहेको छ । यसको कारण कठिन मापदण्ड हो । स्वदेशी कम्पनीले प्रतिस्पर्धा गर्ने पाउँदैनन् । र, विदेशीको हातमा आयोजना जान्छन् । विस्तारै सुधारका संकेत देखिन थालेका छन् । स्वदेशी आयोजनामा स्थानीय परामर्शदातालाई अनिवार्य गरी विदेशीलाई पनि बोलाउने पद्धति सुरु गर्नुपर्छ ।

अहिलेसम्म नेपाली परामर्शदाताको संख्या कति छ ?

५-७ वटा परामर्शदाता कम्पनी छन् । सानिमा, इटेको, जेड कन्सल्ट, एन्जेलले सक्रियरूपमा काम गरिरहेका छन् । प्राधिकरणको सहायक एनइए इन्जिनियरिङ कम्पनी पनि आएको छ । चिलिमे जलविद्युत कम्पनीको समेत आफ्नै परामर्शदाता छ ।

स्वदेशी परामर्शदाताका समस्या के छन् ?

निजी क्षेत्रका आयोजनामा काम गर्न साना कम्पनीसँग पनि प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने हुन्छ । लागत धेरै हुँदैन । थोरै बजेटमा चल्नुपर्ने बाध्यता छ । यसो हुँदा राम्रो मार्जिन बस्दैन । यो हाम्रा लागि निकै चुनौतीपूर्ण छ ।

प्रवर्द्धकले गुणस्तरीय काम खोजे पनि अन्त्यमा पैसामै गएर कुरा रोकिन्छ । ठूलो दक्ष टोली राखेर सेवा दिँदै आए पनि यो क्षेत्र अझै व्यवसायिक हुन सकेको छैन । जो थोरै पैसामा काम गर्न तयार हुन्छ उसैलाई काम दिने परम्परा छ । हतारमा थोरै बजेटमा काम सक्ने संस्कारले परामर्शदाताको सेवा गुणस्तरीय र दिगो हुन सकिरहेको छैन ।

निजी क्षेत्रका धेरै जलविद्युत केन्द्रले जडित क्षमता अनुसार विद्युत उत्पादन गर्न सकेका छैनन् । गलत डिजाइनले हो वा के हो ?

क्षमता अनुसार विद्युत उत्पादन नहुनुमा धेरै कारण हु सक्छन् । एउटा कारण त हाइड्रोलोजीको वास्तविक तथ्याङ्क पाउन नसक्नु हो । भएका तथ्याङ्क पनि वास्तविक हुँदैनन् । सम्भाव्य नदेखिएको आयोजना पनि स्रोत उपयोग गर्नुपर्छ भन्दै निर्माण गरिन्छ । यसले समेत ऊर्जा उत्पादनमा फरक परिरहेको छ । कहिले काहीं हाइड्रोलोजी म्यानिपुलेट गर्ने गरिन्छ । यसो हुँदा क्षमता जति उत्पादन हुँदैन । साना आयोजनाको सम्भव नहुँदा नहुँदै पनि क्षमता बढाउन कोसिस गरिन्छ । यसले गदा पर्याप्त ऊर्जा उत्पादन हुँदैन । केही प्रवर्द्धकले सुरुमा आशावादी भएर धेरै ऊर्जा राख्ने र पछि ऊर्जा नपुग्ने हुन्छ ।

कम्पनीका भावी योजना के छन् ?

निजी क्षेत्रका केही आयोजनामा काम गर्न प्रस्ताव तयार गरेका छन् । केहीमा प्रस्ताव पेश गरिएको छ । जिम्मा लिएका आयोजना पूरा गर्ने र नयाँ लिने नियमित प्रक्रिया हो । अन्तर्राष्ट्रिय कम्पनीसँग मिलेर ठूला आयोजनामा काम गर्ने योजना छ । नेपालबाहिर पनि काम गर्ने प्रयास छ । हामीले जलविद्युत बाहेकका सिँचाइ, सहरी विकास योजना र खानेपानी आयोजनामा पनि काम गर्ने गरी आफ्नो दायरा बढाउँदैछौं । एउटै क्षेत्रमा मात्रै काम गर्दा बढी जोखिम हुने र सीमित काम हुने हुँदा दायरा बढाउने योजना छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/३

ऊर्जा विकासमा मौलिक मोडल बैशाख

खड्गबहादुर बिष्ट

काठमाडौं- केही समययता विद्युत व्यवस्थापनमा देखिएका सुधारले लगभग आधा समय लोडसेडिङमै बस्नुपर्ने बाध्यता हटेको छ । जैविकबाट क्रमिकरूपमा देश आधुनिक ऊर्जामा अघि बढिरहेको छ । यद्यपि, नेपाल ऊर्जा सुरक्षाको पूर्णअनुभूतिको अवस्थामा भने आइसकेको छैन । विश्व तापीकरणको मूल स्रोत तथा नेपालको वैदेशिक मुद्रा सञ्चिति दोहनको मुख्य कारण आयातित पेट्रोलियम नै हो । जसलाई सम्भाव्य परिणामसम्म घटाउन वा प्रतिस्थापन गर्न सकेमात्र देश ऊर्जा सुरक्षा उन्मुख हुनेछ । ऊर्जा स्रोत र यसको सुरक्षा वर्तमान विश्वको एउटा प्रमुख चिन्ता र चासोको विषय पनि हो । यसैले ऊर्जा विश्व राजनीतिको केन्द्रमा झन्झन् गाढा हुँदै गएको छ । डिजेल तथा पेट्रोल इन्जिनको आविष्कारसँगै पेट्रोलियम पदार्थको प्रयोग विश्वभर नै व्यापक हुन गयो । सात बहिनीका रूपमा चिनिने संसार सात ठूला कम्पनीले पेट्रोलियमको अन्वेषण, प्रशोधन र बिक्री वितरणमा संसारभरि उपलब्धमध्ये अधिकतम पेट्रोलियम स्रोत आफ्नो अधिनमा राख्न सफल भए । खाडी तथा अरब राष्ट्र र इजरायलबीच चिसो सम्बन्ध भएकैले राजनीतिक परिवर्तनका कारण पेट्रोलियमलाई राजनीतिक हतियार बनाइयो । सन् १९७३ मा भएको इन्धन सङ्कटका बेला साउदी अरब र पेट्रोलियम उत्पादन गर्ने अन्य ओपेक राष्ट्र (अर्गनाइजेसन अफ पेट्रोलियम एक्सपोर्टिङ कन्ट्रिज) हरूले पश्चिमा मुलुकहरू क्यानडा, नेदरल्याण्ड, बेलायत, अमेरिका र जापानलाई नाकाबन्दी मात्रै गरेनन्, तेलको मूल्य प्रतिब्यारेल ३ डलरबाट १२ डलर पुऱ्याए । यसले राजनीतिमा ऊर्जा नाकाबन्दीको पूर्ण रूपमा प्रयोगको अभ्यास भएको प्रष्ट देखाउँछ । नेपालमाथि पनि भारतले गरेको २०४४ र २०७२ साल दुवै बेलाको नाकाबन्दी अन्य वस्तुभन्दा इन्धन आयातमा कडाइलाई हतियार बनाएको देखियो । ७० को दशकमा भएको विश्वव्यापी इन्धन सङ्कटबाट सिकेर धेरै देशहरू इन्धनका वैकल्पिक स्रोतमा लागे । परमाणु ऊर्जा, जलविद्युत, सौर्य र अन्य ऊर्जा स्रोतको विकास त्यसैको परिणाम हो । नेपालमा आयातित पेट्रोलियम इन्धनमा भू-राजनीतिक चरित्र छ भने जलविद्युत पनि विशेष गरी आन्तरिक राजनीतिक खिचातानीको चपेटामा पर्दै आएको छ । अरुण-३ जलविद्युत आयोजना, महाकाली सन्धि, कोसी सम्झौता लगायत हुँदै पछिल्लो चरणमा बूढीगण्डकी जलाशय आयोजना पनि यसको शिकार बनेको देखिन्छ । यस्तै, नेपाल विद्युत प्राधिकरणमा समेत कर्मचारी थप्ने, हटाउने र विभिन्न निर्णयमा हस्तक्षेप गर्ने प्रवृत्ति नदेखिएको होइन । यद्यपि, पछिल्ला

दुई वर्षयता जलविद्युत आयोजना कम्पनी मोडलमा बनाउने, प्राधिकरणको सञ्चालक समिति अध्यक्ष राजनीतिक व्यक्ति नहुने जस्ता थितिको थालनी भएको छ । यसका अतिरिक्त निजी क्षेत्रबाट उल्लेखनीय विद्युत उत्पादन र प्राधिकरणको कुशल नेतृत्वको परिणामस्वरूप जलविद्युत क्षेत्र सफल बाटोतर्फ लागेको भन्न सकिन्छ ।

अवसर र चुनौती

विनाशकारी भूकम्पबाट करिब १० हजार नेपालीको ज्यान र अबौंको भौतिक क्षति, हजारौ नेपाली परिवार घरबारविहीन बनेको वर्ष २०७२ हाम्रा लागि निकै पीडादायी थियो । यद्यपि, विभिन्न विघ्नबाधाका बीच संविधानसभाको अभूतपूर्व बहुमतबाट गणतान्त्रिक नेपालको संविधान जारी भयो । वर्षौंको राजनीतिक संक्रमणको अवतरणका दृष्टिले सुखद उक्त संविधान जारीको विरोधमा तराई आन्दोलित बन्यो । संविधानलगतै देशको पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म भारतसँग सीमामा पर्ने सबै नाकाबाट हुने आयातमा अघोषित नाकाबन्दी लाग्यो । नाकाबन्दीमा भारतले सबैभन्दा ठूलो हतियार बनायो, पेट्रोलियम आपूर्तिलाई । घरको चुलोदेखि यातायात, अस्पताल, होटेल, जलविद्युतलगायत सबै इन्धन अभावका कारण नराम्ररी पिल्सिए । करिब ६ महिना बलेको उक्त नाकाबन्दीबाट भौतिकमात्र नभएर राष्ट्रिय स्वाभिमानमा समेत पुऱ्याएको असर सायदै भुल्न सकिएला । नाकाबन्दीबाट बेहोर्नु परेको हरेक दुःख र त्यसका अनेक सिकाइमध्ये एउटा ऊर्जा क्षेत्र पनि बन्यो । नेपालले त्यसयता ऊर्जा सुरक्षामा आफ्ना नीति बनाउन थालेको छ । १० वर्षमा १० हजार मेगावाटको लक्ष्य तोकियो । जलाशय र पिकिङ (अर्धजलाशय) जलविद्युतको दर निर्धारण गरियो । सौर्य ऊर्जामा पनि जोड दिइएको छ । कम्तीमा ९० दिनलाई पुग्ने इन्धन भण्डारण गर्न आवश्यक क्षमताको पूर्वाधार निर्माण अघि बढ्दैछ । समग्रमा नेपाल एक दशकभित्रै ऊर्जामा आत्मनिर्भर हुने बाटोमा छ । यसका बाबजुद नेपालको जलविद्युत पूर्णरूपमा नदीको पानी बहाबमा आधारित छ । सुकखा र वर्षायामको फराकिलो भिन्नतालाई सन्तुलनमा राख्न प्रणालीको क्षमता धेरै अभिवृद्धि गर्नुपर्ने छ । यस्तै, विद्युतको आंशिक (सुकखायाममा मात्र) उचित प्रयोग हुने वर्षाको बेला खेर जाने हुँदा त्यसबेला सधैँ निर्यात गर्नुपर्ने देखिन्छ । जलाशययुक्त आयोजनाले सुकखायामको कमी पूर्ति गर्न सक्ने भए पनि वर्षायामको अधिक उत्पादनको व्यवस्थापन कसरी गर्ने भन्ने प्रष्ट योजना छैनन् । चुनौतीका रूपमा देखिएको यो अवस्थाको हलका लागि निम्न बाटोमा अघि बढ्न आवश्यक छ –

- विद्युत प्रयोग बढाएर यथासम्भव पेट्रोलियम विस्थापित गर्ने
- मौसमअनुसार विद्युत महसुल (सिजनल ट्यारिफ) निर्धारण गर्ने

- विद्युतीय सवारी सञ्चालनमा प्रोत्साहन गर्दै केही अवधिभित्र सार्वजनिक यातायातमा विद्युतीय सवारी अनिवार्य बनाउने
- जलाशय आयोजना निर्माण गर्ने
- खाना पकाउन विद्युतीय उपकरण प्रयोगमा प्रोत्साहित गर्ने
- विद्युतीय बजार व्यवस्थापन गर्ने
- भारतसँगको विद्युत व्यापार सम्झौता कार्यान्वयन गराउने र त्यहाँको ऊर्जा मन्त्रालय तथा केन्द्रीय नियामकले ल्याएको विद्युत व्यापारमा बाधा पुर्याउने पक्ष संशोधन पहल गर्ने
- बुटवल-गोरखपुर, अत्तरीया-बरेली लगायत अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन अविलम्ब सुरु गर्ने

विदेशी लगानी कति सम्भव ?

चर्को एवम् अस्थिर ब्याजदर, संकीर्ण पुँजीबजार, विद्युत दरको सामयिक मिलान नहुनु, विद्युत नियमनको कमी जस्ता प्रतिकूलता बाबजुद केही वर्षयता जलविद्युतमा स्वदेशी लगानी बढेको छ । र, यो क्रम जारी छ । यद्यपि, विद्यमान प्रतिकूलता वा कमजोरीको समयानुकूल सुधार निश्चय आवश्यक छ । वैदेशिक लगानीमा ठूला आयोजना बनाउने चर्चा कैयौं वर्षदेखि हुँदै आएको भए पनि हालसम्म वैदेशिक लगानी सहित कुनै ठूला आयोजना निर्माणमा गएका छैनन् । सम्झौता गरेको दशकपछि अरुण तेस्रो (९०० मेगावाट) बल्ल निर्माण हुन लाग्दैछ । पश्चिम सेती (७५० मेगावाट), तामाकोसी तेस्रो (६५० मेगावाट), बूढीगण्डकी (१२०० मेगावाट), माथिल्लो मरुयाङ्दी-२ (६०० मेगावाट), तिला १ र २ (८४० मेगावाट) लगायत आयोजना अझै अन्योल र अनिश्चयमै छन् । राजनीति, बजार, विद्युत खरिदलगायत अनिश्चयका कारण यी आयोजना अहिलेसम्म कागजमै छन् । धेरै वर्ष अलमलमा बिताएर लगभग ८ वर्षको प्रयासपछि विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भएको माथिल्लो त्रिशुली-१ को कोरियन लगानीकर्ता कम्पनी अझै मुद्रा जोखिम न्यूनीकरण संयन्त्र (करेन्सी हेजिङ मेकानिजम) को पर्खाइमा छ । वैदेशिक लगानीकर्ताका यी द्विविधा र अनिश्चितता माथि गम्भीर छलफल हुन जरुरी छ । यसो नगरी बनाउन जिम्मा दिँदा एकपछि अर्को 'कथित' लगानीकर्ताबीच आयोजना यता र उता मात्र गर्ने खेल भइरहन्छ । यही कारण ठूला जलविद्युत आयोजना अगाडि बढ्ने आधार नभएको प्रस्ट हुन्छ । एक दशकमा १० हजार मेगावाट उत्पादन वा त्यस निकटको नतिजा निकाल्न सरकार र सम्बन्धित निकाय स्वदेशी तथा विदेशी लगानीका पूर्वाधारमा तुरुन्त अगाडि बढ्न आवश्यक छ ।

ऊर्जा मोडल

नेपालको विद्युत क्षेत्रको प्रगति उल्लेखनीय नभए तापनी सन्तोष गर्न सकिने केही पनि नभएको भने होइन । जलविद्युत क्षेत्र वा यस विद्यामा काम गर्ने दक्ष जनशक्ति नेपालमा अहिले पर्याप्त बनेका छन् । नेपालमा मात्र सीमित नभएर यससम्बन्धी हाम्रा दक्ष जनशक्तिले भारतलगायत अन्य मुलुकमा समेत प्राविधिक सेवा दिइरहेका छन् । निजी क्षेत्रले जलविद्युतमा लगानी गरी व्यापारिकरूपमा सफल आयोजना विकास तथा सञ्चालन गर्न सकेका छन् । नेपाली बैंकहरूले जलविद्युत लगानीमा मात्रै सीमित नगरेर आयोजनाको विश्लेषण गर्ने क्षमता विकास गरिसकेका छन् । धितोपत्र बोर्डले जलविद्युत आयोजनाको सुक्ष्म अध्ययन गरिरहेका छन् । अर्को सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण पक्ष, नेपालीले जलविद्युतमा लगानी गरेका छन् । र, यो क्षेत्र नै नेपालको बृहत्तर विकासको इन्जिन हो भन्नेमा आशावादी छन् । यसरी नेपालले आफ्नै विद्युत विकास मोडल बनाएको छ । र, अनुभव पनि गरिसकेको यो मोडल उत्तम छ । अब जलाशय तथा ठूला पिकिड आयोजनाको खाँचो छ । साथै, विद्युतको आन्तरिक र बाह्य व्यापार गर्न मार्गप्रशस्त गर्नु नै ऊर्जाक्षेत्र र नेपाल दुवैको हितमा छ । सरकारले अबको दशक (सन् २०१८ देखि २०२८ सम्म) लाई ऊर्जा दशक मानेर 'एक घर एक विद्युतीय चुलो' को अभियान सञ्चालन गरेको छ । यो कार्यक्रम दिगो विकासको लक्ष्यअन्तर्गत सन् २०३० सम्म पूरा गर्नुपर्ने प्रतिबद्धता भित्रको एउटा हिस्सा हो । फ्रान्सको पेरिसमा दुई वर्षअघि भएको अन्तर्राष्ट्रिय जलवायु सम्मेलनमा नेपालले सयुक्त राष्ट्र संघको जलवायु परिवर्तन (युएनएफसिसी) मा राष्ट्रिय निर्धारित सहभागिता (आइएनसिसी) अन्तर्गत बुझाएको प्रतिबद्धता अनुसार सन् २०२० सम्म ४ हजार मेगावाट र सन् २०३० मा १२ हजार मेगावाट जलविद्युत उत्पादन पुऱ्याउने जनाएको छ । यस्तै, सन् २०२० भित्रै २० प्रतिशत सवारी विद्युतमा आधारित हुने जनाइएको छ । जैविक ऊर्जामा निर्भरता हालको ७० प्रतिशतबाट ३५ प्रतिशतमा झार्ने अठोट लिइएको छ । पेट्रोलियम पदार्थमा दिएको सहूलियतका कारण यस वर्ष सीमापारभन्दा नेपालमा २० प्रतिशत सस्तो पर्न गएको छ । खपत २१ प्रतिशत बढेको भए पनि मूल्यबृद्धि र अमेरिकी डलरको विनिमय वृद्धिले नेपालको पेट्रोलियममा हुँदै आएको खर्च भने करिब ४० प्रतिशत बढेको छ । यस्तै, एलपिजी ग्यासभन्दा विद्युतीय ऊर्जाले पकाएमा ४० प्रतिशत सस्तो हुन्छ । एलपिजीमा दिएको सहूलियतले सरकारलाई वार्षिक १३ अर्ब रुपैयाँ घाटा भइरहेको छ । यो लगभग वार्षिक ६० मेगावाट क्षमताको जलविद्युत आयोजना बनाउन पुग्ने रकम हो । अतः देशले पेट्रोलियम खपतबाट बेहोर्दै आएको तत्कालको आर्थिक तथा वातावरणीय घाटाका साथै दीर्घकालीन राष्ट्रिय हानी न्यून गर्नुपर्छ । यसो गर्न आफ्नै अनुभवबाट विकसित मौलिक मोडलमा टेकेर जलविद्युत विकास अघि बढाउन हितकर छ । यसबाट नेपालले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा गरिएका प्रतिबद्धताका चुनौतीबीच समग्रमा हासिल गर्न सक्ने लाभ प्राप्त गर्ने ठूलो अवसर पनि हो ।

(विष्ट, मिलेनियम च्यालेन्ज अकाउन्ट (एमसिए) नेपालका कार्यकारी निर्देशक हुन् । यो लेख नेपाल आर्थिक पत्रकार समाज (सेजन) द्वारा प्रकाशित २०७५ को 'अर्थनीति'बाट साभार गरिएको हो ।)

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/४

भेरी बबई डाइभर्सनकाे सुरुड त खनियो, विद्युत् उत्पादन संरचना निर्माण कहिले ?

- हरिप्रसाद शर्मा [book](#) [Twitter](#) [LinkedIn](#) [Viber](#) [WhatsApp](#) [Messenger](#) [Email](#) [More](#)

परामर्शदाता नियुक्ति, बोलपत्र कागजात तयार र टेन्डर आहवान गर्न अझै १ वर्ष समय लाग्ने देखिन्छ । आयोजनाको सम्पूर्ण काम आर्थिक वर्ष ०७९/८० मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य छ । कार्यालयले परामर्शदाताले पेश गरेको प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरिरहेको छ ।

काठमाडौं । भेरी बबई डाइभर्सन आयोजनाको १२ किलोमिटर लामो सुरुड खन्ने काम मङ्गलबार सकिएको छ । प्रधानमन्त्री केपी ओलीको उपस्थितिमा सुरुड छेडिएको (ब्रेक थ्रु)को काम सम्पन्न भएको छ । सुरुडको काम सम्पन्न भइसक्दा भेरी नदीमा बाँध र विद्युत गृहको संरचनाको काम सुरु भएकै छैन ।

नेपालमै पहिलो पटक टनेल बोरिङ (टीबीएम) मेसिन प्रयोग गरी सुरुड खन्न थालेपछि निर्धारित समयभन्दा एक वर्षअघि नै सुरुड बनेको हो । यसको काम २०७६ चैतमा सक्ने लक्ष्य थियो । सुरुडको काम सकिएपछि आयोजना कार्यालयले विद्युत् उत्पादन संरचना निर्माण सुपरिवेक्षणका लागि परामर्शदाता नियुक्ति थालेको निर्देशक सञ्जीव बराल बताउँछन् । आयोजनाको विद्युत उत्पादन संरचनामा ढिलाइ भएको स्विकार्दै उनले काम अघि बढ्न लागेको जानकारी दिए ।

परामर्शदाता नियुक्ति, बोलपत्र कागजात तयार र टेन्डर आहवान गर्न अझै १ वर्ष समय लाग्ने देखिन्छ । आयोजनाको सम्पूर्ण काम आर्थिक वर्ष ०७९/८० मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य छ । कार्यालयले परामर्शदाताले पेश गरेको प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरिरहेको छ ।

आयोजनाले भेरी नदीमा निर्माण हुने बाँध, साफ्ट, पेनस्टक पाइप र विद्युत गृह निर्माणको सुपरिवेक्षण, गुणस्तर नियन्त्रण र डिजाइनको पुनरवलोकनका लागि परामर्शदाता नियुक्त गर्नेछ । आयोजनाका अनुसार आशयपत्रका आधारमा परामर्शदाता छनोट भएपछि मात्र सिभिल निर्माणका लागि बोलपत्र आहवान हुनेछ । आशयपत्रबाट छनोट भएकाले मात्रै सुपरिवेक्षणका लागि बोलपत्रमा भाग लिन पाउनेछन् ।

दोस्रो चरणअन्तर्गत बाँध, विद्युत गृह र सिँचाइका थप संरचना बनाउन थप १६ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ । सुर्खेतको भेरीगङ्गा नगरपालिकास्थित चिप्लेमा १५ मिटर अग्लो बाँध बनाएर सुरुङमार्फत प्रतिसेकेन्ड ४० घनमिटर भेरीको पानी बबईमा खसालिने आयोजनाको लक्ष्य छ ।

भेरीको पानी सुर्खेत र बर्दियाको सिमानास्थित बबई नदीमा खसालेर ४८ मेगावाट विद्युत उत्पादनसँगै बाँके र बर्दियाको ५१ हजार हेक्टर खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाइ पुर्याइने लक्ष्यका साथ सुरुङ फिनिशिसडको काम भइरहेको छ ।

सुर्खेतको चिप्लेस्थित भेरी नदीमा बाँध, विद्युत उत्पादन गर्न विद्युत गृह र सिँचाइका केही संरचना बनाउन काम अघि बढाइएको हो ।

२०६८ सालबाट आयोजना औपचारिक रूपमा अघि बढेपछि पछि राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको सूचीमा राखेर निर्माण अघि बढाइएको थियो । आयोजनाको मुख्य काम सुरुङमार्ग आगामी २०७६ चैतसम्म सक्नुपर्ने लक्ष्य थियो ।

श्रोत: अनलाइन खबर, २०७६/१/४

कुलेखानी-३ को सुरुडमा पानी भरियो, त्रिशूली थि एमा भर्न सुरु

४ वैशाख, काठमाडौं । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली थि ए र १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत आयोजनाको निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

कुलेखानी तेस्रोको ४.२ किलोमिटर मुख्य सुरुडमा पानी हालेरी परीक्षण सकिएको र त्रिशूली थि एको करिब ५ किलोमिटर मुख्य सुरुडमा बुधबारबाट पानी हाली परीक्षण सुरु गरिएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए ।

‘विभिन्न समस्या झेलदै रुग्ण बनेका दुई आयोजनाहरु निरन्तरको प्रयासपछि निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगी विद्युत उत्पादन गर्ने अवस्थामा पुगेका छन्’, कार्यकारी निर्देशक घिसिङले भने ।

‘कुलेखानी तेस्रोको मुख्य सुरुडको परीक्षण सम्पन्न गरी पानी भरेर राखेका छौं, यो आयोजनाको महत्पूर्ण माइलस्टोन हो, विद्युत् गृहका टर्वाइन्, जेनेरेटर लगायतका इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरणहरुको जडान सम्पन्न गरी परीक्षणको क्रममा रहेका छन्, असारभन्दा अगाडिनै विद्युत उत्पादनको लक्ष्यका साथ काम भइरहेको छ ।’

हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल कामको ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी झेजियाङ जिनलुन इलेक्ट्रोमेकानिकल लिमिटेडको लापरबाही र कमजोर कार्यसम्पादनका कारण कुलेखानी तेस्रोको निर्माण ढिलाइ भएको हो । विद्युत् गृह, सुरुड लगातका सिभिल संरचना निर्माण गर्न ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोले एकतर्फी ठेक्का तोडेको थियो । यसले गर्दा पनि आयोजनाको निर्माण प्रभावित भएको थियो ।

प्रसारण लाइनको तीनमध्ये दुई वटा टावरको निर्माण सकिएको आयोजना प्रमुख सुभासकुमार मिश्रले जानकारी दिए । ‘विद्युत् गृहका उपकरणको परीक्षणसँगै प्रसारण लाइनको बाँकी एउटा टावर खडा गरी करिब ५ सय मिटर तार तान्ने काम सकिन्छ, प्रसारण लाइनका कारणले विद्युत उत्पादन प्रभावित हुँदैन’, उनले भने ।

मकवानपुरमा निर्माण भइरहेको आयोजनाले कुलेखानी जलाशयको नियन्त्रित वहाव र खानी खोलाको थप पानी प्रयोग गर्ने छ । कुलेखानी तेस्रो कुलेखानी पहिलो र दोस्रो आयोजनाको क्यास्केड आयोजना हो । नेपाल सरकार र विद्युत प्राधिकरणको लगानीमा निर्माण भइरहेको आयोजनाको सुरुको लागत २ अर्ब ३३ करोड रुपैयाँ थियो । आयोजनाको निर्माण अवधि बढेसँगै आयोजनाको लागत ४ अर्ब ६३ करोड रुपैयाँ पुग्ने संसोधित अनुमान छ ।

रसुवा र नुवाकोटमा निर्माण गरिरहेको माथिल्लो त्रिसुली थ्री ए जलविद्युत आयोजनाको ३० मेगावाट (पहिलो युनिट) विद्युत् १७ वैशाख (३० अप्रिल २०१९) भित्र ल्याउने गरी काम भइरहेको छ । आयोजनाको बाँध तथा त्यहाँ रहेका गेट, बालुवा थिग्रयाउने पोखरी लगायतका संरचनाको परीक्षण सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको घिसिडले जानकारी दिए ।

उनले मुख्य सुरुडमा पानी हाल्ने प्रक्रिया सुरु भएको बताए । ‘१७ वैशाखभित्रमै एउटा युनिटबाट विद्युत उत्पादन गर्ने गरी आयोजना व्यवस्थापन र ठेकेदार कम्पनीले काम गरिरहेका छन्, प्रसारण लाइनको काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ’, उनले भने । दोस्रो युनिट (३० मेगावाट)बाट असारभित्रमा विद्युत उत्पादनको लक्ष्य राखिएको छ ।

प्रसारण लाइनसहित कुल अनुमानित लागत १२ करोड ५८ लाख डलर रहेको आयोजना नेपाल सरकार एवं प्राधिकरणको लगानी र चिनियाँ एक्जिम बैंकको सहूलितपूर्ण ऋणमा निर्माण भइरहेको हो ।

इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (इपिसी) मोडलमा सिभिल विद्युत्गृह, बाँध, सुरुडलगायतका संरचना र इलेक्ट्रोमेकानिकल तथा हाइड्रो मेकानिकलको काम गर्न चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनीज (सिजिजिसी)सँग १४ जेठ २०६७ -२८ मे २०१०)मा ठेक्का सम्झौता भएको थियो । भूकम्पले गर्दा आयोजनाको निर्माण तालिका झनै प्रभावित भएको थियो ।

श्रोत: अनलाइन खबर, २०१६/१/४

उत्तरगंगा आयोजना ८२८ मेगावाटमा बन्ने, टुंगियो पानीको विवाद

४ वैशाख, काठमाडौं । उत्तरगंगा जलाशययुक्त आयोजनाबाट विद्युत निकालिएपछिको पानी कालीगण्डकीको सहायक नदी निसीखोलामा झारिने भएको छ । ८२८ मेगावाटमा आयोजना बनाउने गरी विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार हुने भएको छ ।

यसअघि सत्तारूढ दल नेकपाका नेताहरुबीच यो पानी कता खसाल्ने भन्नेमा जुँगाको लडाइँ थियो । जसका कारण आयोजना अघि बढाउन समस्या परेको थियो ।

विद्युत प्राधिकरणले बाग्लुङमा निर्माण गर्न लागेको यो परियोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्न परामर्शदाता छनोटको काम सुरु गरेको छ । प्राधिकरण अन्तरगतको उत्तरगंगा पावर कम्पनीले परामर्शदाता छनोटका लागि आह्वान गरेको आशयपत्रमा कालीगण्डकीतर्फको निसी खोलामा पानी खसाल्ने गरी आयोजना तयार हुने उल्लेख छ ।

भेरीको सहायक नदी हो- उत्तरगंगा । उत्तरगंगामा बाँध बनाएर यो जलाशययुक्त आयोजना निर्माण गरिँदैछ । अहिलेको प्रस्ताव अनुसार नै बनाउने हो भने यो आयोजनाबाट बिजुली निकाल्दा उत्तरगंगाको पानी भेरीको साटो कालीगण्डकीमा खस्नेछ ।

आयोजना सबैभन्दा सस्तो पर्ने गरी १३५० मिटरमा बनाइने भएको छ । तर, सत्तारूढ दलभित्रकै नेताहरुले यसअघि उत्तरगंगाको पानी कता खसाल्ने भन्ने विवाद टुंग्याएका थिएनन् । यो आयोजना बनाउन १ खर्ब बढी लगानी लाग्ने अनुमान छ ।

नेकपाका कर्णाली प्रदेश इञ्चार्ज एवं पूर्व ऊर्जामन्त्री जर्नादन शर्मा प्रभाकर विद्युत उत्पादनपछि निकलएको पानी कालीगण्डकीतर्फ फर्काएर आयोजना बन्न दिने पक्षमा थिए । तर नेकपाका महासचिव विष्णु पौडेल, नेकपा स्थायी समिति सदस्य तथा श्रम मन्त्री गोकर्ण बिष्ट लगायतका नेताहरु भने कालीगण्डकीतर्फ नै उत्तरगंगाको पानी झारेर आयोजना पूर्ण क्षमतामा बनाउनुपर्ने अडानमा थिए ।

ऊर्जा मन्त्रालयले भेरी नदीमा १२८ मेगावाटको डाँडागाउँ-खलङ्गा तथा ४४० मेगावाटको भेरी-१ चिनियाँ कम्पनी गेजुवा ग्रुप पावर इन्भेस्टमेन्टलाई र ३०० मेगावाटको भेरी-४ आयोजना भेरी इनर्जीलाई सबै लाइसेन्स दिइसकेको छ ।

उत्तरगंगाको पानीलाई कालीगण्डकीतर्फ फर्काएर उत्तरगंगा आयोजना बनाइएमा भेरीमा बन्ने अन्य आयोजना प्रभावित हुने तर्क रुकमका नेताले गरेका थिए ।

नदीको पानी कता डाइभर्ट गर्ने भन्ने राजनीतिक खिचातानीले गर्दा प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय रूपमा आकर्षक रहेको आयोजना नै अन्यायमा थियो ।

कस्तो आयोजना उत्तरगंगा ?

यो आयोजना सुख्खायामलाई लक्षित गरी बनाइनेछ । नोभेम्बरबाट अप्रिलसम्म ५ देखि १२ घण्टा चलाउने गरी बन्नेछ । यसमा ४१७ र ४०४ मेगावाट उत्पादन क्षमताका दुई वटा पावरहाउस रहनेछन् । जसले वर्षमा १ अर्ब २९ करोड ९० लाख युनिट विजुली उत्पादन गर्नेछ ।

आयोजना कम वालुवा तथा ढुंगा ढुँदा जलाशयको आयु लामो हुने, २५० हेक्टर मात्रै खेतियोग्य जमीन डुवानमा पर्ने र ६२५ घरपरिवारमात्रै विस्थापित हुने भएकाले यो आयोजनालाई आकर्षक मानिएको छ ।

यो परियोजना नेपालको पावर ब्याकअपका लागि निकै महत्वपूर्ण छ । यसको पूर्वसम्भाव्यता अध्ययन सन् २००३/२००४ मै भएको थियो । यो परियोजना काठमाडौँबाट ३९८ किलोमिटर पश्चिममा पर्छ ।

प्रस्तावअनुसार यसको बाँध बाग्लुङको गावागाउँमा अवस्थित बन्नेछ । पावरहाउस-१ हिलेचौर र पावरहाउस २ सम्जाखर्कमा राख्न खोजिएको छ । यो परियोजना बाग्लुङ-बुर्तिबाड सडकखण्डको पहुँचमा छ । प्रस्तावित पावरहाउस बाग्लुङको बुर्तिबाड बजार नजिक पर्छ ।

आयोजना बनाउन ४८ किलोमिटरको नयाँ सडक खन्नुपर्छ भने २७ किलोमिटर खण्ड स्तरोन्नति गर्नुपर्ने अवस्था छ ।

सुरुमा ३०० मेगावाटका लागि सर्भे लाइसेन्स जारी गरिए पनि गत वर्ष आयोजनालाई अपग्रेड गरेर ८२८ मेगावाटमा लगिएको छ । यसको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन -ईआईए) तयार भएर सरकारसमक्ष पेश गरिसकिएको छ ।

आयोजनाको मुख्य काम भनेको २ सय मिटरको टुंगेबाँध बनाउनु हो । यो आयोजनामा ९ हजार ५७५ मिटरको हेड रेस सुरुड बनाउनुपर्नेछ ।

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/५

सोलारको 'पीपीए' चुनौतीपूर्ण

भीम गौतम

नेपालमा स्वदेशी तथा विदेशी लगानीकर्ताको सौर्य ऊर्जा (सोलार) मा लगानी र प्रतिबद्धता गर्ने क्रम बढे पनि विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) का लागि भने चुनौती देखिएको छ । सरकारले सार्वजनिक गरेको १० वर्षभित्र १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यअन्तर्गत १५ प्रतिशतसम्म नवीकरणीय ऊर्जाको हिस्सामात्र प्रणालीले धान्न सक्ने भएकाले बढ्दो लगानी र प्रतिबद्धताले चुनौती देखिएको हो । हालसम्म १ हजार ५० मेगावाट बराबर जलविद्युत्मार्फत् विद्युत् उत्पादन भएकोमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ग्रीडमा तीन प्रतिशत बराबर मात्र सोलारको हिस्सा छ । तर पछिल्लो समयमा निर्माणाधीन आयोजना भने धेरै छन् ।

प्राधिकरणको तथ्यांकअनुसार ५३ मेगावाट बराबरका ११ सोलार आयोजनाको पीपीए भइसकेको छ भने विश्व बैंकको सहयोगमा समेत गरी १ सय ८ मेगावाटको पीपीएका लागि आयोजनाहरू लाइनमा छन् । विद्युत् विकास विभागका अनुसार सोलारका लागि मात्र पनि ४६२ मेगावाट क्षमता बराबरका ५७ सोलार, वायु ऊर्जाको ६ मेगावाटका चार आयोजना र २ मेगावाटको एक वायोग्यास आयोजनाले अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) लिइसकेका छन् । त्यसैगरी विभागमै ४५ मेगावाटका ७ आयोजनाले सभै लाइसेन्सका लागि आवेदन दिएका छन् । त्यसैगरी हालै भएको लगानी सम्मेलनमा क्रममा चौधरी गुरप र स्काई पावरबीच ६ सय मेगावाटको सोलार परियोजना निर्माणका लागि संयुक्त उपक्रम सम्झौता (जेभीए) भएको छ भने प्रदेश-२ मा सीजी पूर्वाधार कम्पनीले २ सय मेगावाट सोलार निर्माण गर्ने सम्झौता गरिसकेको छ । त्यसैगरी फिलिपिन्सको ग्रीनर्जी सोलुसनले नेपालमा ५ सय ५० मेगावाटको सोलार निर्माणका लागि लगानी बोर्डमा प्रस्ताव गरिसकेको छ ।

विद्युत् विकास विभाग र प्राधिकरणको तथ्यांकले दुई हजार मेगावाट भन्दा बढी क्षमताका सोलार, वायु र वायोमासका आयोजना निर्माणको क्रममा रहेको देखाएको छ । जलविद्युत् जस्तो लामो समय नलाग्ने सोलार दुई वर्षभित्रै निर्माण सम्पन्न गर्न सम्भव छ । तर, विद्युत् प्राधिकरणको प्रणालीले भने यति धेरै विजुली धान्न सक्ने अवस्था छैन । जलविद्युत्को उत्पादन वृद्धिको क्रममा त्यसमा १० प्रतिशत मात्र सोलार निर्माण भए मात्र धान्न सक्ने अवस्था रहेको प्राधिकरणले जनाएको छ । विद्युत् प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रवल अधिकारी हालको क्षमताअनुसार १ सय ५० मेगावाट र १० वर्षको १५ हजार मेगावाट

क्षमतामध्ये दुई हजार मेगावाट मात्र नवीकरणीय ऊर्जाको हिस्सा प्रणालीले थग्न सक्ने बताउँछन् । “प्रणाली स्थायित्वका लागि निश्चित हिस्सा बढ्दा बढी धान्न नसक्ने भएकाले १५ प्रतिशत राखिएको हो, नवीकरणीय ऊर्जामा पनि सोलारनै प्रमुख देखिएको छ,” उनले भने, “अहिलेकै सिष्टमले बढीमा एक सय ५० मेगावाटसम्म र कुल १५ हजारमा २ हजार मेगावाटसम्म धान्न सक्ने अवस्था छ, त्यो भन्दा बढी धान्न सक्दैन ।” उनका अनुसार, हावाहुरी, वर्षाको बेला उत्पादन नहुने तथा दिउँसो मात्र उत्पादन हुने सोलारबाट उत्पादित विद्युत् प्रणालीमा सन्तुलित रूपमा परिचालन गर्न चुनौतीपूर्ण छ । विद्युत् प्राधिकरणले प्रतियुनिट ७ रूपैयाँ ३० पैसामा पीपीए गर्दै आए पनि पछिल्लो समयमा घट्टो सोलारको लागत पनि प्राधिकरणका लागि चुनौतीपूर्ण बनेको छ । छिमेकी राष्ट्र भारतमा नयाँ प्राविधिका कारण प्रतियुनिट भारु २ रूपैयाँ ४२ पैसा अर्थात नेपाली ३ रूपैयाँ ८७ पैसामै सोलार आयोजना निर्माण हुन लागेकाले २५ वर्षसम्म पीपीए गर्न प्राधिकरणलाई समस्या पर्दै आएको छ । अपग्रीडमार्फत विद्युत् वितरणका लागि ठूलो नीति नहुनु तथा ५ सय मेगावाटभन्दा माथिका सोलार आयोजनाका लागि छुट्टै ग्रीडको आवश्यकता भएकाले पनि सोलार निर्माण चुनौतीपूर्ण देखिएको छ । धेरै उद्योगधन्दा नभएका कारण नेपालमा विद्युत्को माग साँझ ६ बजेदेखि ९ बजेसम्म सबैभन्दा बढी हुने गरेको छ । बिहान–साँझको तुलनामा दिउँसो ८० प्रतिशत र राती १० बजेपछि ६० प्रतिशत मात्र हुने गरेको छ । सोलारले दिउँसो घामका बेला मात्र बिजुली उत्पादन गर्ने भएकाले ठूला उद्योगधन्दा स्थापना नभएसम्म तथा स्टोरेजसहितको सोलार आयोजना निर्माण नभएसम्म विद्युत् प्रणालीमा यसको हिस्सा बढाउनका लागि समस्या परेको प्राविधिकहरूले बताउँदै आएका छन् । तर पछिल्लो समयमा सोलार आयोजनाका लागि आवेदन दिने र लगानी गर्ने कम्पनीको संख्या भने बढ्दै गएको छ ।

श्रोत: नागरिक, २०७६/१/५

कुलेखानी तेस्रो र माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' बाट केही दिनभित्रै बिजुली

काठमाडौं – लामो समयसम्म समस्यामा फसेका नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका दुई आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने चरणमा पुगेका छन्। ती आयोजनाले केही दिनभित्रै विद्युत् उत्पादन गर्ने तयारी गरिरहेको छ।

निर्माण व्यवसायीको अवरोध, 'गोरखा भूकम्प', भारतको नाकाबन्दी जस्ता समस्यामा फसेका माथिल्लो त्रिशूली थ्री बी र कुलेखानी तेस्रो आयोजनाले विद्युत् उत्पादनको अन्तिम तयारी गरेको प्राधिकरणले जनाएको छ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली थ्री ए र १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको हो। कुलेखानी तेस्रोको ४.२ किलोमिटर मुख्य सुरुङमा पानी हालेर परीक्षण गरिसकिएको छ। यस्तै माथिल्लो त्रिशूली थ्री एको पाँच किलोमिटर लामो मुख्य सुरुङमा आजदेखि बुधबारबाट पानी पठाएर परीक्षण सुरु गरिएको कार्यकारी निर्देशक घिसिङले जानकारी दिए। 'अनेक समस्या झेलदै करिबकरिब रुग्ण बनेका दुई आयोजना निरन्तरको प्रयासपछि निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगी विद्युत् उत्पादन गर्ने अवस्थामा पुगेको छ,' हर्षित मुद्रामा कार्यकारी निर्देशक घिसिङले भने, 'कुलेखानी तेस्रोको मुख्य सुरुङको परीक्षण सम्पन्न गरी पानी भरेर राखेका छौं, यो आयोजनाको महत्त्वपूर्ण उपलब्धि हो। विद्युत् गृहका टर्बाइन, जेनेरेटरलगायत इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरणको जडान सम्पन्न गरी परीक्षणको क्रममा रहेका छन्, केही समयभित्रै विद्युत् उत्पादन सुरु हुन्छ।'

हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल कामको ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी झेजियाङ जिन्लुन इलेक्ट्रोमेकानिकल लिमिटेडले समयमा काम नगरी लापरवाही गरेको र कमजोर कार्यसम्पादनका कारण कुलेखानी तेस्रोको निर्माण ढिलाइ हुँदै आएको थियो। विद्युत् गृह, सुरुङलगातका सिभिल संरचना निर्माण गर्न ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोले सो आयोजनामा एकतर्फी ठेक्का तोडेको थियो। यसले गर्दा पनि आयोजनाको काम प्रभावित भएको थियो।

प्रसारण लाइनको तीनमध्ये दुईवटा टावरको निर्माण सकिएको आयोजना प्रमुख सुभाशकुमार मिश्रले बताए। 'विद्युत् गृहका उपकरणको परीक्षणसँगै प्रसारण लाइनको बाँकी एउटा टावर खडा गरी करीब ५०० मिटर तार तान्ने काम सकिन्छ, प्रसारण लाइनका कारणले विद्युत् उत्पादन प्रभावित हुँदैन,' उनले भने।

मकवानपुरमा निर्माण भइरहेको आयोजनाले कुलेखानी जलाशयको नियन्त्रित बहाव र खानी खोलाको थप पानी प्रयोग गरिएको छ। कुलेखानी तेस्रो कुलेखानी पहिलो र दोस्रो आयोजनाको सहायक आयोजना हो। नेपाल सरकार र विद्युत् प्राधिकरणको लगानीमा निर्माण भइरहेको आयोजनाको सुरुको लागत दुई अर्ब ३३ करोड थियो। आयोजनाको निर्माण अवधि बढेसँगै आयोजनाको लागत दोब्बरले बढेर चार अर्ब ६३ करोड पुगेको छ।

यस्तै, रसुवा र नुवाकोटको सीमामा निर्माण भइरहेको माथिल्लो त्रिशुली थ्री ए जलविद्युत् आयोजनाको ३० मेगावाट विद्युत् यही १७ वैशाखभित्रै उत्पादन गर्ने तयारी छ। आयोजनाको बाँध तथा त्यहाँ रहेका गेट, बालुवा थिग्राउने पोखरी लगायत संरचनाको परीक्षण सफलतापूर्वक सम्पन्न भइसकेको कार्यकारी निर्देशक घिसिङको भनाइ छ। उहाँका अनुसार मुख्य सुरुडमा पानी परीक्षण सुरु भएको छ।

'१७ वैशाखभित्रमै एउटा युनिटबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी आयोजना व्यवस्थापन र ठेकेदार कम्पनीले काम गरिरहेका छन्, प्रसारण लाइनको काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ,' उनले भने। त्यस्तै आयोजनाको दोस्रो युनिटबाट ३० मेगावाट विद्युत् आगामी असारभित्र उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

प्रसारण लाइनसहित कूल लागत करिब १२ अर्ब ६० करोड रहेको सो आयोजना नेपाल सरकार एवं प्राधिकरणको लगानी र चिनियाँ आयात-निर्यात बैंकको सहूलित ऋणमा निर्माण भएको हो। इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (इपिसी) मोडलमा सिभिल विद्युत् गृह, बाँध, सुरुडलगायत संरचना र इलेक्ट्रोमेकानिकल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम गर्न चाइना गेजुबा ग्रुप अफ कम्पनिज (सिजिजिसी) सँग २०६७ जेठ १४ मा ठेक्का सम्झौता भएको थियो। भूकम्पले गर्दा आयोजनाको निर्माण तालिका प्रभावित भएको थियो। पछि भारतको नाकाबन्दीका कारण आयोजनाले थप समस्या भोगेको थियो।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/५

७४ मेगावाट उत्पादन अन्तिम चरणमा

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली थ्री ए र १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजना निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको छ । कुलेखानी तेस्रोको ४.२ किलोमिटर मुख्य सुरुङमा पानी हालेर परीक्षण सकिएको छ । ‘त्रिशूली थ्री ए’को करिब ५ किलोमिटर मुख्य सुरुङ भने बुधबारबाट पानी पठाएर परीक्षण सुरु गरिएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताए । ‘विभिन्न समस्या झेल्दै रुग्ण बनेका दुई आयोजना निरन्तरको प्रयासपछि विद्युत् उत्पादन गर्ने अन्तिम चरणमा पुगेका छन्, उनले भने, ‘कुलेखानी तेस्रोको मुख्य सुरुङको परीक्षण सम्पन्न गरी पानी भरेर राखेका छौं ।’

असार पहिलो साताबाट कुलेखानी तेस्रोबाट विद्युत्

कुलेखानी तेस्रोको हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल कामको ठेक्का पाएको चिनियाँ कम्पनी झेजियाङ जिनलुनको लापरवाहीले कुलेखानी तेस्रो निर्माणमा ढिलाइ भएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङको भनाइ छ । त्यस्तै, विद्युत्गृह, सुरुङलगायत सिभिल संरचनाको ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रो कर्पोरेसनले पनि एकतर्फी ठेक्का तोडेको थियो । तर, पुनः सिनोले नै काममा फर्किएर निर्माण पूरा गरेको थियो ।

‘पहिला ठेक्का तोडे पनि पुनः काममा फर्किएर सिनोले सिभिल संरचना निर्माण कार्य झन्डै एक वर्षअघि नै सकेको थियो,’ आयोजनासम्बद्ध एक अधिकारीले भने, ‘हाइड्रोमेकानिकल र इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण जडान भने करिब ४ प्रतिशत बाँकी छ ।’ सबै काम पूरा गरी परीक्षण सकेर असार पहिलो सातासम्म कुलेखानी तेस्रोबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य रहेको उनको भनाइ छ ।

खेर जाँदैन बिजुली

आयोजनाको प्रसारण लाइन निर्माणको कामसमेत चिनियाँ कम्पनी झेजियाङले नै गरिरहेको छ । प्रसारण लाइनको तीनमध्ये दुईवटा टावरको निर्माण सकिएको आयोजना प्रमुख सुभासकुमार मिश्रले जानकारी दिए । ‘विद्युत् गृहका उपकरणको परीक्षणसँगै प्रसारण लाइनको बाँकी एउटा टावर खडा गरी करिब ५ सय मिटर तार तान्ने काम सकिन्छ,’ उनले भने, ‘प्रसारण लाइन नबनेर विद्युत् खेर जाने समस्या यस आयोजनामा हुँदैन ।’

अनुमानभन्दा दोब्बर लागत

मकवानपुरमा निर्माण भइरहेको आयोजनाले कुलेखानी जलाशयको नियन्त्रित बहाव र खानीखोलाको थप पानी प्रयोग गर्नेछ । यो कुलेखानी पहिलो र दोस्रो आयोजनाको क्यास्केड हो । नेपाल सरकार र विद्युत् प्राधिकरणको लगानीमा निर्माण भइरहेको आयोजनाको सुरुको लागत २ अर्ब ३३ करोड रुपैयाँ थियो । आयोजनाको निर्माण अवधि बढेसँगै लागत ४ अर्ब ६३ करोड पुग्ने अनुमान छ ।

त्रिशूली थ्री एको ३० मेगावाट १७ वैशाखभित्री

प्राधिकरणले रसुवा र नुवाकोटमा निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली थ्री एबाट ३० मेगावाट विद्युत् १७ वैशाखभित्री उत्पादन सुरु गर्ने गरी काम भइरहेको जनाएको छ । आयोजनाको ३०-३० मेगावाटका २ युनिटमध्ये पहिलो युनिटबाट उत्पादन सुरु गर्ने गरी परीक्षणको काम भइरहेको कार्यकारी निर्देशक घिसिङले बताए । उनका अनुसार आयोजनाको बाँध तथा त्यहाँ रहेका गेट, बालुवा थिग्याउने पोखरीलगायत संरचनाको परीक्षण सफल भएको छ । मुख्य सुरुङ परीक्षण गर्न पानी भर्ने प्रक्रिया सुरु भएको छ ।

‘१७ वैशाखभित्री एउटा युनिटबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी आयोजना व्यवस्थापन र ठेकेदार कम्पनीले काम गरिरहेका छन्,’ उनले भने, ‘प्रसारण लाइनको निर्माणको काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।’ दोस्रो युनिट (३० मेगावाट) बाट भने असारभित्री विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य राखेर निर्माण कार्य भइरहेको उनको भनाइ छ ।

घिसिङका अनुसार प्रसारण लाइनसहित कुल अनुमानित लागत १२ करोड ५८ लाख डलर रहेको आयोजना नेपाल सरकार, प्राधिकरणको लगानी र चिनियाँ एक्जिम बैंकको सहूलितपूर्ण ऋणमा निर्माण भइरहेको छ । इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (इपिसी) मोडलमा सिभिल (विद्युत् गृह, बाँध, सुरुङलगायत) संरचना निर्माण भएको हो । आयोजनाको इलेक्ट्रोमेकानिकल तथा हाइड्रो मेकानिकलको काम गर्न चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनिज (सिजिजिसी)सँग १४ जेठ २०६७ मा ठेक्का सम्झौता भएको थियो । वैशाख २०७२ को भूकम्पले आयोजनाको निर्माण ढिलो भएको थियो ।

श्रोत: राजधानी, २०७६/१/५

कुलेखानी तेस्रो र माथिल्लो त्रिशूली-३ ए निर्माण अन्तिम चरणमा,

कुलेखानीको सुरुडमा पानी भरियो, त्रिशूली-३ एमा पानी भर्न सुरु

मधुजंग पाण्डे

काठमाडौं। नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली-३ ए र १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । कुलेखानी तेस्रोको ४ दशमलव २ किलोमिटर मुख्य सुरुडमा पानी हालेर परीक्षण सकिएको र त्रिशूली -३ एको करिब ५ किलोमिटर मुख्य सुरुडमा बुधबारबाट पानी हाली परीक्षण सुरु गरिएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताए । उनले विभिन्न समस्या झेलदै रूग्ण बनेका दुई आयोजना निरन्तरको प्रयासपछि निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगी विद्युत् उत्पादन गर्ने अवस्थामा पुगेको बताए ।

‘कुलेखानी तेस्रोको मुख्य सुरुडको परीक्षण सम्पन्न गरी पानी भरेर राखेका छौं । आयोजनको महत्त्वपूर्ण माइलस्टोन हो, विद्युत् गृहका टर्वाइन्, जेनेरेटरलगायतका इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरणको जडान सम्पन्न गरी परीक्षणको क्रममा रहेका छन् । असारअघि नै विद्युत् उत्पादनको लक्ष्यसाथ काम भइरहेको छ ।’

हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल कामको ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी झेजियाङ जिनलुन इलेक्ट्रोमेकानिकल लिमिटेडको लापरबाही र कमजोर कार्यसम्पादनका कारण कुलेखानी तेस्रोको निर्माणमा ढिलाइ भएको हो ।

विद्युत् गृह, सुरुडलगायतका सिभिल संरचना निर्माण गर्न ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रो कोअपरेसनले एकतर्फी ठेक्का तोडेको थियो । जसले गर्दा पनि आयोजनाको निर्माण प्रभावित भएको थियो । प्रसारण लाइनको तीनमध्ये दुई वटा टावरको निर्माण सकिएको आयोजना प्रमुख सुभासकुमार मिश्रले जानकारी दिए ।

‘विद्युत् गृहका उपकरणको परीक्षणसँगै प्रसारण लाइनको बाँकी एउटा टावर खडा गरी करिब ५ सय मिटर तार तान्ने काम सकिन्छ । प्रसारण लाइनका कारणले विद्युत् उत्पादन प्रभावित हुँदैन,’ उनले भने ।

मकवानपुरमा निर्माण भइरहेको आयोजनाले कुलेखानी जलाशयको नियन्त्रित बहाव र खानीखोलाको थप पानी प्रयोग गर्नेछ । कुलेखानी तेस्रो कुलेखानी पहिलो र दोस्रो आयोजनाको क्यास्केड आयोजना हो । सरकार र विद्युत् प्राधिकरणको लगानीमा निर्माण भइरहेको यस आयोजनाको सुरुवाती लागत २ अर्ब ३३ करोड रुपैयाँ थियो । आयोजनाको निर्माण अवधि बढेसँगै आयोजनाको लागत ४ अर्ब ६३ करोड रुपैयाँ पुग्ने संशोधित अनुमान छ ।

रसुवा र नुवाकोटमा निर्माणाधीन माथिल्लो त्रिशूली-३ ए जलविद्युत् आयोजनाको ३० मेगावाट (पहिलो युनिट) विद्युत् १७ वैशाखभित्र ल्याउने गरी काम भइरहेको छ । आयोजनाको बाँध तथा त्यहाँ रहेका गेट, बालुवा थिग्र्याउने पोखरीलगायतका संरचनाको परीक्षण सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको घिसिडले जानकारी दिए ।

उनले मुख्य सुरुडमा पानी हाल्ने काम सुरु भएको बताए । आगामी १७ वैशाखभित्रै एउटा युनिटबाट विद्युत् उत्पादन हुने गरी आयोजना व्यवस्थापन र ठेकेदार कम्पनीले काम गरिरहेको बताउँदै घिसिडले भने, 'प्रसारण लाइनको काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।'

दोस्रो युनिट (३० मेगावाट)बाट असारभित्रमा विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य राखिएको छ । प्रसारण लाइनसहित कुल अनुमानित लागत १२ करोड ५८ लाख डलर रहेको आयोजना नेपाल सरकार एवं प्राधिकरणको लगानी र चिनियाँ एक्जिम बैंकको सहूलितपूर्ण ऋणमा निर्माण भइरहेको हो ।

इन्जिनियरिङ, खरिद र निर्माण (ईपीसी) मोडलमा सिभिल विद्युत् गृह, बाँध, सुरुडलगायतका संरचना र इलेक्ट्रोमेकानिकल तथा हाइड्रो मेकानिकलको काम गर्न चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनिज (सीजीजीसी)सँग १४ जेठ २०६७ मा ठेक्का सम्झौता भएको थियो । २०७२ सालमा गएको विनाशकारी भूकम्पले गर्दा आयोजनाको निर्माण तालिका झन् प्रभावित भएको थियो ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१६/१/५

दोर्दी काेरिडोर जलविद्युत हब बन्दै, एक सय ७५ मेगावाटका आयोजना निर्माणाधीन

काठमाडौं- लमजुङस्थित दोर्दी खोला कोरिडोरमा अहिले एक सय ७५ मेगावाटका पाँच जलविद्युत आयोजना निर्माणाधीन छन् । निजी क्षेत्रको लगानीमा निर्माण भइरहेका सबै आयोजनाबाट अबको चारदेखि पाँच वर्षभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । हिमालयन पावर पार्टनर र लिबर्टी इनर्जी लिमिटेडले निर्माण गरेका २७ मेगावाटको दोर्दी खोला र २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए' को निर्माण अबको एक वर्षभित्र पूरा हुने अवस्था छ । यी आयोजनाको निर्माण क्रमशः ८० प्रतिशत पूरा भएको प्रवर्द्धकहरूले बताएका छन् । पिपुल्स हाइड्रो पावर र दोर्दी खोला जलविद्युत कम्पनीले निर्माण गरिरहेका ५४ मेगावाटको सुपर दोर्दी 'ख' र १२.१ मेगावाटको दोर्दी-१ को निर्माण पनि करिब ४० र ५० प्रतिशत पूरा भएको छ । यस्तै, पिपुल्स हाइड्रो पावरले दोर्दी खोलामै ५७ मेगावाटको हिमचुली दोर्दीको निर्माण प्रक्रिया सुरु गरेको छ । दोर्दी खोलामा निर्माण भइरहेका आयोजनामा निजी क्षेत्रले ३० अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी लगानी गरेको छ । तर, विद्युत उत्पादन गरेर जोड्ने भरपर्दो आधार प्रसारण लाइन तयार भइसकेको छैन । निर्माणाधीन सबै आयोजनाको विद्युत १३२ केभी दोर्दी कोरिडोरमा जोड्ने गरी कनेक्सन एग्रिमेन्ट (जडान सम्झौता) भएको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गर्नुपर्ने दोर्दी र मस्याङ्दी कोरिडोरको काम निकै सुस्त गतिमा भइरहेको छ । यही कारण २७ मेगावाटको दोर्दी खोला र २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दीको विद्युत खेर जाने अवस्था देखिएको छ । विद्युत जोड्न नपाउने अवस्था देखिएपछि प्रवर्द्धकहरूले उत्पादन अवधि सार्ने तयारी गरेका छन् । २०७२ सालको विनाशकारी भूकम्प र लगत्तै भारतले नाकाबन्दी गऱ्यो । प्रतिकूल अवस्थामा आयोजना निर्माणलाई तीव्रता दिए पनि प्रसारण लाइन नबन्दा विद्युत खेर जाने अवस्था रहेको प्रवर्द्धकहरूको गुनासो छ । लक्षित समयमा प्रसारण लाइन निर्माण नहुने भएपछि प्रवर्द्धकहरूले विद्युत उत्पादनको म्याद संशोधन गर्न प्राधिकरणमा प्रस्ताव गरेका छन् । आयोजना निर्माणले गति लिए पनि त्यही अनुसार प्रसारण लाइनको काम नभएको हिमालय पावर पार्टनरका सञ्चालक चन्द्रप्रसाद ढकालले बताए । 'प्रसारण लाइन निर्माणलाई तीव्रता दिन प्राधिकरणसँग परामर्श भइरहेको छ,' उनले भने, 'ढिलो हुने अवस्था देखियो भने विद्युत उत्पादनको समय सार्नुपर्ने हुन्छ ।' लिबर्टी इनर्जीले निर्माण गरिरहेको माथिल्लो दोर्दी 'ए' बाट विद्युत उत्पादन हुँदासम्म प्रसारण लाइन तयार हुने अवस्था छैन । यही कारण विद्युत उत्पादनको म्यान संशोधन गर्न प्रस्ताव गरेको कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक आत्मराम घिमिरेले बताए । 'छिटो प्रसारण लाइन निर्माणका लागि प्राधिकरणलाई आग्रह गरिएको छ,' उनले भने । समयमा प्रसारण लाइन निर्माण नहुँदा विद्युत त खेर जान्छ नै प्राधिकरणले कमाउने करोडौं रुपैयाँ राजस्व पनि गुन्छ । प्रवर्द्धकहरूले बैंकमा तिर्नुपर्ने ब्याजसमेत बढिरहेको हुन्छ । प्राधिकरण कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले समयमै प्रसारण लाइन निर्माण हुने दाबी गरे पनि व्यवहारमा यस्तो देखिएको छैन । प्राधिकरणले समयमा प्रसारण लाइन निर्माण नगरे आयोजनाको कूल वार्षिक ऊर्जाबाट हुने आम्दानीको ५ प्रतिशत क्षतिपूर्ति तिर्नुपर्ने सम्झौता हुन्छ । यो नियम प्राधिकरण र समयमा विद्युत उत्पादन नगरे

प्रवर्द्धकलाई पनि लागू हुन्छ । यद्यपि, यसरी तिर्ने क्षतिपूर्तिले निजी क्षेत्रको बैंकको ब्याजसमेत तिर्ने नपुग्ने उनीहरू बताउँछन् ।

सुपर दोर्दी 'ख' (५४ मेगावाट)

दोर्दी करिडोरको सबैभन्दा माथिल्लो तटमा पिपुल्स हाइड्रो पावरले यो आयोजना गरिरहेको छ । आयोजनाको निर्माण करिब ४० प्रतिशत पूरा भएको कम्पनीले जनाएको छ । झन्डै ९ किलोमिटर सुरुङमध्ये ५ किलोमिटर पूरा भएको कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक केशवबहादुर रायमाझीले बताए । कूल ८ अर्ब ७३ करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनाबाट २०७७ असारभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । आयोजनामा जिल्लाबासीले मात्रै २७ करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन् । यसमध्ये ५ करोड २ लाख रुपैयाँ प्रभावित क्षेत्र ढोडेनी, फलेनी र बन्सारका स्थानीयले लगानी गरेका छन् । सुरुमा ४९.६ मेगावाटको अनुमतिपत्र लिएको कम्पनीले विस्तृत अध्ययनपछि क्षमता बढाएको थियो । आयोजनाबाट वार्षिक ३० करोड १० लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुनेछ । नबिल बैंकको अगुवाईमा आयोजनामा ऋण लगानी भएको छ । ऋण र स्वपूँजीको अनुपात ७० र ३० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।

हिमचुली दोर्दी (५७ मेगावाट)

पिपुल्स हाइड्रो पावरले नै निर्माण प्रक्रिया सुरु गरेको ५७ मेगावाटको हिमचुली दोर्दीको अहिले सम्भाव्यता अध्ययन पूरा भएको छ । सुपर दोर्दीको माथिल्लो तटमा निर्माण हुने आयोजनाका लागि सार्वजनिक सुनुवाई सकिएको रायमाझीले जानकारी दिए । वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन स्वीकृत हुने क्रममा रहेकाले यसलगततै पहुँचमार्गको निर्माण सुरु गर्ने तयारी छ । 'सँगसँगै विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) र उत्पादन अनुमतिपत्र लिने प्रक्रिया पनि अघि बढाइएको छ,' प्रबन्ध निर्देशक रायमाझीले भने । आगामी २०८० भित्र आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन गर्ने कम्पनीको लक्ष्य छ ।

दोर्दी खोला (२७ मेगावाट)

करिब ८० प्रतिशत निर्माण पूरा भएको आयोजनाबाट २०७६ भदौ १५ गतेबाट विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । अहिले आयोजनाको बाँध क्षेत्रको सम्पूर्ण संरचनाको काम पूरा भएको छ । बाँध क्षेत्रमा हाइड्रो मेकानिकल उपकरण जडान गर्न बाँकी छ । आयोजनाको २ हजार ७ सय मिटर लामो मुख्य सुरुङ २ हजार ४ सय मिटर पूरा भइसकेको हिमालयन पावर पार्टनरका अध्यक्ष जीवानाथ लामिछानेले बताए । मुख्य सुरुङ छेडिन अब ३ सय ७० मिटर बाँकी छ । आयोजनाको मुख्य सुरुङमा भौगोलिक जटिलता देखिएपछि कम्पनीले ठेकेदार परिवर्तन गरेर निर्माण सुचारु गरेका थियो । मल्टी इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट कम्पनीले सुरुङको काम गरिरहेको छ । आयोजनामा ३ हजार २ सय मिटर पाइप लाइन छ । १८ सय मिटर पाइप विछ्याउने काम पूरा भइसकेको कम्पनीले जनाएको छ । ७ सय मिटर लामो हाइ प्रेसर पेनस्टक पाइपमा ५ सय मिटर जडान भएको छ । विद्युतगृहको निर्माण पनि अन्तिम

चरणमा पुगेको कम्पनीले जनाएको छ । विद्युतगृहको संरचना निर्माणको काम पूरा गरेर इलेक्ट्रो मेकानिकल उपकरण जडानको काम सुरु गरिनेछ । अबको ५ महिनामा आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गरिरहेको १३२ केभी उदिपुर सबस्टेशनमा जोडिनेछ । ४ अर्ब २३ करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनामा प्राइम कमर्सियल बैंकको अगुवाइमा ८ बैंकले ३ अर्ब १७ करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन् । १ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ स्वपुँजी लगानी छ । आयोजनाबाट वार्षिक १४ करोड ८० लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ । तर, कम्पनी र प्राधिकरणबीच १४ करोड २० लाख युनिटमात्र किन्ने सम्झौता भएको छ । आयोजनामा आइएमई समूह, गैरआवासीय नेपाली संघ (एनआरएनए) र स्थानीयको सेयर लगानी छ । आयोजनाबाट २०७४ मंसिरमा विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य थियो । तर, नाकाबन्दी र भूकम्पका कारण निर्माण डेढ वर्ष धकेलिएको छ । आयोजनामा साविकको ढोडेनी गाविसस्थित बन्सार नजिकै बाँध बाँधेर ३२ सय मिटर लामो पेनस्टक र २.७ किलोमिटर भूमिगत सुरुडमार्फत ल्याइएको पानी चिति-७ रामचोक बेंसीस्थित मर्स्याङ्दी नदी किनारमा निर्माण गरिएको विद्युतगृहमा खसालिनेछ ।

माथिल्लो दोर्दी 'ए' (२५ मेगावाट)

लिबर्टी इनर्जीले निर्माण गरिरहेको माथिल्लो दोर्दीको निर्माण करिब ८० प्रतिशत पूरा भएको छ । कूल २६ सय ५० मिटर सुरुडको निर्माण पूरा (ब्रेक थ्रु) भइसकेको छ । आयोजनाबाट वार्षिक १३ करोड ८४ लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुनेछ । साविकको ढोडेनी-७ तल्लो सिमिस्थित लोदो खोलाको दोभानमा बाँध बाँधेर झन्डै ५ किलोमिटर तल ढोडेनी-४ मालेबगरमा निर्माण गरिने विद्युतगृहमा पानी खसालिनेछ । कूल ४ अर्ब रुपैयाँको लागतमा निर्माण हुने आयोजनामा ९ बैंकले २ अर्ब ७७ करोड ४० लाख रुपैयाँ लगानी गरेका छन् ।

दोर्दी-१ (१२.१ मेगावाट)

दोर्दी करीडोरमा लमजुङ विद्युत विकास कम्पनी (लेङ्को) को सहायक कम्पनी दोर्दी खोला जलविद्युत कम्पनीले यो आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । आयोजनास्थल पूर्वी लमजुङको ढोडेनी, फलेनी र बन्सार गाउँमा पर्छ । ढोडेनी-४ मा निर्माण गरिने बाँधबाट साढे २.५ किलोमिटर भूमिगत सुरुड र ७ सय मिटर लामो पेनस्टक पाइपमार्फत ल्याइएको पानी विद्युतगृह रहने ढोडेनी-३ मा खसालिनेछ । आयोजनाबाट २०७६ पुसभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । उत्पादित विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गर्ने कीर्तिपुर सबस्टेशनमा जोडिनेछ । २ अर्ब २९ करोड लागत अनुमान गरिएको आयोजनामा सानिमा बैंकको अगुवाईमा ५ बैंकले लगानी गरेका छन् ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/५

कालिगण्डकी गर्जको काम अघि बढ्यो, ईआईएको काम हुँदै

FacebookTwitterLinkedInViberWhatsAppMessengerEmailMore

बाँधबाट ६.१ किलोमिटर लामो भूमिगत सुरुडबाट पानी प्रवाह गरी सोही गाउँपालिकाको घराप गाउँ नजिक अर्ध भूमिगत विद्युत् गृहमा पानी खसालेर बिजुली उत्पादन गर्ने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । यस्तै आयोजनाले ४८ हेक्टर जग्गाको भूउपयोग परिवर्तनको प्रस्ताव गरेको छ ।

काठमाडौं । नेपाली र चिनियाँ संयुक्त लगानीमा निर्माण हुन लागेको १६४ मेगावाटको कालिगण्डकी गर्ज जलविद्युत् आयोजनाले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (ईआईए) प्रतिवेदन तयार पारेको छ । कालिगण्डकी गर्ज हाइड्रोपावर प्राइभेट लिमिटेडले निर्माण गर्न लागेको आयोजनाको ईआईए प्रतिवेदनमा स्थानीयबासिन्दासँग राय माग गरेको छ ।

गण्डकी प्रदेशको अन्नपूर्ण गाउँपालिका भएर बग्ने कालिगण्डकी नदीमा आयोजनाले घासा गाउँको झोलुङ्गे पुलभन्दा करिब ५० मिटर माथि ८.४७ मिटर अग्लो बाँध निर्माणको प्रस्ताव गरेको छ । बाँधबाट ६.१ किलोमिटर लामो भूमिगत सुरुडबाट पानी प्रवाह गरी सोही गाउँपालिकाको घराप गाउँ नजिक अर्ध भूमिगत विद्युत् गृहमा पानी खसालेर बिजुली उत्पादन गर्ने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । यस्तै आयोजनाले ४८ हेक्टर जग्गाको भूउपयोग परिवर्तनको प्रस्ताव गरेको छ ।

अघि बढ्ने भएको छ । चैत १५ र १६ गते काठमाडौंमा आयोजना गरिएको लगानी सम्मेलनमा कालिगण्डकी गर्ज निर्माणका लागि सम्झौता गरेको चिनियाँ कम्पनी र नेपाली साझेदारले संयुक्त लगानीमा आयोजनाको निर्माण अघि बढाउन सुरु गरेका छन् । आयोजनामा चाइना न्युक्लियर पावर ग्रुप अन्तर्गतको युनाइ सिड हवा वाटर कन्जर्भेसन एन्ड हाइड्रोपावर र साङ्घाई इन्भेस्टिगेसन डेभलपमेन्ट रिसर्च इन्स्टिच्युटको लगानी हुने छ । नेपालीको १५, चाइना न्युक्लियरको ८० र साङ्घाई इन्भेस्टिगेसनको ५ प्रतिशत स्वामित्व गरी लगानी संरचना तयार पारिएको छ । आयोजना बनाउन करिब ४० अर्ब रुपैयाँ लाग्ने देखिएको छ । आयोजना साँझको विद्युत् माग पूरा गर्न अर्धजलाशय खाकामा (पिकिङ्ग) निर्माण हुने भएपछि यसको लागतमा केही हेरफेर पनि हुन सक्ने सम्भावना छ ।

सन् २०१९ भित्र आयोजनाको निर्माणपूर्वका सबै काम सकेर सन् २०२० को मध्यदेखि निर्माण सुरु हुने कालिगण्डकी गर्जका अध्यक्ष ज्ञानेन्द्रलाल प्रधानले बताएका छन् । उनले काम सुरु गरेको ५ वर्षमा कालिगण्डकीबाट बिजुली बल्ने जानकारी दिएका छन् ।

आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ (डीपीआर) को काम सकिएको छ । जलस्रोत, ऊर्जा तथा सिँचाइ मन्त्रालयले कम्पनीलाई विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) दिइसकेको छ ।

सरकारले जलाशययुक्त, अर्धजलाशय र नदीको बहावमा आधारित आयोजनालाई छुट्टै पीपीए दर निर्धारण गरेको छ । ऋण चुक्ता (पे ब्याक पिरियड) अर्थात् १० वर्षसम्म जुन अघि हुन्छ त्यति बेलासम्मलाई डलरमा पीपीए हुने व्यवस्था गरिएको छ । विदेशी मुद्रा जोखिम न्यून गर्न सरकारले हेज फन्ड पनि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/५

८ मेगावाटको अपर नौगाड जलविद्युत् निर्माणको अन्तिम चरणमा, डेढ महिनाबाट विद्युत् उत्पादन सुरु हुने

facebookTwitterLinkedInViberWhatsAppMessengerEmailMore

‘पेनस्टकको अधिकांश काम पूरा भएको छ, पावरहाउसभित्र मेसिन जडान र सर्जट्याङ्क निर्माणकार्य भइरहेको छ ।’ उनका अनुसार पहिलो टेस्टिङ एक यो महीनाभित्र हुन्छ ।

दार्चुला । दार्चुला नौगाड गाउँपालिकामा निर्माणाधीन अपर नौगाड दोस्रो जलविद्युत् आयोजना उत्पादनको अन्तिम तयारीमा पुगेको छ । आठ मेगावाट क्षमताको अपर नौगाडमा डेढ महिनाभित्रै विद्युत् उत्पादनको तयारी भएको छ । गत साउनमा आएको बाढीका कारण झण्डै दुई महिना ढिलो भएको हो । ‘अपि पावर कम्पनी लिमिटेडले निर्माण गरिरहेको अपर नौगाड जलविद्युत् दोस्रोको काम अन्तिम चरणमा पुग्दैछ’, आयोजनाका इन्चार्ज मधुसुदन कोइरालाले भने, ‘पेनस्टकको अधिकांश काम पूरा भएको छ, पावरहाउसभित्र मेसिन जडान र सर्जट्याङ्क निर्माणकार्य भइरहेको छ ।’

उनका अनुसार पहिलो टेस्टिङ एक यो महीनाभित्र हुन्छ । दुवै सञ्चालन गर्न दुई महिना समय लाग्छ । २०७५ साउनमा नौगाड खोलामा आएको बाढीले निर्माणाधीन आयोजनामा ठूलो भौतिक क्षति भएको थियो । आयोजनाका अनुसार बाढीका कारण झण्डै १० करोड बराबरको क्षति भएको छ । नौगाड गाउँपालिकाको वडा नं ६ धुलिगडाको कुनेबगडदेखि फलामे पाइपमा पानी लगी सुकेखोलाको पावरहाउसमा खसालिनेछ । पाइपलाइन (पेनस्टक)को लम्बाइ पाँच किलोमिटर छ ।

विसं २०७३ असोजदेखि निर्माण शुरु भएको अपर नौगाड जलविद्युत् आयोजनाको लागत एक अर्ब ४४ करोड रहेको छ । अपर नौगाडमा उत्पादन भएको बिजुली शैल्यशिखर नगरपालिकाको वडा नं १ शिखर बलाँचस्थित नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सवस्टेशनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ । यसका लागि नौ किलोमिटर लामो ३३ केभिए प्रसारण लाइन निर्माण सम्पन्न भइसकेको छ । अपि पावर कम्पनी लिमिटेडले यसअघि नगरपालिकाको वडा नं २ मा ८ दशमल ५ मेगावाट क्षमताको नौगाड प्रथम जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण गरेको छ । नौगाड प्रथम जलविद्युत् आयोजना १८ महिनामै निर्माण सम्पन्न भएको हो ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/५

मकरीगाड हाइड्रोपावर सडक पखँदै, २०१९ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य तर, अझै आयोजना सुरु भएन

FacebookTwitterLinkedInViberWhatsAppMessengerEmailMore

जनवरीबाटै आयोजना सुरु गर्ने तयारी गरेको मकरीगाड जलविद्युत् आयोजना सडक नपुगेको कारण ढिलाइ भएको हो । अहिले आयोजना सडक सञ्जालको पर्खाइमा छ । आयोजनाका लागि कूल दुई अर्ब पाँच करोड लागत अनुमान गरिएको छ ।

दार्चुला । अपी हिमाल गाउँपालिकाको वडा नं ५ मकरीगाडमा निर्माण हुने १० मेगावाट मकरीगाड हाइड्रोपावर सडकका कारण निर्माणमा ढिलाइ भएको छ । जनवरीबाटै आयोजना सुरु गर्ने तयारी गरेको मकरीगाड जलविद्युत् आयोजना सडक नपुगेको कारण ढिलाइ भएको हो । अहिले आयोजना सडक सञ्जालको पर्खाइमा छ । आयोजनाका लागि कूल दुई अर्ब पाँच करोड लागत अनुमान गरिएको छ ।

आयोजनाले सन् २०१९ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिइए पनि हालसम्म सडकका कारण ढिलाइ भएको मकरीगाड हाइड्रोपावरका इञ्जिनियर उपेन्द्रबहादुर चन्दले बताए । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको बलौचस्थित १३२ केभी सवस्टेशनमार्फत राष्ट्रिय विद्युत् प्रणालीमा जोडिने जनाइएको हो । अहिले विटुले पारिबगर खण्डेश्वरी सडक निर्माणको काम भइरहेको छ । सडकको ओखल क्षेत्रमा चट्टानका कारण ढिलाइ भएको छ ।

सडकको ड्याक खुल्न अझै ओखलमा एक महीना लाग्नेछ । हाइड्रोपावरका कर्मचारी विगत छ महीनादेखि मकरीगाडमा कार्यालय स्थापना गरी बसेका छन् । मकरीगाडसम्म अस्थायी ड्याक खुलाए पनि ओखलमा सडक रोकिएको छ । सडक पुग्ने बित्तिकै मकरीगाड हाइड्रोपावरले काम थाल्ने गरी तयारी भएको जनाइएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७६/१/६

ऊर्जा मन्त्रालयलाई रु. ११५ अर्बको सिलिङ

काठमाडौं (अस) । राष्ट्रिय योजना आयोगले आर्थिक वर्ष (आव) २०७६/७७ का लागि ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयलाई रु. १ खर्ब १५ अर्बको सिलिङ तोकेको छ, जुन चालू आव २०७५/७६ को तुलनामा रु. १२ अर्बले बढी हो ।

चालू आवमा आयोगले मन्त्रालयलाई रु. १ खर्ब ३ अर्बको सिलिङ दिएको थियो । सोही अनुसार अर्थमन्त्री डा. युवराज खतिवडाले चालू आवमा ऊर्जाक्षेत्रका लागि रु. ८३ अर्ब ८९ करोड ५२ लाख विनियोजन गरेका थिए । ऊर्जासहित मन्त्रालयको समग्र क्षेत्रका लागि विनियोजित कुल बजेट भने १ खर्ब रुपैयाँभन्दा बढी थियो ।

मन्त्रालयका सहप्रवक्ता गोकर्णराज पन्तका अनुसार चालू आवको ९ महीनामा कुल बजेटको करीब ४० प्रतिशत मात्रै खर्च भएको छ । असार मसान्तसम्ममा खर्च ८० प्रतिशतको हाराहारीमा पुग्ने उनको भनाइ छ ।

असारमा हुने बजेट घोषणा जेठ १५ मै सारिए पनि आर्थिक वर्षको अन्तिममा खर्चको शैलीमा भने परिवर्तन आउन सकेको छैन । यसो हुनुमा साउन १ मा बजेटको अख्तियारी आएपछि मात्रै विकास निर्माणको पूर्वतयारी थाल्नुपर्ने परिपाटी कारक रहेको पन्तले बताए ।

श्रोत: काठमाडौं, २०७६/१/६

विद्युत् नियमन आयोग नबन्दा समस्या समस्यै समस्या

विजय तिमल्सिना

काठमाडौं — समग्र विद्युत् क्षेत्रलाई नियमन गर्नका लागि स्थापना गरिएको विद्युत् नियमन आयोगमा पदाधिकारी नियुक्त नहुँदा यसले पूर्णता पाएको छैन । आयोगले पूर्णता नपाएकैले विद्युत् क्षेत्रमा समस्या थुप्रिन थालेका छन् ।

हाल ट्रंक र डेडिकेटेड लाइनको महसुलको विषयलाई लिएर नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र उद्योगीहरूबीच विवाद देखिएको छ । अमेरिकी सरकारले नेपाललाई उपलब्ध गराएको मिलेनियम च्यालेन्ज कर्पअन्तर्गतको ५० अर्ब रुपैयाँ अनुदान परिचालन, निजी क्षेत्रका ऊर्जा उत्पादकहरूसँग विद्युत् खरिद सम्झौता र यस क्षेत्रमा नयाँ लगानीकर्ता भित्र्याउनेलगायतका विषयमासमस्या छन् ।

ट्रंक र डेडिकेटेड लाइनको विवादमा लोडसेडिङ अन्त्य भएपछि पनि प्राधिकरणले उद्योगलाई दिएको विद्युत्को महसुल चर्को लिन खोजेको उद्योगीको आरोप छ । प्राधिकरणले भने महसुल निर्धारण गर्ने आधिकारिक निकाय नहुँदा पुरानै दरअनुसार महसुल उठाउनुपरेको बताएको छ । उद्योगलाई दिइएको डेडिकेटेड र ट्रंक लाइनको महसुल २०७२ मा तय गरिएको हो । उक्त बेला लोडसेडिङका कारण उद्योगलाई बढी शुल्क लिएर निरन्तर विद्युत् दिनका लागि शुल्क कायम गरिएको थियो ।

प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङ उद्योगीसँग देखिएको महसुल विवाद समाधानका लागि नयाँ महसुल दर निर्धारण गर्ने निकाय नभएको बताए । महसुल दर निर्धारण गर्ने आधिकारिक निकाय नहुँदा पुरानै दरअनुसार महसुल उठाउनुपरेकोउनले बताए ।

‘लोडसेडिङ अन्त्य भएकाले डेडिकेटेड एवं ट्रंक लाइनबाट विद्युत् सेवा लिने ग्राहकहरूका लागि नयाँ महसुल दर तय गरी सम्बन्धित निकायको स्वीकृतिमा लागू गर्ने योजना छ,’ उनले भने । विद्युत् नियमन आयोग ऐन संसद्बाट गत वर्ष पारित भएपछि विद्युत् महसुल निर्धारण आयोग खारेज भइसकेको छ । महसुल निर्धारण आयोग खारेज भएको र नयाँ नियमन आयोगले पनि पूर्णता पाइनसकेकाले नयाँ दर निर्धारणका लागि निकाय नभएको प्राधिकरणको भनाइ छ ।

सरकारले आयोगका लागि नियमावली पनि मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गराइसकेको छ । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले आयोगका लागि सिफारिस समिति गठन गरेर मन्त्रिपरिषद्मा पठाइसकेको भए पनि आयोग पदाधिकारीबारे निर्णय भएको छैन । उक्त प्रस्ताव पुनः मन्त्रालयमै फिर्ता आएको छ ।

फागुन १ गते मन्त्रालयमा आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनलेआयोग अध्यक्षसहित पदाधिकारी नियुक्तिका लागि मन्त्रिपरिषद्मा लगिएको प्रस्ताव फिर्ता आएको बताएका थिए । मन्त्रालयले आयोगमा पदाधिकारी नियुक्तिका लागि कात्तिक १४ गते सचिव सञ्जय शर्माको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय समिति गठन गरेको थियो ।

विद्युत्विज्ञ मेघबहादुर विश्वकर्मा र सहसचिव तोयानाथ अधिकारी सम्मिलित समितिले ऊर्जा सचिवबाट राजीनामा दिएका अनुपकुमार उपाध्यायको नाम अध्यक्षमा सिफारिस गरेको थियो । आयोग सदस्यमा रामप्रसाद धिताल, रामेश्वर कलवार, रामकृष्ण खतिवडा र भागीरथी भट्टराई जवालीको नाम सिफारिस भएको थियो ।

आयोग नबन्दा अमेरिकी सरकारले नेपाललाई उपलब्ध गराएको मिलेनियम च्यालेन्ज कर्पअन्तर्गतको ५० अर्ब रुपैयाँ अनुदान सहायता कार्यान्वयनमा पनि जटिलता उत्पन्न भएको छ । उक्त अनुदान सम्झौतामा आयोग स्थापनाको सर्त पनि उल्लेख गरिएको छ ।

एमसीसीमार्फत नेपाललाई उपलब्ध हुने कुल ५० अर्बमध्ये ४० अर्ब रुपैयाँ ऊर्जा क्षेत्रको विकासका लागि खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । प्रसारण लाइन, सबस्टेसन निर्माण, ऊर्जा क्षेत्रका लागि प्राविधिक सहायता र आयोजना व्यवस्थापन क्रियाकलापमा खर्च गर्ने गरी यो रकम विनियोजन गरिएको हो ।

सरकारले अमेरिकी सरकारको एमसीसीमार्फत प्राप्त अनुदान कार्यान्वयनका लागि मिलेनियम च्यालेन्ज एकाउन्ट नेपाल (एमसीए) नामक निकाय गठन गरेको छ ।

नियमन आयोगलाई महसुल निर्धारणसहित विद्युत् खरिद सम्झौता, विद्युत् महसुल दरमा एकाधिकार अन्त्य गर्नेसहित लागत घटाउने र उत्पादकहरूबीच प्रतिस्पर्धाको वातावरण गराउनेसहितको बृहत् दायित्व छ । यसबाहेक विद्युत्का लागि बजार खोज्ने जिम्मेवारी पनि आयोगलाई दिइएको छ ।

आयोग नबन्द ऊर्जा उत्पादकहरूलाई पनि समस्या परेको स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान) उपाध्यक्ष कुमार पाण्डे बताउँछन् । 'आयोग हुँदा र नहुँदा ऊर्जा प्रवर्द्धकलाई धेरै फरक पर्छ,' उनी भन्छन्, 'आयोग भए हामीलाई धेरै सहज हुने थियो ।'

आयोगको अभावमा अहिले विद्युत् प्राधिकरणले निजी क्षेत्रका ऊर्जा उत्पादकहरूसँग विद्युत् खरिद सम्झौताको दर तय गरिरहेको छ । ‘प्राधिकरण आफैँमा हाम्रो प्रतिस्पर्धी हो,’ पाण्डे भन्छन्, ‘हामीजस्तै विद्युत् उत्पादन गर्ने निकाय प्राधिकरणले हामीसँग विद्युत् खरिद गर्दा उसैले दर तय गरिरहेको छ ।’

आफैँले विद्युत् उत्पादन गर्ने, आफैँले अन्य आयोजनासँग विद्युत् खरिदका लागि दर तय गर्ने काम गर्दा न्यायोचित नहुने उनको तर्क छ । आयोग गठन भए सरकारी विद्युत् आयोजना र निजी आयोजनालाई समान व्यवहार तय हुने उनको अनुमान छ । ‘विद्युत् खरिद दरसहित प्रसारण लाइन कसले बनाउने, महसुल दर कस्तो हुने विषयमा पनि आयोगले हस्तक्षेप गर्न सक्छ,’ उनी भन्छन्, ‘यसो भए सबैलाई समान कानून लागू हुन्छ ।’

आयोगको अभावमा नेपालको ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्ने लगानीकर्ताहरूलाई पनि अप्ठ्यारो पर्ने जानकारीहरू बताउँछन् । ‘आयोग आए विद्युत् खरिद दर, हवीलिड चार्जजस्ता विषयहरू प्रस्ट र समान हुन्छ,’ पाण्डे भन्छन्, ‘यसले विदेशी लगानीकर्तालाई पनि ढुक्कले लगानी गर्ने वातावरण दिन्छ ।’

जलविद्युत् विकास नीति २०५८ पारित भएसँगै आयोग गठनको चर्चा भए पनि लामो समय मस्यौदाकै चरणमा अडिएको थियो । सरकारले आयोग गठनसम्बन्धी विधेयक २०७३ चैतमा संसद्मा पेस गरेको थियो । विद्युत् क्षेत्रको नियमनका लागि छुट्टै निकाय नभएको थोरै मुलुकमध्येमा नेपाल पर्छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७६/१/६

महसुल बक्यौताको छुट्टाछुट्टै अध्ययन

काठमाडौं — डेडिकेटेड र ट्रंक लाइनबाट विद्युत् लिएका उद्योगहरूको बक्यौताबारे प्राधिकरणले प्रत्येक उद्योगको छुट्टाछुट्टै अध्ययन गर्ने भएको छ । डेडिकेटेड र ट्रंक लाइनको मापदण्डमा नपरेकाहरूलाई पनि महँगो शुल्कको बिल गएको गुनासो आएपछि प्राधिकरणले यसो गर्न लागेको प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए ।

२ सय ३१ ग्राहकले डेडिकेटेड फिडर र ६७ ग्राहकले ट्रंक लाइनबाट विद्युत् आपूर्ति लिइरहेको प्राधिकरणको तथ्यांक छ ।

प्राधिकरणले डेडिकेटेड फिडरबाट विद्युत् आपूर्ति लिने ग्राहकले तिर्नुपर्ने शुल्कबारे २०७३ असारमा शुल्क निर्धारण गरेको थियो । उक्त दर लागू गर्न विद्युत् महसुल निर्धारण आयोगले स्वीकृति दिएको थियो । २०७३ भदौदेखि डेडिकेटेड र ट्रंक लाइनबाट विद्युत् लिनेहरूको लागि नयाँ शुल्क लागू गरेको हो ।

यस्ता लाइनबाट विद्युत् लिनेहरूले मासिक सेवा शुल्क, डिमान्ड शुल्क र इनर्जी शुल्कबापत शीर्षकमा रकम बुझाउनुपर्छ । लोडसेडिङको बेला हाई भोल्टेजको लाइन लिने ग्राहकले बढी विद्युत् खपत गर्ने भएकाले बढी शुल्क तय गरिएको थियो ।

विद्युत् महसुल संकलन विनियमावली २०७३ को विनियम ५ को उपविनियम ५ मा ३३ केभी ट्रंक लाइन र ११ केभी रिड मेन फिडरबाट नयाँ ग्राहकलाई विद्युत् आपूर्ति नगरिने व्यवस्था छ । यस्ता लाइनबाट विद्युत् आपूर्ति लिइरहेकाहरूले २० घण्टा बढी प्रयोग गर्नुपरे प्राधिकरणको सञ्चालक समितिबाट स्वीकृति दिन सकिने प्रावधान विनियमावलीमा छ ।

यही प्रावधानलाई टेकेर उद्योगीहरूले आफू ट्रंक लाइनको परिभाषामा नपर्ने तर्क गर्दै आएका छन् । उनीहरूले आफूले सरकारी लोडसेडिङ तालिकाअनुसार विद्युत् आपूर्ति बन्द गरेको र दैनिक २० घण्टा विद्युत् आपूर्ति नपाएको दाबी गर्दै आएका छन् ।

प्राधिकरणले यस्ता उद्योगमा राखिएको टाइम अफ डे (टीओडी) मिटरको तथ्यांक केलाएर छुट्टाछुट्टै अध्ययन गर्ने र सोहीअनुसार बिलिङ गर्ने तयारी गरेको हो ।

प्राधिकरणले चैतको पहिलो सातादेखि देशभरका उद्योगलाई ट्रंक लाइनको प्रिमियर शुल्कसहित बिलिङ गर्ने पत्राचार गरेपछि केही उद्योगी अदालतसम्म पुगेका छन् । सिमरा क्षेत्रका उद्योगीलाई उच्च अदालत जनकपुरको वीरगन्ज अस्थायी इजलासले प्रिमियम शुल्क नउठाउन प्राधिकरणको नाममा निषेधाज्ञा जारी गरेको छ । यो निर्णयविरुद्ध प्राधिकरण सर्वोच्च अदालतमा भ्याकेट गएको छ ।

लोडसेडिङको बेला चर्को शुल्क राखेर बनाइएको डेडिकेटेड र ट्रंक लाइनको शुल्क अब लोडसेडिङ अन्त्य भएको समयमा लागू गर्न नहुने उद्योगीहरूको भनाइ छ । प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक घिसिङ भने महसुलको विषयमा प्राधिकरणले कुनै निर्णय गर्न नसक्ने बताउँछन् ।

‘महसुल निर्धारण आयोग खारेज भइसकेको छ । विद्युत् नियमन आयोग बन्ने क्रममा छ,’ उनले भने, ‘हामीले महसुल निर्धारण गर्ने होइनाँ । सिफारिस मात्रै गर्न सक्छौं । निर्धारण गर्ने निकाय छैन । हामीले त पहिल्यै तय गरिएको दरअनुसार महसुल उठाउने हो ।’ नियमन आयोग बनेपछि महसुलबारे समीक्षा गर्नेउनले बताए ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७६/१/६

आरुघाट क्षेत्रको मुआब्जा निर्धारणमा सकस

हरिराम उप्रेती

गोरखा — राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा लिइएको १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको डुबान प्रभावितलाई झन्डै २४ अर्ब मुआब्जा वितरण भइसकेको छ ।

एउटै आयोजना, एउटै प्रयोजन । तल्लो क्षेत्रका प्रभावितलाई जग्गाको मुआब्जा निर्धारण भएर वितरण भइसके पनि गोरखाको आरुघाट र आर्खेत तथा धादिङको विशालनगर र खहरे क्षेत्रमा जग्गाको मुआब्जा भने निर्धारण हुन सकेको छैन । २०७२ चैत २१ बाट बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रको सबै जग्गा किनबेच र नामसारी रोक्का गरिएको छ ।

बजार क्षेत्रबाहेक अन्य ठाउँको जग्गाको मुआब्जा निर्धारण भएर वितरण भइसके पनि आफ्नो क्षेत्रमा मुआब्जा निर्धारण नै हुन नसकेको भन्दै स्थानीय आक्रोशित छन् । जग्गाको मुआब्जा वितरण भइसकेका क्षेत्रका बासिन्दाले वैकल्पिक ठाउँ खोजेर बसोबासको प्रबन्ध गरिसकेका आफूहरू अन्यायमा बस्नुपरेको आरुघाट क्षेत्रका स्थानीयको गुनासो छ ।

जिल्ला मुआब्जा निर्धारण समितिले भने उक्त क्षेत्रको मुआब्जा निर्धारण अन्तिम चरणमा पुगेको दाबी गरेको छ । स्थानीय, राजनीतिक दल, संघीय र प्रदेशका सांसद, स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिसँग सुझाव लिने काम भएको मुआब्जा निर्धारण समितिका संयोजक एवं प्रमुख जिल्ला अधिकारी गजेन्द्र श्रेष्ठले बताए ।

‘राष्ट्रिय गौरवको आयोजनालाई अनिर्णयको बन्दी बनाएर राख्दैनौं,’ उनले भने, ‘मुआब्जा निर्धारण नयाँ वर्षको पहिलो महिनाभित्रै हुन्छ ।’ मुआब्जा निर्धारणका लागि स्थानीयसँगको अन्तरक्रिया, प्राविधिक जाँच, अन्य आयोजनाको स्थलगत अध्ययनलगायतको काम भएको उनले बताए । ‘अन्य प्रोजेक्टहरूले कसरी मुआब्जा वितरण गरे भन्ने पनि अध्ययन पनि गर्थौं,’ उनले भने । अपेक्षाअनुसार नभए पनि जनतालाई अन्यायमा नपर्ने तवरले मुआब्जा निर्धारण हुने उनले बताए ।

सहायक प्रजिअ नेतृत्वको मुआब्जा निर्धारण अध्ययन उपसमितिले पनि प्रतिवेदन अन्तिम चरणमा पुर्याएको छ । जग्गालाई धेरै भागमा विभाजन गरेर भए पनि उचित मुआब्जा उपलब्ध गराउने विषयमा

पनि छलफल चलेको श्रेष्ठले बताए । गोरखातर्फ तीन हजारदेखि ३२ सय र धादिङतर्फको करिब २२ रोपनी जग्गाको मुआब्जा निर्धारण हुन बाँकी छ । सार्वजनिक जग्गा छुट्याउँदा मुआब्जा दिने क्षेत्रफल अझै घट्ने उनले बताए । ‘मुआब्जा निर्धारण हुँदा कोही पनि घरविहीन नहुन् भन्नेतर्फ सचेत छाँ,’ उनले भने, ‘मुआब्जा तोक्दा देशमा बन्ने अरू आयोजनालाई असर नपरोस्, नजिर नबसोस् त्यतातिर पनि सोच्नुपर्‍यो ।’

जग्गा रोक्का हुँदा सामान्य घर खर्चसमेत चलाउन नसकिएको आरुघाटका स्थानीय दिनेश ढकालले बताए । तीन वर्षदेखि जग्गा रोक्का हुँदा आफूहरू समस्या र अन्यायमा परेको उनको गुनासो छ । ‘तीन वर्षदेखि खरिद बिक्री गर्न पाइएको छैन, आफ्नो जायजैथा बेचेर ऋण तिर्छु, छोराछोरी पढाउँछु, घर खर्च चलाउँछु भन्दा पनि नपाइने अवस्थामा पिल्सिएर बस्नुपरेको छ,’ उनले भने । जतिसक्दो चाँडो उचित मुआब्जा निर्धारण गरी वितरण गर्न स्थानीयको माग छ । मुआब्जा निर्धारणमा कन्ज्युस्याईँ गर्न नहुने उनले बताए ।

आरुघाट क्षेत्रका स्थानीयहरूले आनाको २५ लाखसम्म मुआब्जा पाउनुपर्ने माग राख्दै आएका छन् । ‘आरुघाट भनेको ऐतिहासिक ठाउँ हो, ०६५/०६६ सालतिर वाणिज्य बैंकले प्रतिआना १० लाख ५० हजार चलाएको थियो,’ ढकालले भने, ‘रोक्का हुनुअगावै हातको २ लाख ५० हजारमा कारोबार भएको ठाउँ हो, यहाँका जनतालाई मर्का नपर्ने तवरले उचित मुआब्जा निर्धारणको माग राखेका छौँ ।’ चलनचल्तीकै भाउअनुसार मुआब्जा निर्धारणको माग गरेको उनले बताए । ‘दुई आना, एक आनामा बसेर व्यापार गर्नेहरू पनि छन्,’ उनले भने, ‘कोठामा थुनेर बिरालो पिटे जसरी मुआब्जा निर्धारण भए हामी मान्दैनौँ ।’

श्रोत: कारोबार, २०७६/१/६

सुनकोसी—२ र ३ मा भारतीय कम्पनीको प्रस्ताव

भीम गौतम

भारतीय सरकारी कम्पनी सतलज जलविद्युत् निगमले सुनकोसी-२ र ३ जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्न आशयपत्र पेस गरेको छ ।

१५ र १६ चैतमा भएको लगानी सम्मेलनमा सोकेसको रूपमा राखिएका ११ सय १० मेगावाटको सुनकोसी दोस्रो र ५३६ मेगावाटको सुनकोसी तेस्रो जलाशययुक्त आयोजनाका लागि आशयपत्र पेस गरेको लगानी बोर्डले जनाएको छ । हाल विद्युत् विकास विभागले दुवै आयोजनाको अध्ययन गरिरहेको छ ।

९ सय मेगावाटको अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनासमेत निर्माण गरिरहेको सतलज कम्पनीले दुवै आयोजनामा लगानी प्रस्ताव गर्नुलाई अर्थपूर्ण रूपमा हेरिएको छ । भारत सरकारको सहयोगमा सप्तकोशी उच्च बाँध निर्माणमा ढिलाइ भइरहेको बेला दुई खर्ब लागतको सुनकोसी-२ र १ खर्ब १० अर्ब लागतको सुनकोसी-३ मा पनि भारतीय कम्पनीले आशयपत्र पेस गर्नुलाई अर्थपूर्ण रूपमा हेरिएको हो । सन् १९९४ मा काभ्रेको दोलालघाटदेखि चतरासम्म पानी जहाज चलाउन सक्नेबारे सम्भाव्यता अध्ययन भएको थियो । तर हालसम्म योजनाअघि बढेको छैन ।

सतलज कम्पनीले नै ६७९ मेगावाटको तल्लो अरुण जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि समेत लगानी बोर्डमा आशयपत्र पेस गरेको छ । तल्लो अरुणको लागत १ खर्ब ४० अर्ब अनुमान गरिएको छ । लगानी बोर्डमै अमेरिकी कम्पनी इन्सालितले ७५० मेगावाटको पश्चिमसेती र ७६२ मेगावाटको तमोर जलाशययुक्त आयोजना निर्माणका लागि आशयपत्र प्रस्तुत गरेको छ । पश्चिमसेतीको लागत १ खर्ब ६० अर्ब र तमोरको १ खर्ब ४० अर्ब अनुमान गरिएको छ । २७ निजीसहित ७७ परियोजना सरकारले लगानी सम्मेलनमा सोकेस गरेको लगानी बोर्डमा हालसम्म करिब दुई दर्जन परियोजनाका लागि ३१ प्रस्ताव आएको बोर्डका सहसचिव एवं प्रवक्ता बलराम अज्यालले जानकारी दिए । “हालसम्म ३१ आशयपत्र आएका छन्, आउनेक्रम जारी छ,” उनले भने ।

आवेदन गर्ने म्याद १ महिना थप

लगानी बोर्डको ३७औँ बैठकले लगानी सम्मेलनमा सोकेस गरिएका परियोजनामा आवेदन दिनका लागि एक

महिना म्याद थप गरेको छ ।

बिहीबार बोर्ड अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको सभापतित्वमा बसेको ३७औं बैठकले २० अप्रिलसम्म म्याद रहेकोमा एक महिना थप्ने निर्णय गरेको हो । लगानी सम्मेलनमा आएका लगानीकर्तालाई आशयपत्र पेस गर्नका लागि बोर्डले २० अप्रिलसम्मको समय दिएको थियो । बोर्डका सहसचिव एवं प्रवक्ता बलराम अज्यालका अनुसार, सोकेस परियोजनामा प्राप्त प्रस्तावको मूल्यांकनलगायतका कार्यको अनुगमन तथा सो अवसरमा भएका समझदारी तथा संयुक्त लगानी सम्झौताको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयका आर्थिक तथा पूर्वाधार विकास हेर्ने सचिवको अध्यक्षतामा पाँच सदस्यीय संयन्त्र गठन गरिएको छ । संयन्त्रमा भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति लगायतका लगानी बोर्डको कार्यालयबाट एक-एक सहसचिव सदस्यको रूपमा रहनेछ । बैठकमा प्रधानमन्त्री ओलीले आर्थिक विकासका लागि सम्मेलन एक महत्वपूर्ण आधार तथा अवसर भएको बताउँदै सम्मेलनमा प्रस्तुत गरेका परियोजनाका लागि लगानीकर्ता छनोट र कार्यान्वयनका प्रक्रिया प्राथमिकताका साथ शीघ्र रूपमा अघि बढाउन निर्देशन दिए ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७६/१/६

बाह्रबिसे–न्यू खिम्ती प्रसारण लाइनको ठेक्का केइसीलाई

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले बाह्रबिसे–न्यू खिम्ती २ सय २० केभी ४४ किलोमिटर प्रसारण लाइन निर्माणको नयाँ ठेक्का भारतीय कम्पनी केइसी इन्टरनेसनल लिमिटेडलाई दिने भएको छ । तामाकोसी–काठमाडौं २२०–४०० केभी प्रसारण लाइनअन्तर्गत सिन्धुपाल्चोकको बाह्रबिसेदेखि रामेछापको खिम्ती सबस्टेसन खण्डको नयाँ ठेक्का लगाउने भएको हो ।

चिनियाँ कम्पनी ग्वाङ्सी ट्रान्समिसन एन्ड सबस्टेसन कन्ट्रक्सन तथा सेन्जेन क्लाउ इलेक्ट्रोनिक्सले काम नगरी ठेक्का तोडेपछि केइसीलाई नयाँ ठेक्का दिन लागिएको प्रसारण आयोजना प्रमुख नवराज ओझाले बताए । उनले भने, 'ठेक्का सम्झौता गर्न आउन केइसीलाई बुधबार आयोजनाको तर्फबाट पत्राचार गरिएको छ ।'

४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीसहितका झन्डै ५ सय ३० मेगावाट विद्युत् सो प्रसारण लाइनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने प्राधिकरणको लक्ष्य छ । भविष्यमा यही लाइनबाट तामाकोसी क्षेत्रमा निर्माण हुने २ हजार ५ सय मेगावाट विद्युत् प्रसारण गर्ने प्राधिकरणले जनाएको छ ।

तर, आयोजनाको पहिलो खण्डअन्तर्गतको सो लाइन निर्माणमा चिनियाँ ठेकेदार ग्वाङ्सी र सेन्जेनले काम नगरेपछि उनीहरूसँगको ठेक्का आयोजनाले तोडेको थियो । प्रसारण लाइनको डिजाइन, उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालन गर्न १ करोड ७३ लाख १७ हजार अमेरिकी डलर र ७१ करोड ७७ लाख ९७ हजार रुपैयाँमा ठेक्का सम्झौता गर्न लागिएको उनले बताए ।

श्रोत: क्यापिटल नेपाल, २०७६/१/६

प्राधिकरणको रबैयाविरुद्ध निजी क्षेत्र एकजुट, निर्णय सच्याउन ऊर्जा मन्त्री बर्षमान पुनसमक्ष आग्रह

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासङ्घ, नेपाल उद्योग परिसङ्घ र नेपाल चेम्बर अफ कमर्स एकजुट भएर प्राधिकरणको निर्णयको विरोध गर्दै ऊर्जामन्त्री बर्षमान पुनलाई भेटेर तत्काल निर्णय सच्याउन माग गरेका छन् ।

काठमाडौं । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले कानुन विपरीत बिजुलीको महशुल तिर्न उद्योग/उद्योगमा पत्राचार गरेपछि निजी क्षेत्र एकजुट भएर त्यसको सामना गर्ने भएको छ । नेपाल उद्योग वाणिज्य महासङ्घ, नेपाल उद्योग परिसङ्घ र नेपाल चेम्बर अफ कमर्स एकजुट भएर प्राधिकरणको निर्णयको विरोध गर्दै ऊर्जामन्त्री बर्षमान पुनलाई भेटेर तत्काल उक्त निर्णय सच्याउन माग गरेका छन् ।

तीन ओटै सङ्गठनका प्रतिनिधिले उद्योगले डेडिकेटेड सुविधा पनि नलिएको, डेडिकेटेड लाइन पनि माग नगरेको र प्राधिकरणले डेडिकेटेड लाइन दिने भनेर निर्णय नगरेको अवस्था छ । तर, प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले प्राधिकरणको नाफा धेरै देखाउन उद्योगलाई कानुन विपरीत महशुल तिर्नुपर्ने भन्दै पत्र काटेको विषयमा उद्योगीले मन्त्री पुनलाई जानकारी गराएको सहभागी एक उद्योगीले क्यापिटल नेपाललाई जानकारी दिए ।

‘एकाधिकार छ भन्दैमा जे मन लाग्यो त्यही गर्न पाइन्छ?’ सहभागी उद्योगीले मन्त्री पुनसँग प्रश्न गर्दै भने, ‘कानुन, नियम अनुसार महशुल तिर्ने हो र प्राधिकरणले पनि कानुन अनुसार नै महशुल तिर्न पत्राचार गर्ने हो । कुलमानले सनकको भरमा निर्णय गर्ने अधिकार छैन ।’ उनले भने । प्राधिकरण आफैले बनाएको नियममा उद्योगलाई डेडिकेटेड सुविधा चाहिएमा, उद्योगीले प्राधिकरणमा निवेदन हाल्नुपर्छ । र प्राधिकरणको सञ्चालक समितिले उक्त उद्योगलाई डेडिकेटेड सुविधा दिने भनेर निर्णय पनि गर्नुपर्छ । तर, उद्योगीले पटक-पटक प्राधिकरणमा हामीले कहिले डेडिकेटेडका लागि निवेदन हालेका छौं ? भनेर सोझासमेत प्राधिकरणले जवाफ दिन नसकेको उद्योगीहरु बताउँछन् ।

मन्त्री पुनले यो समस्या समाधान गर्न प्राधिकरणमा एउटा समिति गठन भएको र त्यसले एक महिनाभित्र रिपोर्ट दिने उद्योगीलाई जानकारी गराएको ती उद्योगीले बताए । त्यो समितिले उद्योगको टीओडी मिटर परीक्षण गर्नेलगायतका काम सुरु गरिसकेको छ । प्राधिकरणको एकाधिकार भएकाले भ्रष्टचार व्यापक मौलाएको उद्योगीले मन्त्री पुनलाई जानकारीसमेत गराएका थिए । एकातिर नयाँ लाइन लिने घुस नखाई प्राधिकरणले लाइन नै नदिने प्रचलन नै बसिसकेको छ ।